

آموزش

۱۵۱/۲

تعداد واحد: ۳

کد: ۵۶

نام درس: روشهای تحقیق ۲

هم نیاز: ندارد

کد: ۳۶

پیش نیاز: تحقیق ۱

الف - منابع مطالعه

- ۱ - آئین نگارش - احمد سمعی - مرکز نشر دانشگاهی / (تهیه شود)
- ۲ - روشهای تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی - عزت الله نادری و مریم سیف نراقی - انتشارات بدر / (تهیه شود)
- ۳ - راهنمای عملی فراهم سازی طرح تحقیق - عزت الله نادری ، سیف نراقی و شاهپوری - انتشارات بدر / (تهیه شود)
- ۴ - مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " - مؤژان مؤمن - ترجمه نعیم نبیل اکبر / (در جزوه)
- ۵ - مقاله " هدف و روش در تحقیق معارف بهائی " - وحید رافتی / (در جزوه)
- ۶ - مقاله " روش مطالعه علمی و کاربرد آن در تحقیق های بهائی " - دنیس مکیون / (در جزوه)
- ۷ - مقاله " راهنمای استفاده نویسندگان از آثار مبارکه " - صدی نواب زاده / (در جزوه)

ب - ضما م

ندارد

ج - ارزشیابی

۱ - امتحانات

- ماهانه اول : ندارد
- میان ترم : ندارد
- ماهانه دوم : ندارد
- پایان ترم : ندارد

۲ - تکالیف

- تکلیف اول (الزامی / گروهی / حداکثر اعضاء ۵ نفر / ۲۰ نمره / هفته چهارم)
- تکلیف دوم (الزامی / گروهی / حداکثر اعضاء ۵ نفر / ۲۰ نمره / هفته سیزدهم)
- تکلیف سوم (الزامی / گروهی / حداکثر اعضاء ۵ نفر / ۶۰ نمره / هفته هفدهم)

۳ - گزارش

ندارد

مخصوص جامعه بهائی است .

Handwritten text at the top of the page, possibly a header or title.

Main body of handwritten text, consisting of several lines of cursive script.

Handwritten text on the left side of the page, possibly a signature or date.

Handwritten text in the middle section of the page.

Handwritten text in the lower middle section of the page.

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a signature or date.

دوست عزیز لطفاً در مطالعه این درس و انجام و ارسال تکالیف آن به موارد ذیل توجه فرمائید:

تکلیف اول

صفحه ۱۵ - شماره ۱/۳ - در مورد انتخاب موضوع به "پیشنهاد موضوع برای مقاله" تحقیقی" در این ضمیمه مراجعه فرمائید.

صفحه ۱۵ - شماره ۸/۳ - به این مطلب یعنی "سابقه تحقیق" در سراسر کار تحقیقی خود توجه زیادی مبذول نمائید یعنی از نتایج تحقیقات دیگران در مورد موضوع منتخب خود استفاده کنید اما در عین حال نتیجه تحقیق شما باید معلوماتی جدید باشد. توجه دانسته‌های قبلی بیفزاید نه آنکه فقط معلومات گذشته را خلاصه و تکرار نماید. توجه کنید که تحقیق شما تکرار نتایج و مطالب تحقیق دیگران نباشد.

تکلیف دوم

صفحه ۲۹ - شماره ۳ - در این قسمت از تکلیف یکی از فیشهای موضوعی خود را که حاوی یافته‌های شما (نص یا دیگر یافته‌ها) در باره موضوع است بنویسید و:

الف - اجزای موضوعی آن را مشخص کنید (چند موضوع دارد؟)

ب - روابط و ارتباط موضوعها را بررسی نمائید (موضوع اصلی کدام و موضوعهای فرعی کدام است؟ نوع رابطه موضوعها چیست؟ رابطه علی یا همبستگی؟...)

ج - رابطه این موضوعها را با سایر موضوعها و یافته‌های خود مشخص کنید.

پاسخ به این سوالات نوعی تجزیه و تحلیل موضوعی بشمار می‌رود. توجه کنید که تجزیه و تحلیل عبارت است از شکافتن یک مطلب به اجزاء و عناصر آن به طوری که سلسله روابط آن اجزاء با هم مشخص شود و کوشی است در راه توصیف روابط و مناسبات متقابل این اجزاء. (در این مورد قبلاً در درسهای روشهای مطالعه و روشهای تحقیق) نیز مطالعه و تمرین کرده‌اید. در صورت نیاز مجدداً به این درس مراجعه فرمائید.

صفحه ۲۹ - شماره ۴ - در ارزیابی منابع علاوه بر مطالب مذکور در این جزوه درسی به مندرجات جزوه درس روش تحقیق (و نیز دیگر آموخته‌های خود از دیگر دروس در این زمینه توجه فرمائید.

لازم به تذکر است که آثار میار که نیاز به ارزیابی ندارند و معتبرند. سایر منابع را به این ترتیب ارزیابی کنید: آیا نویسنده شخص معتبر و صاحب صلاحیتی است؟ آیا مترجم شخص معتبر و صاحب صلاحیتی است؟ آیا این اثر تحقیقی است یا تالیفی؟ دست اول است یا دست دوم؟ جدید است یا قدیم؟ کامل است یا ناقص و... (اثری که

نویسنده اش در رشته مربوط به همان اثر، فرد معتبر و صاحب صلاحیتی باشد یا از انتشارات معتبری [مثل انتشارات دانشگاهی] نشر یافته باشد و یا از کتب درسی دانشگاهی [جدید] باشد، معتبر است.

یادآوری * در باره آثار مبارکه باید توجه داشته باشید که از نسخه معتبر که از طرف موسسات امری طبع و نشر شده‌اند و همچنین جدیدترین چاپ آنها استفاده کنید مگر آنکه آن موارد جزء آثاری باشند که هنوز چاپ نشده‌اند و فقط به نسخه خطی آن دسترس دارید.

تکلیف سوم

این تکلیف ارائه یک مقاله تحقیقی می باشد که با توجه به نکات ذیل مورد ارزیابی قرار می گیرد:

کلیات

- ۱ - پاکیزگی
- ۲ - حجم (باید متناسب با عنوان و موضوع باشد.)
- ۳ - اجزای مقاله (شامل مقدمه - متن - خاتمه)
- ۴ - تقسیم به عنوانها (عنوانهای اصلی و فرعی و ...)
- ۵ - ذکر برنامه زمانبندی مطابق الگوی خلاصه مراحل تحقیق (مذکور در صفحه ۶ جزوه درسی)
- ۶ - رعایت مقررات ظاهر مقاله (مذکور در صفحات ۵۸ الی ۶۳ جزوه درسی)

آئین نگارش

- ۱ - املا
- ۲ - نشانه گذاری
- ۳ - جمله نویسی (جملات از نظر دستوری صحیح و روشن و از لحاظ طول و محتوی متنوع باشند.)
- ۴ - پاراگراف نویسی*
- ۵ - نشر (سلیس، روان، روشن و یکدست باشد)
- ۶ - رعایت لحن غیرشخصی در نگارش مقاله
- ۷ - اعراب گذاری متون عربی (در صورتی که از آیات و کلمات عربی استفاده شده است.)
- ۸ - ضبط لاتین اسامی و اصطلاحات خارجی (در صورتی که از این اسامی و اصطلاحات استفاده شده است.)

* برای شرح قواعد این بخش به دروس ادبیات و کتاب آئین نگارش تألیف احمد سمیعی

مراجعه فرمائید.

محتوی

۱- عنوان (محدود و مرتبط با متن مقاله)

۲- فرض یا سؤال تحقیق (برای مقاله‌های توصیفی سؤال‌های تحقیق تهیه کنید و برای مقاله‌های تحلیلی می‌توانید از سؤال تحقیق یا فرض استفاده کنید. فرض تحقیق یک جمله خبری است که نتیجه تجزیه و تحلیل شما یا دیگران در باره موضوع است و قصد مقاله شما بررسی و اثبات یا توضیح آن است.)

۳- طرح کلی (واضح، دقیق، دارای طبقه‌بندی منطقی و مناسب با عنوان و فرض باشد.)

۴- تعریف واژه‌های تحقیق (در صورتی که لازم باشد) (تناسب تعاریف با موضوع تحقیق)

۵- مقدمه*

۶- تنه اصلی*

۷- خاتمه

۸- روش تحقیق (رعایت اصول روش علمی تحقیق در هر یک از مراحل تحقیق: جمع‌آوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل و نتیجه‌گیری)*

۹- منابع (کافی و معتبر باشد.)

۱۰- ذکر مآخذ و ارجاعات (رعایت دقت و امانت در استفاده از مآخذ)

۱۱- نقل قولها (با توجه به مندرجات جزوه درسی صحیح باشد)

- در کلیه موارد فوق به جزوات دروس روش تحقیق ۱ و روش مطالعه و ادبیات فارسی مراجعه فرمائید و توجه کنید که آموخته‌های قبلی شما در این درس مجدداً مورد ارزیابی قرار می‌گیرد.

* به "مروری بر چند نکته در نگارش مقاله" همین ضمیمه رجوع فرمائید.

مروری بر چند نکته در نگارش مقاله

۱- پاراگراف نویسی

اصولاً توصیه می‌شود که در نگارش، هر مطلب را به پاراگراف‌های کوتاه تقسیم کنید و به سه خصوصیت انسجام، بسط و وحدت برای هر پاراگراف توجه کنید یعنی برای هر پاراگراف موضوع واحد و محدودی را متناسب با موضوع اصلی آن فصل از مقاله در نظر بگیرید (انسجام) و با استفاده از دلایل و شواهد و مثالهای مناسب و کافی به بسط مطلب در آن پاراگراف بپردازید (بسط) و نیز به وحدت جملات هر پاراگراف و ارتباط منطقی و روشن آنها با یکدیگر (وحدت) توجه فرمائید.

برای نمونه پاراگراف نویسی در نوشته‌های امری دستخطهای بیت العدل اعظم را

از این جهت بررسی نمائید.

۲- پیشگفتار و مقدمه

پیشگفتار شامل دلایل نگارش مقاله و سپاسگزاریه‌ها با رعایت ادب و اختصار است. (سپاسگزاری از کسانی که نویسنده مرهون راهنمایی و یاری آنان است) پیشگفتار از مؤلف سخن می‌گوید اما مقدمه از موضوع سخن می‌گوید و شامل کلیاتی در زمینه موضوع تحقیق، اثبات اهمیت مسئله تحقیق و برانگیختن و تقویت علاقه خواننده، تعریف موضوع و واژه‌های تحقیق، فرض یا سوالات تحقیق، روش کار، سابقه تحقیق (سابقه تحقیقات قبلی در آن موضوع) و اهمیت و هدف تحقیق می‌باشد. هر چند که مقدمه و پیشگفتار در ابتدای مقاله ثبت می‌شوند اما در پایان کار تهیه می‌شوند.

۳- تنه اصلی و روش تحقیق

تنه اصلی باید شامل دلایل و شواهد و توضیحات کافی در جهت پاسخ به سوالات تحقیقی مقاله باشد و به قدر کافی تعمیم داده شود.

چنانکه در مبحث "طرح کلی مقاله" در صفحه ۳۳ جزوه درسی خواننده آید، راه‌های مختلفی برای تقسیم‌بندی تنه اصلی وجود دارد و فصل‌بندی تنه اصلی متن می‌تواند بر اساس یکی از طرح‌های زیر صورت‌پذیرد: یا بر مبنای گسترش زمانی و تاریخی و دوره‌ای (مثل موضوع "مقام زن در ادیان" که می‌تواند دارای فصل‌های زیر باشد: مقام زن در دیانت بودا، مقام زن در دیانت برهما، مقام زن در دیانت موسی، مقام زن در دیانت زرتشت و ...) و یا بر مبنای گسترش منطقی و مقوله‌ای (مثل موضوع "مراتب سلوک در هفت‌وادی" که می‌تواند دارای فصول ذیل باشد: عشق، معرفت، توحید، حیرت، استغناء و ...)

تنه اصلی در حقیقت حاصل یافته‌های تحقیق است و بنا بر این توجه به این

نکات از حیث‌روشن‌تحقیق در این قسمت حائز اهمیت است:

- ارتباط دلایل و شواهد و توضیحات و یافته‌ها و بطور کلی مطالب متن با موضوع تحقیق
- کفایت کمی دلایل و شواهد و توضیحات به تناسب مدعای تحقیق.
- ارائه متناسب نمونه‌ها و شواهد برای توضیح و تأیید و اقصاع.
- توصیف درست و روشن روابط و مناسبات متقابل اجزای مطلب.
- تداوم منطقی و همخوانی مطالب در سراسر مقاله
- بیان خصایص و عرضه جنبه‌های گوناگون موضوع مورد تحقیق
- بررسی جوانب گوناگون مسئله برای رسیدن به صدور حکم و نتیجه نهایی.

- طبقه‌بندی مناسب و منطقی یافته‌ها در نظامی منسجم و آسان یاب .
 ضمناً توجه داشته باشید که در تنه اصلی مقاله فقط یافته‌های تحقیق را ذکر
 کنید و نتیجه‌گیری را به بخش خاتمه یا نتیجه بگذارید.

۴ - خاتمه

شامل جمع‌بندی نکات اصلی مطروح در مقاله به نحوی منطقی و مستدل و روشن است.
 این قسمت از مقاله باید شامل نتایج حاصل از کل مطالب باشد، به نحوی که خواننده
 احساس کند مطالب را بخوبی درک کرده است. خاتمه متکی بر یافته‌های متن است و در
 آن درستی حکم نهائی با برهان منطقی و استدلال صحیح اثبات می‌شود.
 در " خاتمه " پس از بیان مختصر نکات عمده تحقیق و نتیجه‌گیری با استدلالی
 روشن و صحیح و منطقی (در مقاله تحلیلی) می‌توان در صورت لزوم (۱) به بیان مسائل
 بلاجواب محتاج پژوهشهای بعدی و نیز (۲) به بیان مواردی که به نتیجه مطلوب نرسیده
 است با ذکر علل ناکامی (از قبیل: اختیار روش نادرست ، نارسایی وسایل و مواد و
 داده‌ها ، فرضیات نادرست و ...) پرداخت .

پیشنهاد موضوع برای مقاله تحقیقی

دوستان عزیز در دوره‌های قبل انتخاب موضوع تحقیق کاملاً آزاد و در اختیار نویسندگان بود، از این دوره چند عنوان پیشنهاد می‌شود تا از میان آنها عنوان مقاله خود را برگزینید. به این ترتیب امید است کار بررسی و راهنمایی بهتر صورت بگیرد.

موضوعهای پیشنهادی در شکل فعلی وسیع‌اند و شما باید برحسب علاقه و توانایی خود آنها را به نحوی محدود نمایید. روش محدود کردن موضوع را در این جزوه خواننده‌اید، نکته جدیدی که در اینجا طرح می‌کنیم آن است که دیدگاه تحقیقی خود را نیز می‌توانید محدود کنید. سه دیدگاه مهم تحقیقی عبارت است از: دیدگاه توصیفی، دیدگاه تاریخی، دیدگاه تحلیلی.

۱ - اولین و ساده‌ترین دیدگاه تحقیق، دیدگاه توصیفی است. هدف تحقیق در این دیدگاه صرفاً توصیف شرایط حاضر یک پدیده یا مفهوم است و سؤال تحقیق در این مورد این است: **چيست؟** مثلاً در مورد یک انسان توصیف عبارت است از پاسخ به این سؤالها: نام او چیست؟ خصوصیات ظاهری او چیست؟ رفتارهای او چیست؟ خصوصیات اخلاقی او چیست؟ و ... کلید موفقیت در بررسی از طریق این دیدگاه اتکاء به قدرت مشاهده دقیق و صحیح است.

۲ - هدف دیدگاه تاریخی بررسی سیر تاریخی یک پدیده است. مثلاً در مورد یک انسان بررسی مراحل گذشته زندگی او تا زمان حاضر نتیجه پرسشهای تاریخی است. واضح است که در جهت شناسایی یک موضوع، دیدگاه تاریخی، مکمل دیدگاه توصیفی است و اغلب این دو دیدگاه به صورت توأم به کار می‌روند. (دیدگاه توصیفی - تاریخی) کلید موفقیت در بررسی از طریق این دیدگاه اتکاء به منابع و اسناد و مدارک صحیح، معتبر و کافی است.

۳ - هدف دیدگاه تحلیلی بررسی روابط و ارتباطهای اجزای موضوع است، چرا انسان این گونه رفتار می‌کند؟ یا رفتار این انسان با چه عواملی ارتباط دارد و تحت تأثیر چه مسائلی است؟ چنانکه معلوم است بررسی موضوع در این دیدگاه به سادگی دیدگاههای قبلی نیست. در اینجا هر کس بر طبق نظریه‌ای موضوع را تحلیل می‌کند و در نتیجه در مورد یک انسان اگرچه همه محققان ممکن است از لحاظ توصیف و تاریخ متفق القول باشند، اما ممکن است از حیث تحلیل برحسب نظریات خود مختلف باشند، مثلاً کسی رفتار او را ناشی از عوامل روانی ببیند و دیگری ناشی از تحولات اجتماعی یا مقتضیات زیست‌شناسی ... کلید موفقیت در بررسی از طریق این دیدگاه اتکاء به

یکی از دو زمینه زیر را انتخاب، بر اساس ضوابط تکلیف موضوع را محدود فرمائید و مقاله تحقیقی تهیه شود.

الف- عبودیت

ب- عدالت در ادیان

تذکرات:

۱- قاضی الواح مبارکه به عنوان تکلیف این درس پذیرفته نیست.

۲- لطفاً فقط یک نسخه از تکلیف پایان ترم را ارسال نمائید (نه دو نسخه).

۳- در صفحه ۱۵، تکلیف اول، شماره ۷، عبارت (در صورت لزوم) و در شماره ۸،

عبارت (در صورت وجود) حذف شود. حتماً به این دو مورد در تکلیف خود اشاره کنید

و نتایج مطالعات خود را در این موارد بنویسید.

۴- در مراکز که فقط دانشجو این درس را دارند، تکلیف می تواند به صورت فردی

تهیه شود.

1912

The first part of the report deals with the general conditions of the country, and the second part with the details of the various districts. The first part is divided into two sections, the first of which deals with the general conditions of the country, and the second with the details of the various districts. The second part is divided into two sections, the first of which deals with the details of the various districts, and the second with the details of the various districts.

The first part of the report deals with the general conditions of the country, and the second part with the details of the various districts. The first part is divided into two sections, the first of which deals with the general conditions of the country, and the second with the details of the various districts. The second part is divided into two sections, the first of which deals with the details of the various districts, and the second with the details of the various districts.

The first part of the report deals with the general conditions of the country, and the second part with the details of the various districts. The first part is divided into two sections, the first of which deals with the general conditions of the country, and the second with the details of the various districts. The second part is divided into two sections, the first of which deals with the details of the various districts, and the second with the details of the various districts.

The first part of the report deals with the general conditions of the country, and the second part with the details of the various districts. The first part is divided into two sections, the first of which deals with the general conditions of the country, and the second with the details of the various districts. The second part is divided into two sections, the first of which deals with the details of the various districts, and the second with the details of the various districts.

نظریه جامع و معتبر است و بخصوص از نظر محققان بهائی مهم است که با تحقیق در آثار مبارکه به نظریات اصولی امر در هر زمینه پی ببرند تا بتوانند آنها را پایه تحلیلهای بعدی قرار دهند.

توصیه ما این است که در کارهای ابتدایی به دیدگاه توصیفی - تاریخی - ساده‌تر است بپردازید، اما در عین حال انتخاب دیدگاه تحلیلی نیز مانعی ندارد و هر یک از این دیدگاهها را که برگزینید، چنانچه آن را به روش درست انجام دهید از شما پذیرفته می‌شود.

به عنوان مثال در تحقیق در باره یک واقعه در تاریخ امر، بر اساس دیدگاه توصیفی - تاریخی باید بتوانید جزئیات وقایع را به نحو دقیق و مستدل توصیف کنید و زمینه تاریخی و سیر وقایع را قبل از آن شرح دهید. اگرچه می‌توان زمینه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی و جغرافیایی و ... را نیز شرح داد، اما به چگونگی ارتباط این زمینه‌ها با واقعه پرداخته نمی‌شود. اما بر اساس دیدگاه تحلیلی باید بتوانید با بررسی روابط عوامل مختلفه ارتباط واقعه مزبور را با عوامل مختلف (از حیث ارتباط علیّی یا همبستگی ...) نشان دهید.

موضوعهای پیشنهادی

موضوعهای زیر محدود نشده‌اند یک مورد از آنها برای مثال به عنوانهای مختلف محدود تقسیم شده است. در هر مورد خودتان سعی کنید موضوع یا دیدگاه را محدود کنید.

الف- تحقیق در مفاهیم امری

- ۱- سرور در آثار مبارکه: پیشنهاد عنوانهای محدود شده:
 - عوامل سرور در آثار مبارکه (توصیف / تحلیل)
 - نتایج سرور در آثار مبارکه (" ")
 - تعریف سرور بر حسب آثار مبارکه (توصیف / تحلیل)
 - انواع سرور در آثار مبارکه (توصیف / تحلیل)
 - وقایع سرور انگیز در حیات طلعات مقدسه (توصیف / تحلیل)
 - عبارات و اصطلاحات حاوی سرور در الواح حضرت عبدالبهاء
 - مخاطبان الواح حاوی عنایات سرور انگیز
 - ارتباط الواح حاوی سرور با وقایع تاریخی همزمان
 - چگونگی بیان حالت سرور در الواح

- ۲ - مفهوم عزت و ذلت در آثار مبارکه
- ۳ - مفهوم آسایش در آثار مبارکه
- ب - تحقیق در مسائل معاصر جهان
- ۴ - مشکلات کنونی بشر در دستخطهای معهد اعلی
- ۵ - راه‌حلهای مشکلات کنونی بشر در دستخطهای معهد اعلی
- ۶ - وظایف بهائیان در قبال مشکلات کنونی بشر بر اساس دستخطهای معهد اعلی
- هر یک از عنوانهای فوق را ممکن است از دیدگاههای توصیفی - تاریخی یا تحلیلی بررسی نمایید. در تحلیل مفاهیم امری بخصوص به بررسی ارتباط آنها با مسائل امروز جهان و زندگی انسان توجه داشته باشید.
- ج - تحقیق تاریخی
- ۷ - شرح یک واقعه در تاریخ محلی امر
- ۸ - شرح حال یکی از افراد (شهادت یا مؤمنان اولیه یا بزرگان و فضلا یا خادمین یا ...)
- ۹ - تاریخ یکی از مؤسسات امری در محل (مثلاً هیأت تربیت، امام‌الرحمن یا ...)

لطفاً با توجه به جدول ذیل و نیمسالی که در آن مشغول گذراندن این درس هستید از بین سه زمینه مطرح شده یک موضوع را انتخاب نمایید. موضوع انتخابی شما حتماً باید از بین سه موضوع مربوط به نیمسال تحصیلی شما باشد والا پذیرفته نمی‌شود. مسوولیت هرگونه تأخیر در انجام تحقیق در صورت انتخاب اشتباه موضوع، برعهده دانشجو است.

نیمسال	الف	ب	ج
۱۵۴/۲	۱	۴	۷
۱۵۵/۱	۲	۵	۸
۱۵۵/۲	۳	۶	۹

روش تحقیق ۲

راهنمای نظری و عملی نگارش مقاله تحقیقی

از آمار تا انجام

کد درس: ۵۶

تعداد واحد: ۱

پیش نیاز: روش تحقیق ۱

موضوع	هفته‌های ترم
درس اول تشکیل گروه، انتخاب موضوع، تقسیم کار گروهی، تعیین منابع تحقیق	اول
	دوم
	سوم
ارسال تکلیف اول	چهارم
درس دوم: بارزبایی منابع تحقیق، طرح کلی مطالب، جمع‌آوری - اطلاعات و تجزیه و تحلیل اطلاعات	پنجم
	ششم
	هفتم
	هشتم
	نهم
	دهم
	یازده
ارسال تکلیف دوم	دوازده
درس سوم: نگارش نهایی مقاله: تکمیل ارجاع‌ها و ضمیمه‌ها	سیزده
	چهارده
	پانزده
ارسال تکلیف نهایی	شانزده
	هفده
	هجده
	نوزده

فهرست مندرجات

۱	۱- هدف درس
۰	۲- نکات مهم
۳	۳- منابع مطالعه
۴	۴- کلیات و یادآوری درس های قبل
۴	۵- مقاله تحقیقی
۶	۶- تحقیق در معارف امر
۹	۷- گروه تحقیق
۱۲	۸- برنامه ریزی و زمان بندی
۱۴	۹- درس اول ، تکلیف اول
۱۶	۱۰- خشت اول : قدم بقدم از انتخاب موضوع تا بیان عنوان تحقیق
۲۶	۱۱- کتابشناسی کار
۲۸	۱۲- درس دوم ، تکلیف دوم
۳۰	۱۳- طرح کلی مطالب مقاله
۳۷	۱۴- ارزیابی منابع و مطالب
۴۱	۱۵- جمع آوری اطلاعات
۴۲	۱۶- تجزیه و تحلیل اطلاعات
۴۵	۱۷- درس سوم ، تکلیف سوم
۴۷	۱۸- طرح نهایی مقاله
۴۹	۱۹- سرانجام : نوشتن مقاله
۵۴	۲۰- قواعد استفاده از نقل قول در مقاله تحقیقی

۵۸	ضمیمه (۱) : مقررات ظاهر مقاله
۶۱	" (۲) : نمونه سطر بندی و عناوین و صفحه عنوان
۶۳	" (۳) :: نحوه ارزیابی تکلیف نهایی
۶۴	" (۴) : فهرست بعضی موضوع های تحقیقی
۶۶	" (۵) : فهرست بعضی مراجع عمومی و تخصصی به زبان فارسی
۷۱	" (۶) : این المحققون ؟
۷۵	" (۷) : مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی "
۹۸	" (۸) : مقاله " هدف و روش در تحقیقات بهائی "
۱۰۲	" (۹) : مقاله " روش علمی و تحقیق بهائی "
۱۰۹	" (۱۰) : مقاله " راهنمای استقاره نویسندگان از آثار مبارکه "
۱۱۸	پادراشت ها
۱۱۹	کتابنامه

... بر ما اهل بیها است که از دل و جان در این مطالب فور و خوض نمائیم تا بتوانیم
از این امر عظیم الهی نظری وسیع و ادراکی عمیق حاصل کنیم و در این نمایش پر جلال
که بر صحنه روحانی عالم ظاهر شده نقش خویش را هر چند حقیر باشد با عزمی جزم و هم‌تیمی
محکم بخیسی ایفا نمائیم .

از ترجمه 'توقع نظم جهان آرای الهی' (۱)

... ..
... ..
... ..
... ..

... ..

دوستان عزیز لطفا موارد ذیل را در جزوه، درس‌اصلاح فرمایید: (بدیهی است در شناسنامه، درس در قسمت ضامم، کلمه ندارد به دارد تغییر می‌کند.)

۱ - صفحه ۱۵ جزوه - شماره ۸ به این صورت اصلاح می‌گردد:

۸ - تحقیقات قبلی و روش‌های آن‌ها (در صورت وجود) حداکثر ۵ سطر

(منظور تحقیقات قبلی محققان دیگر در زمینه موضوع مورد بحث است.)

۲ - ص ۲۹ جزوه - بخش تکلیف‌ارسالی - شماره‌های زیر اصلاح می‌گردد:

شماره ۱ - طرح کلی مطالب (مطابق صفحه ۳۵ جزوه)

۳ - یک نمونه از تجزیه و تحلیل مطالب

(منظور تجزیه و تحلیل یک مورد جزئی از مقاله است و نه تمام مقاله)

۶ - بالای تکلیف، عنوان تحقیق خود را بنویسید.

۳ - ص ۴۵ جزوه - بخش تکالیف عملی

۱ - طرح نهائی مقاله را بنویسید. (لزومی به فرستادن این طرح نیست.)

۴ - ص ۴۶ جزوه - شماره ۱ به این صورت اصلاح می‌گردد:

(۱ - اصل مقاله در یک نسخه طبق ضوابط ص ۲۰ تا ۳۰ صفحه)

۵ - ص ۴۷ جزوه - پاراگراف ماقبل آخر - سطر دوم - به این صورت اصلاح می‌گردد:

" ... خاص هر کدام را بنویسید (این مطلب مربوط به طرح نهائی است ولی در خود

مقاله می‌توانید از عنوان‌های " مقدمه" و " نتیجه" استفاده کنید.) فرض تحقیق

خود را در بالای این طرح تقسیم بندی، بنویسید.

۶ - ص ۵۲ جزوه - شماره ۱ - اصلاح می‌گردد:

۱ - اول متن مقاله را بنویسید. متن شامل " مقدمه" و " تنه اصلی" و " نتیجه"

است. برای شرح آنها به صفحات ۱۰۳ تا ۱۰۵ کتاب آئین نگارش مراجعه فرمائید.

۷ - ص ۵۲ جزوه - شماره ۹ - سطر اول - اصلاح می‌گردد:

۹ - پیش‌گفتار و قدردانی را در صفحه جداگانه بنویسید. در پیش‌گفتار...

۸ - ص ۵۳ جزوه - شماره ۱۰ - سطر اول صفحه - اصلاح می‌گردد:

۱۰ - مقاله را در یک نسخه با کتوبس کنید.

۹ - ص ۵۳ جزوه - بخش توصیه‌هایی در مورد ظاهر مقاله -

شماره ۴ حذف گردد.

۱۰ - ص ۵۸ جزوه - شماره ۱ - سطر دوم - اصلاح می‌گردد:

قدردانی / برگ فهرست مطالب / چندین برگ متن مقاله (شامل مقدمه، تنه اصلی و

- نتیجه) / خلاصه مقاله / یادداشت‌ها / ضمیمه‌ها / ...
- ۱۱ - ص ۵۹ جزوه - شماره ۱۴ - سطر دوم - اصلاح می‌گردد:
- شماره صفحاتی پیش از متن مقاله (پیش‌گفتار) را با حروف ابجد در پای ...
- ۱۲ - ص ۶۰ جزوه - شماره ۱۸ - حذف گردد
- ۱۳ - ص ۶۰ جزوه - شماره ۱۹ - سطر نهم به این صورت اصلاح می‌گردد:
- نام نویسنده (مترجم/ ویراستار) . عنوان اثر - مشخصات نشر ...
- ۱۴ - ص ۱۱۸ جزوه - زیر نام کتاب‌ها و توقیع هدف‌نظم بدیع خط کشیده شود.
- ۱۵ - ص ۱۱۹ جزوه - زیر نام کتاب‌ها خط کشیده شود.

با تقدیم تحیات

تحقیق ۲

هدف درس :

- ۱- انجام مراحل مختلف نوشتن يك مقاله تحقيقي ، از انتخاب موضوع تا ارائه مقاله ، برطبق الگوهای آموخته شده در دروسهای روش تحقیق ، بصورت کار گروهی
- ۲- تمرین برای تهیه پایان نامه
- ۳- آشنائی اولیه با مفهوم مطالعات تحقیقی در معارف بهائی : ارزش ها ، محدوده ، روش ها ، امکانات و مشکلات آن (مطالعه مقالات ضمیمه)

ارزشیابی

ارزشیابی این درس بر مبنای تکلیف درسی و مقاله است و امتحان ندارد .

تکلیف ارسال

این درس سه تکلیف دارد که بترتیب در پایان هفته های چهارم ، دوازدهم ، و شانزدهم ارسال می شود . تکلیف اول و دوم هر کدام ۲۰ نمره ، و تکلیف سوم (مقاله آماده شده) ۶۰ نمره دارد .
جمعا : ۱۰۰ نمره

نکات مهم

- ۱- اجرای کلیه تکلیف این درس بصورت گروهی است و هدف اصلی آن تبادل تجارب - دانشجویان و آشنائی با نحوه کار گروهی و امتیازات این روش است . در نقاطی که تنها يك دانشجویان این درس را می گذرانند ، ناچار تکلیف بصورت فردی انجام خواهد شد .
- ۲- تکلیف را بموقع بفرستید تا امکان پاسخگویی و راهنمایی برای هر تکلیف پیش از رسیدن موعد تکلیف بعد فراهم شود .
- ۳- بعلمت محدودیت وقت و عدم امکان پاسخگویی به تمام مشکلات شما که در طی کار پیش می آید ، در قسمت عمده کار باید به خود متکی باشید . پس در انجام هر مرحله حداکثر وقت را مهذول فرمایید .

بی دقتی از دانشجوی درس روش تحقیق پذیرفته نیست. اگر در تکلیف از شما نوشتن مطلب x در سه سطر خواسته شده است، ننوشتن آن و یا بیشتر از سه سطر نوشتن بی دقتی محسوب می شود.

۴- تکالیف اول و دوم را در برگه معمول تکالیف (با ۵ سانتی متر حاشیه سفید در سمت چپ) بنویسید. تکلیف نهایی یعنی اصل مقاله را باید مطابق استاندارد ارائه شده در این جزوه بنویسید. منظور ما از صفحه در این تکالیف عبارتست از برگه ای به ابعاد حدود 29×21 سانتی متر (مثل کاغذ کلاسور بزرگ) دارای ۱۴ تا ۱۶ سطر با فواصل ۵ سانتی متر. تعداد کلمات هر سطر حدوداً ۱۲ تا ۱۵ کلمه و بنابراین متوسط کلمات هر صفحه متن حدود ۲۰۰ کلمه خواهد بود. متن مقاله مورد نظر این درس باید حدوداً ۱۰ تا ۲۰ صفحه (۲۰۰ تا ۴۰۰ کلمه) باشد.

۵- قسمت عمده نمره این درس به کیفیت تحقیق از نظر روش کار و مطابقت با الگوهای آموخته شده تعلق می گیرد. جزئیات مربوط به تقسیم بندی نمره در ضمیمه صی درج شده است.

۶- مطالب این جزوه طوری تهیه شده است که انواع تحقیقات کتابخانه ای و میدانی را شامل شود. بنابراین بعضی جزئیات هر مرحله ممکن است در مورد موضوع و روش مقاله شما مصداق نداشته باشد. قبل از انجام هر مرحله ابتدا تکالیف خواندنی مربوط را بدقت بخوانید و بر اساس آنها یک طرح آسوده و عملی برای آن مرحله از کار خود تهیه کنید.

۷- تاکید درس روش تحقیق ۲ بر تحقیق تحلیلی کتابخانه ای است، زیرا تحقیق شما در معارف امر اغلب از این نوع است. البته برای تکلیف این درس ممکن است تحقیق میدانی را نیز انتخاب کنید که آشنایی با آن به توانایی های شما در زمینه خدمات امری می افزاید.

- ۱- کتاب آئین نگارش . نوشته احمد سمیعی . مرکز نشر دانشگاهی ، چاپ چهارم ، ۱۳۷۰ .
مرجع بسیار خوبی برای تمام مراحل نگارش ادبی و تحقیقی است . در زمینه شیوه املا
و نشانه های سجاوندی دستورالعمل خاصی ندارد . فصل جالبی درباره آداب رساله
نویسی دارد .
- ۲- کتاب روش های تحقیق و چگونگی ارزشیابی آن در علوم انسانی . نوشته عزت الله
نادری ، مریم سیف نراقی . دفتر انتشارات و تحقیقات بدر ، چاپ اول ، ۱۳۶۸ .
جزو مراجع درس روش تحقیق ۱ نیز بود و در این درس مرجع شما در مورد کلیات
تحقیق علمی و انواع روش های تحقیقی است . فصلی نیز درباره چگونگی تنظیم رساله
تحقیقی دارد .
- ۳- کتابچه راهنمای عملی فراهم سازی طرح تحقیق . نوشته عزت الله نادری ، مریم
سیف نراقی و فرنگیس شاهپوریان . دفتر انتشارات و تحقیقات بدر ، چاپ اول ، ۱۳۶۹ .
راهنمای عملی خوبی برای تحقیق میدانی است که مطالب آن بر اساس کتاب روش های
تحقیق تنظیم شده است .
- ۴- مقاله های " هدف و روش تحقیق در معارف بهائی " ، " مطالعات تحقیقی در جامعه
بهائی " ، " روش علمی و کاربرد آن در تحقیقات بهائی " و " راهنمای استفاده
نویسندگان از آثار مبارکه " که در ضمیمه این جزوه درج شده است .
مطالعه عمیق و مکرر این مقالات را توصیه می کنیم .

قسمت عمده مطالب این جزوه بر اساس کتاب Writing Research papers, A Complete guide
تهیه شده است که یکی از کتاب های راهنمای دانشجو در کالج و سال های اول دانشگاه
در امریکا است . تکیه مطالب آن بر تهیه مقاله کوتاه به روش های تحقیق کتابخانه ای بیشتر
در زمینه ادبیات و علوم انسانی است . به فارسی ترجمه نشده است . برای مشخصات آن
نگاه کنید به کتابنامه این جزوه . ارجاع به آن با عنوان خلاصه Writing...
مشخص شده است .

ارجاع به کتاب روش های تحقیق در علوم انسانی در متن با عنوان خلاصه (روش های
تحقیق) مشخص شده است .

کلیات و پادآوری درس های قبلی

در درس های آئین نگارش ، روش مطالعه و روش تحقیق (بطور پراکنده با اجزای کار تحقیق و نگارش مقاله آشنا شده اید . این درس تمرینی است برای آنکه یکبار شما مراحل تهیه مقاله تحقیقی را انجام دهید و عملاً با مشکلات و مسائل کار روبرو شوید .

(۱-) آموخته اید که : " تحقیق عبارت است از یک عمل منظم که در نتیجه آن پاسخ هایی برای سوال های مورد نظر و مطرح شده در موضوع تحقیق بدست می آید . "

(روش های تحقیق ، ص ۳۴)

(۲-) تحقیق از نظر روش شناسی به دو دسته تقسیم می شود : تجربی ، نیمه تجربی (تحلیلی) .

(۳-) انواع روش های تحقیق غیر تجربی را در کتاب روش های تحقیق خوانده اید (تحقیق

تاریخی ، توصیفی ، موردی ، تداومی ، همبستگی ، علی . ص ۶۵ تا ۸۳)

(۴-) تحقیق از نظر شیوه جمع آوری اطلاعات دو نوع است : کتابخانه ای ، میدانی .

(۵-) مقاله " نوشته کوتاهی است در مورد جنبه محدودی از یک موضوع محدود ، " رساله " مفصل تر از مقاله و شامل بررسی مفصل تر جنبه های مختلف یک موضوع محدود است ، " کتاب " مفصل تر از رساله و شامل بررسی جامع یک موضوع گسترده است .

مقاله تحقیقی

تعریف : مقاله تحقیقی نوعی نوشته منظم است که از طریق بررسی عمیق یک موضوع محدود برداشته های شما و دیگران می افزاید ، اطلاعات و نظریاتی را درباره موضوع تحقیق از منابع مختلف گرد می آورد و با پروردن آنها بطریق هوشمندانه و دقیق می کوشد تا پاسخ سوال علمی یا مسئله تحقیق را بیابد . (۲)

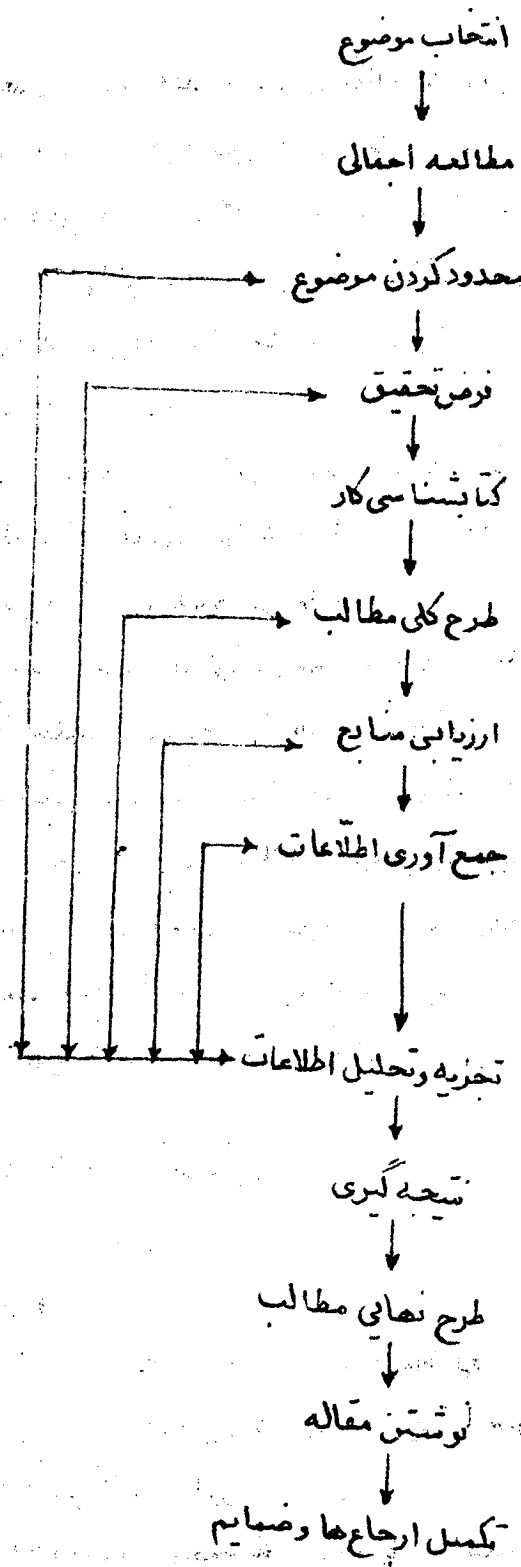
تفاوت مقاله تحقیقی با انشاء

مقاله تحقیقی کتابخانه ای نوعی مقاله تشریحی است ، یعنی از مجموعه پاراگراف هایی تشکیل شده است که يك فکر اصلی (فرض یا تز) را بسط می دهند . تفاوتش با انشا در این است که مقاله تحقیقی از منابع کتابخانه ای برای استخراج اطلاعات و نظریات و نقل قول ها استفاده می کند و آنها را برای بیان ، استدلال و تایید صحت فرض خود بکار می برد . این منابع در متن مقاله بصورت ارجاع ها مشخص می شوند و فهرست آنها در آخر مقاله به خواننده ارائه می شود . (۳)

بنابراین " تحقیق " در این درس به معنی فنی مشخص و محدودی بکار برده می شود . دقت در این مطلب از بعضی سوء تفاهات ناشی از پیشنهادی در مورد " تحقیق " و تصور معانی متفاوت برای آن پیشگیری می نماید . بعنوان مثال با معیارهای فوق از چهار مقاله ضمیمه این جزوه در مورد تحقیق در معارف امر ، فقط مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " مقاله تحقیقی شمرده می شود و سه مقاله دیگر اگرچه بجای خود بسیار مفید و مناسبند اما تحقیقی نیستند . ممکن است شما از دانسته های خود انشای جالبی در ساره " صلح عمومی " بنویسید چنین مقاله تشریحی با توصیفی هر چند بسیار خوب ، مقاله تحقیقی محسوب نمی شود . اما مقاله ای در مورد " مبانی صلح در آثار حضرت مهدی البهاء " با استخراج شواهد و مدارک از آثار مبارکه و تجزیه و تحلیل آنها و نتیجه گیری و مشخص کردن مأخذ مطالب مورد استناد ، مقاله تحقیقی و مورد نظر این درس است .

مراحل تهیه يك مقاله تحقیقی

- (۱) انتخاب موضوع
- (۲) مطالعه اجمالی اولیه / محدود کردن موضوع / بیان عنوان
- (۳) طرح تحقیق : انتخاب روش تحقیق / فرض یا سوال تحقیق / طرح کلی مقاله
- (۴) تهیه کتابشناسی کار / ارزیابی منابع
- (۵) جمع آوری اطلاعات : رجوع به منابع و یادداشت برداری (تحقیق کتابخانه ای / انجام تحقیق میدانی
- (۶) تجزیه و تحلیل اطلاعات بدست آمده / نتیجه گیری
- (۷) نوشتن مقاله
- (۸) تکمیل یادداشت ها / فهرست ها / ضمیمه ها

خلاصه مراحل تهیه مقاله تحقیقی آنطور که در این جزوه طرح شده است.

برای اینکه موضوع مناسبی را انتخاب کنید ، مطالب جامعی گردآوری کنید ، یافته ها را نقادی و تحلیل کنید و به نتیجه برسانید و برای اینکه نتیجه را بخوبی ارائه و تفهیم کنید و خواننده را جلب و مشتاق نمایید ، نیاز به ذهن فعال و پرسشگر ، تعمق و تفکر تحلیلی و ترکیبی ، جرعه های روشنگر الهام ، خلاقیت ، دانش وسیع و احاطه بر زمینه های مختلف علم دارید و اغلب اینها اگرچه تا حدی اکتسابی است اما آماده و سهل الوصول نیست . ما در این مرحله از شما نمی خواهیم که همه این ها را به کمال دارا باشید اما توقع داریم که راه و روش کار را آموخته باشید .

از شما نمی خواهند که همه چیز را بدانید ، اما باید روش دستیابی به اطلاعات دقیق درباره هر موضوع را بدانید .

جایگاه تفکر و تعمق در تحقیق

از میان آنچه گفته شد " تفکر و تعمق " ابزار کار تحقیق است . تفکر و تعمق عبارتست از مجموعه مراحل درک پیشرفته علمی (شامل مراحل حائنه ، ترجمه ، تفسیر ، تحلیل ، ترکیب و ارزشیابی) و درک غیر علمی (شهودی) . بنای کار تحقیق بر تعمق در مطالب و مفاهیم و تفکر تحلیلی و ترکیبی است . در این جزوه در مراحل مختلف کاربرد نقش تفکر و تعمق تأکید شده است .

تحقیق در معارف امر

معارف امر میدان گسترده و نامکشوفی است که هنوز تحقیق در آن در مراحل اولیه است . مقالاتی که در ضمیمه این جزوه درج شده است آغاز کوشش نویسندگان و محققان بهائی است برای روشن کردن امکانات ، ابعاد و مشکلات این تحقیقات . این مقالات را به دقت بخوانید و نکات مهم آنها را استخراج کنید و سعی کنید بر اساس آنها برنامه ای برای مطالعات تحقیقی خود طرحریزی کنید . همچنانکه در مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه

بهبائی " گفته شده انجام این مطالعات برای جامعه بهبائی ضرورت دارد. امید است که این درس ها مدخلی باشد برای آشنایی شما با روش های تحقیق تا به مطالعات تحقیقی علاقمند شوید و بعد ها با ادامه تحقیقات و با کار منظم و مهارت در روش ها و تعمق و تفکر در معارف و علوم بتدریج مراحل بلوغ و کمال را در زمینه تحقیق در معارف امری طی نمایید و از حاصل کارهای شما جامعه و محققان آینده بهره مند شوند.

گروه تحقیق

تکالیف این درس بصورت گروهی انجام می شود. این کار دو مزیت عمده دارد: اول "تقسیم کار" بین افراد گروه که از سنگینی و طائف هر نفر می کاهد و انجام مراحل مختلف تحقیق را در مدت کوتاه عملی می کند. ثانیاً "مشورت" بین افراد گروه که با استفاده از نظرات و افکار چند نفر در مدت کوتاه حداکثر نتایج بدست می آید و در عین حال افراد گروه با تبادل اطلاعات و تجربیات خود در ضمن کار متقابلاً آموزش می بینند.

آداب کار گروهی

کار گروهی آدابی دارد و مبتنی بر اصول اخلاقی و اداری است که مدل اصلی آن در نظام اداری طرح شده و تمام مجامع بهائیی از جلسه شور خانوادگی تا ضیافت و مجامع بزرگتر بر مبنای این مدل تنظیم شده اند. در صورت لزوم برای اطلاع بیشتر درباره آن می توانید به جزوه خصائل اهل بهاء و فرائض اصحاب شور مراجعه کنید.

مشخصات گروه تحقیق

- (۱) گروه تحقیق از ۲ تا ۴ نفر تشکیل می شود.
- (۲) در مناطقی که تعداد دانشجویان زیاد است تقسیم افراد بین گروهها با پیشنهاد دانشجویان و برنامه ریزی هیئت محلی است.

تقسیم کار

- (۱) مسئولیت ها و کارها را بین اعضای گروه تقسیم کنید تا هم بطور مساوی در کار مشارکت نمایند. چنانچه عضوی کمتر از دیگران مسئولیت بپذیرد، کمتر خواهد آموخت و متضرر خواهد شد.

- (۲) - برحسب شرایط گروه ممکن است همه اعضا همه کارهای عملی را انجام دهند یا هرکس به تناسب علائق و امکانات خود قسمتی از کارها را انجام دهد. اما بهر صورت همه باید در برنامه ریزی کلی و تصمیم گیری ها مشارکت کنند.
- (۳) - اگر فضای ضعیف تر از دیگران است طوری برنامه ریزی کنید که با کمترین درضمن کار آموزش دیده و بعد آن ارتقا یابد.
- (۳) - هرکس وظایف خود را جداگانه انجام داده و نتیجه را در جلسه گروهی مطرح می نماید.

جلسه گروه

الف - سرگروه

- (۱) - اگر تعداد اعضای گروه بیش از ۲ نفر است يك نفر را به عنوان سرگروه (یا نایب) تعیین کنید.
- (۲) - سرگروه امتیاز و اولویت خاصی در برابر رای و تصمیم گیری ندارد.
- (۳) - مسئولیت های سرگروه از این قرار است:
- دعوت اعضا و تشکیل جلسه گروه، اداره جلسه، نظارت بر اجرای صحیح شور، یادداشت و پیگیری مصوبات هر جلسه.

ب - برنامه کار جلسه

- (۱) - جلسه را با مناجات و طلب تائید شروع کرده و پایان دهید.
- (۲) - در ابتدای هر جلسه، رئیس برنامه کار آن جلسه را به اختصار بگوید.
- (۳) - سپس تصمیمات مصوب جلسه قبل را به ترتیب مطرح و نتایج اقدامات را بررسی کنید.
- (۴) - سپس مسائل جدید را مطرح و درباره هر يك ابراز نظر و تصمیم گیری کنید.
- (۵) - برای اجرای تصمیمات، برنامه عملی و قرار و مهلتی تعیین کنید.
- (۶) - فرصت جلسه را به تناسب بین کارهای مختلف تقسیم کنید.

بنای کار گروهی بر " مشورت " و " همکاری " است. در چنین کاری همه اعضا بطور مساوی حق و فرصت ابراز نظر در مورد مسائل مطرح شده را دارند و هرکس از موافق یا مخالف باید با رعایت نیت و ادب و انصاف نظر خود را ابراز نماید. در هر حال همه باید به نظرات یکدیگر احترام بگذارند و از مجادله در بحث بپرهیزند. اگر بعد از بحث و ابراز نظر کافی و روشن شدن وجوه مختلف يك مسئله ، اختلاف نظر بر طرف نشد ، درباره آن رأی گیری شده و رأی اکثریت ملاک کار قرار می گیرد .

توجه : برنامه تقسیم کار و زمان بندی و قرارهای مصوب هر جلسه و پیگیری آنها را در دفتر بنویسید . در تکلیف نهایی جدول برنامه تکمیل شده زمان بندی و تقسیم کار ، از شما خواسته خواهد شد .

جدول برنامه ریزی و زمان بندی

تهیه

برای برنامه ریزی يك کار روش های مختلفی وجود دارد . يك روش ساده جدول " کارنا " است که در ضمن سادگی و سهولت استفاده ، در کار برنامه ریزی بسیار مفید است .

این جدول که نمونه آن را در شکل زیر می بینید ، فعالیت ها ، ارتباط و زمان اجرای آنها را نشان می دهد .

									زمان به هفته	فعاليتها

جدول کارنا

برای استفاده از این جدول ، ابتدا با توجه به نوع فعالیت و زمان مصرفه آنها ، واحدی را برای زمان تعیین می کنیم . مثلاً واحد زمانی را روز یا هفته یا ماه در نظر می گیریم و هر فعالیت را در ردیف های جدول درج نموده و زمان آن را با هاشور زدن مشخص می کنیم . مزیت اصلی جدول کارنا تعیین و نشان دادن فعالیت های متوالی و متقارن و نحوه احتساب زمان آنهاست . در صورتی که دو فعالیت بتوانند با هم انجام شوند (متقارن باشند) ، زمان آنها (کلاً یا بعضاً) برهم منطبق خواهد شد و در صورتی که انجام یکی منوط به انجام دیگری باشد (متوالی باشند) ، تقارن زمانی وجود نخواهد داشت و زمان هر فعالیت بطور مجزا و مستقل به حساب می آید . بدین ترتیب جدول کارنا زمان واقعی انجام برنامه را نشان می دهد و تقارن فعالیت ها را مشخص می سازد (۴) .

		زمان به هفته		فعاليتها				
		۳۷/۱۱/۳	۳۷/۱۱/۶	۳۷/۱۰/۲۹	۳۷/۱۰/۲۲	۳۷/۱۰/۱۵	۳۷/۱۰/۸	۳۷/۱۰/۱
								۱- فعاليت الف
								۲- فعاليت ب
								۳- فعاليت ج

نمونه تکميل شده جدول کارنامه

علاوه بر زمان بندي گروهی ، هريك از اعضاي گروه بهتر است وقت خود را جهت انجام مسئوليت های فردی ، با فواصل منظم بين خواندن و تفکر شخصی و تبادل نظر با همکاران و مشورت با اشخاص مطلع تقسیم کنند . عدم رعایت تعادل و تناسب بين این کارها مانع از نتیجه مطلوب می شود .

درس اول

مدت : ۴ هفته

هدف : تشکیل گروه ، انتخاب موضوع ، تقسیم کار گروهی .

تکالیف خواندنی

(۱) فصل " آداب رساله نویسی " از کتاب آئین نگارش ، ص ۹۰ تا ۹۹ (تا انتهای کتابشناسی کار) .

(۲) مطلب " قدم بقدم از انتخاب موضوع تا بیان عنوان تحقیق " ، از جزوه حاضر ص ۱۵ تا ۲۴

(۳) مطلب " کتابشناسی کار " از جزوه حاضر ، ص ۲۵

(۴) مقاله " هدف و روش در تحقیق معارف بهائی " ، از جزوه حاضر ، ضمیمه ۸

(۵) کتابچه " راهنمای عملی فراهم سازی طرح تحقیق ، (در صورت انتخاب تحقیق میدانی) ص ۵ تا ۳۴ .

تکالیف عملی

(۱) گروه تحقیق را تشکیل دهید .

(۲) تکالیف خواندنی مربوطه را بخوانید .

(۳) موضوع تحقیق را انتخاب کنید .

(۴) مطالعه اجمالی اولیه را به سرعت انجام دهید و براساس آن موضوع انتخابی را محدود کنید . در این مرحله از خود بپرسید :

(۱) آیا این موضوع در مدت چهار ماه قابل بررسی است ؟ (۲) آیا این موضوع در یک

مقاله ۱۰ تا ۲۰ صفحه ای قابل ارائه است ؟ (۳) آیا به منابع کافی دسترسی

داریم ؟

(۵) عنوان تحقیق را بیان کنید .

(۶) نوع تحقیق و روش تحقیق را مشخص کنید .

- ۷- کارها را بین اعضای گروه تقسیم کنید و جدول برنامه ریزی و زمان بندی را بنویسید .
- ۸- فهرست اولیه منابع (کتابشناسی کار) را تهیه کنید . اگر به علت محدودیت وقت یا عدم دسترسی به منابع در این مرحله موفق به انجام این کار نشدید آنرا به مرحله بعد واگذارید .

تکلیف ارسال

شامل :

- ۱- مشخصات اعضای گروه
- ۲- هر يك از اعضای گروه تاکنون چند مقاله تحقیقی نوشته اند ؟ در صورت امکان نام مقالات
- ۳- طرح تحقیق شامل :

۱- عنوان تحقیق (محدود شده) حداکثر ۲ سطر

۲- نوع تحقیق (کتابخانه ای / میدانی) يك سطر

۳- روش تحقیق (تاریخی / توصیفی / موردی / همبستگی ...) حداکثر يك سطر

۴- تعریف موضوع تحقیق حداکثر ۵ سطر

۵- علت انتخاب موضوع و اهمیت آن ۱ سطر

(چرا این موضوع را انتخاب کرده اید ؟ نیاز به تحقیق در این زمینه ؟ اهمیت

و فایده آن ؟)

۶- فرض یا سوال تحقیق حداکثر ۲ سطر

۷- تعریف مختصر واژه های تحقیق (در صورت لزوم) حداکثر ۳ سطر

۸- تحقیقات قبلی و روش های آنها (در صورت وجود) ۵ سطر

۹- کتابشناسی کار

(در صورتیکه موفق به تهیه کتابشناسی کار در این مرحله نشدید ، آنرا بسازید)

تکلیف دوم بفرستید در این صورت نمره آن هم با تکلیف دوم محاسبه خواهد شد

زمان ارسال تکلیف : پایان هفته چهارم

حجم تکلیف : حداکثر ۳ صفحه

جمع نمره : ۲۰

خشت اول

قدم بقدم از انتخاب موضوع تا بیان عنوان تحقیق

انتخاب موضوع از مهم ترین قسمت های کار تحقیقی است و در مورد کار شما اهمیت آن بیشتر می شود زیرا چهار هفته برای انتخاب موضوع و شروع کار فرصت دارید ، اگر موضوع انتخابی شما نامناسب باشد ، بعد از پاسخ تکلیف اول (مثلا " هفته هشتم) ناچار به اصلاح آن هستید و تمام زحمات شما در این مدت هدر خواهد شد . پس خشت اول را با دقت کافی بگذارید .

از کجا موضوع را پیدا کنیم ؟

① مشاهده و تجربیات قبلی . يك گروه از دوستان شما از مشاهده اینکه عده ای از دانشجویان معارف در خدمات امری شرکت نمی کنند به این سوال رسیده اند که " آیا بین شرکت در طرح معارف و خدمات امری ارتباطی هست ؟ " و از آنجا موضوع تحقیق را به این صورت طرح کردند : " بررسی میزان شرکت دانشجویان معارف در خدمات امری " گروه دیگر از شنیدن خاطرات افرادی درباره وقایع تاریخی امر در محل سکونت خود و نیافتن اشاره به آنها در کتابهای تاریخی ب فکر افتادند راجع به این وقایع تحقیق کنند . تجربه شما در مقام معلم درس اخلاق ممکن است باعث شود درباره " کاربرد موسیقی در آموزش " تحقیق کنید . مشاهده شرایط جامعه بهائی و مسائل محققان بهائی یک محقق را بر آن داشته است تا در مورد ضرورت و مشکلات مطالعات تحقیقی در معارف بهائی تحقیق نماید که حاصل آنرا در مقاله " مطالعات تحقیقی در جامعه بهائی " در ضمیمه همین جزوه می بینید .

② استنتاج از نظریه ها . هر يك از نظریه های علمی و غیر علمی می توانند راهنمای موضوع تحقیق شما باشند تا یکی از مصادیق آنرا بنحوی مورد بررسی قرار دهید . در روانشناسی تعلیم و تربیت درباره تأثیر تشویق و تنبیه خوانده اید از آنجا ممکن است

چنین موضوعی را برگزینید : " مانی تربیتی تشویق و تنبیه با استفاده از آثار مبارکه " یا " کاربرد روش های تشویقی در درس اخلاق "

۳- استفاده از متن مربوط به موضوع . با مطالعه مقاله ها و کتاب هایی در زمینه مورد علاقه خود ممکن است موضوع جالبی بنظرتان برسد یا حتی موضوعی که قبلاً بنحوی مورد تحقیق قرار گرفته ، از جهت دیگری باز قابل بررسی باشد . ممکن است با مطالعه توفیقات حضرت ولی امرالله علاقمند شوید که راجع به مقایسه نظم بدیع و نظام های اجتماعی موجود تحقیق کنید . مطالعه مقدمه جناب جرج تاوینزند بر قرن بدیع و اشاره به اهمیت وجوه تشابه دیانت مسیحی و یسائی در انتشار امر در غرب ، یکی از دانشجویمان را به تحقیق در مورد این وجوه تشابه هدایت کرده است .

۴- یافته های اتفاقی . ممکن است در ضمن مطالعات خود به یک سند تاریخی ، نسخه خطی یا نامه تاریخی مهمی برخورد نمایید که محتوای آن به روشن شدن گوشه ای از تاریخ کمک کند . معرفی و تحلیل محتوای این قبیل مدارک می تواند موضوع یک مقاله تحقیقی باشد .

۵- پیشنهاد های جزوه درسی و استاد راهنما . در بعضی دروس عناوینی برای تحقیق پیشنهاد می شوند . در تهیه پایان نامه استاد راهنما ممکن است پیشنهاداتی برای موضوع تحقیق ارائه کند .

راهنمایی دارالانشاء در مورد زمینه های تحقیق :

... از این قبیل است تحقیقات مربوط به فرهنگ ایران از قرن هیجدهم به بعد و یا مانی علمی آثار مبارکه ای نظیر کتاب مستطاب مفاوضات که می تواند در آن شطر مطمح نظر اهل مطالعه و تحقیق قرار گیرد (۶) .

مطالعه اجمالی اولیه

بعد از انتخاب زمینه موضوع باید با جنبه های مختلف آن آشنا شوید . مطالعه سریع و اجمالی کتاب های مرجع معمولاً شما را با تصویر کلی قضیه آشنا می کند ، منابع احتمالی را بدست می دهد و مجدود کردن موضوع را ممکن می سازد . مطالعه در این مرحله لازم نیست جامع و وسیع باشد و یادداشت برداری نیز ضرورتی ندارد .

مراجع شما در این مرحله عبارتند از کتاب یا مقاله ای که باعث انتخاب موضوع شده و کتاب های مرجع عمومی از قبیل دائره المعارف ها ، فرهنگ ها ، کتاب های شرح حال ... در زبان های فرنگی ، کتاب های مرجع عمومی بسیار متنوع و معتبری وجود دارد که کار تحقیق را سهل می کند . متأسفانه در زبان فارسی چنین کتاب هایی بسیار محدود است و در زمینه موضوع های امری نادر است . بنابراین در این مرحله مطالعه اجمالی شما محدود می شود به مراجعه به حافظه خود و مراجعه به افراد مطلع و مطالعه کتاب پست مقاله ای که در دسترس دارید . از بعضی از کتاب های امری در زمینه های خاص می توان بعنوان مرجع استفاده کرد مثلاً : امرو خلق (طبقه بندی موضوعی آثار) ، مجموعه آثار تربیتی (آثار مبارکه در زمینه تعلیم و تربیت) ، قاموس ایقان (راهنمای موضوعی کتاب ایقان) ، رحیق مختوم (راهنمای موضوعی لوح قرن) و ظهور الحق (تاریخ و اعلام نفوس و مناطق) .

فهرستی از بعضی کتب معتبر مرجع به زبان فارسی در زمینه های عمومی و تخصصی در ضمیمه ۵ درج شده است . این کتاب ها را ممکن است در کتابخانه های عمومی ، دولتی و دانشگاهی بیابید . همچنانکه در بخش ارزیابی منابع خواهیم گفت بسیار مهم است که از منابع معتبر استفاده نمایید .

محدود کردن موضوع

برای بررسی کامل موضوع تحقیق باید آنرا عمیقاً بشکافید و مدارک و شواهد معتبری در تایید آراء خود ارائه دهید . هرچه موضوع کار شما محدودتر باشد بررسی شما عمیقتر است . دلیل دیگر برای محدود کردن موضوع ، محدودیت مهلت شما در تهیه مقاله و محدودیت حجم مقاله است .

اگر موضوع وسیع و کلی باشد و در مقاله به کلی گوئی اکتفا کنید ، خود نیز احساس خواهید کرد که حق مطلب را ادا نکرده اید . معمولاً " نویسنده " کم اطلاع و فاقد اعتماد بنفس خود را در لابلای کلی گوئی های موضوع کلی و محدود نشده پنهان می کند (۷) .

هر موضوع را از جنبه های مختلف می توان محدود کرد . مثال :

" استعاره " : عنوان کلی و وسیعی است که از جنبه های مختلف ممکن است مورد بررسی

تحقیقی قرار گیرد .

" مفاهیم استعماری در آثار بهائی " : عنوان محدودتر ، ولی هنوز مفصلی است
و بیشتر مناسب برای رساله است .

" مفهوم استعماری رنگها در آثار بهائی " : عنوان محدودی و مناسب برای مقاله
است . این تحقیق با عنوان " الوان در آثار بهائی " بصورت تحقیق توصیفی توسط جناب
وحید رأفتی انجام و چاپ شده است (۸) .

برای مقاله کوتاه می توانید حتی عنوان محدودتری مثل " مفهوم استعماری رنگ سفید
در آثار بهائی " یا " مفهوم استعماری سما در آثار بهائی " را انتخاب کنید .
" ماهیت استعماری واقعات دنیای خارج در آثار بهائی " موضوع یک مقاله تحقیقی
توصیفی فلسفی است که به زبان انگلیسی انجام شده است . (۹) .

مثال دیگر :

" دعا و مناجات " یک موضوع کلی است .

" بررسی شأن مناجات در آثار حضرت اعلی " عنوان محدود و مناسب مقاله است .
مثال دیگر :

" صلح " یک موضوع کلی است .

" مبانی صلح در آثار بهائی " موضوع محدود و مناسب رساله است .
" طرح صلح در خطابات آنها " موضوع محدودتر و مناسب مقاله است .
مثال دیگر :

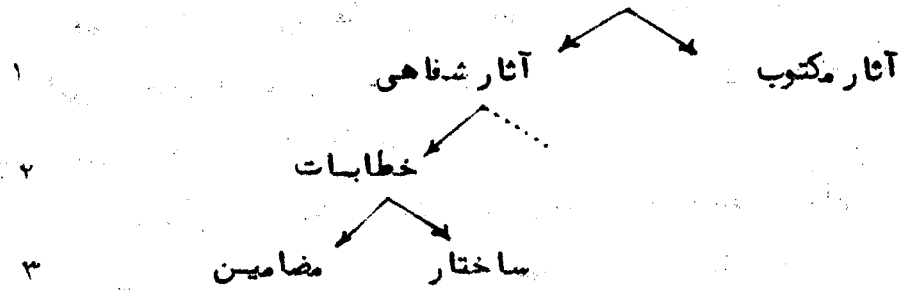
" جامعه بهائی در دوران حکومت قاجار " عنوان وسیع و مناسب کتاب است .

" علل عدم مداخله جامعه بهائی در وقایع مشروطیت ، براساس الواح حضرت عبدالبهاء " :
عنوان محدود شده و مناسب مقاله است .

یک پیشنهاد عملی برای محدود کردن موضوع :

- ۱- موضوع انتخابی خود را به مطالب فرعی آن تقسیم کنید .
- ۲- اگر یکی از موضوع های فرعی ، خود قابل بررسی تحقیقی باشد ، برای تکلیف
این درس کافیهست آن موضوع فرعی را انتخاب کنید .

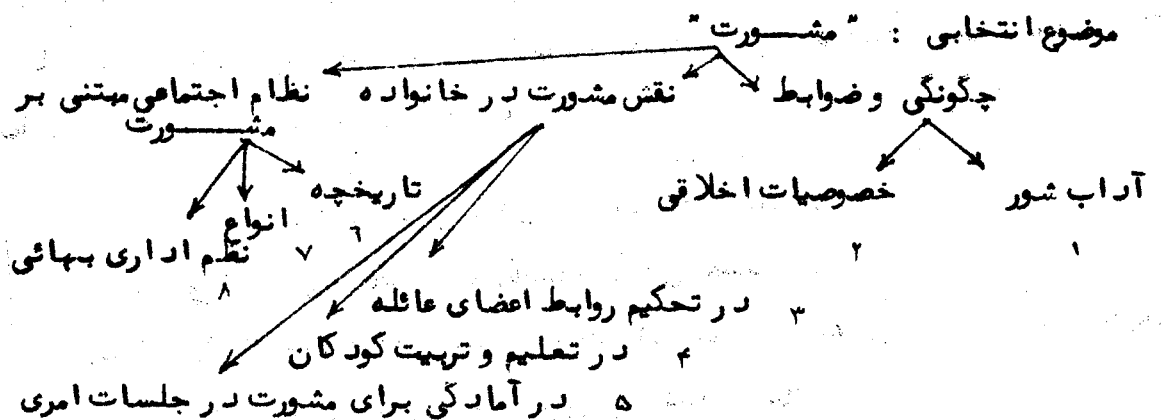
موضوع انتخابی : " بررسی آثار حضرت عبدالبهاس "

موضوع محدود شده برای مقاله تحقیقی : " بررسی تحلیلی مضامین خطابات "

چنانکه می بینید موضوع محدود شده یکی از تقسیمات درجه سوم موضوع اولیه است. ممکن است شما آثار مبارکه را به روش دیگری تقسیم بندی کنید (برحسب دوران حیات همگن مبارک ، حجم آثار ...) و موضوع جزئی را انتخاب کنید . طرح بالا نشان می دهد که رسم تمام تقسیمات ممکن چه تعداد فراوانی از موضوع های جزئی قابل تحقیق را بر ما روشن خواهد کرد . درحقیقت برای تکمیل تحقیق وسیعی از قبیل موضوع اولیه لازم است که ابتدا این تحقیقات جزئی یکی یکی انجام شوند . پس برای این تکلیف انجام یکی از آنها کفایت می کند . در صورت علاقه می توانید بعداً آنها را با انجام تحقیقات دیگر تکمیل کرده و به عنوان پایان نامه خود ارائه فرمائید .

مثال دیگر :

مطابق این طرح که یکی از دانشجویان در مورد موضوع مشورت تهیه کرده است ، حداقل هشت موضوع جزئی بدست آمده که هر یک از آنها می تواند عنوان یک مقاله تحقیقی باشد .

(۱-) موضوع انتخابی ترجیحا " باید در زمینه معارف امر و رشته های مربوط به آن باشد .
(۲-) موضوع انتخابی باید قابل بررسی تحقیقی ، تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری باشد .
عنوان های کلی اغلب قابل بررسی تحقیقی نیستند . " وحدت عالم انسانی " موضوع کلی
و غیر مناسب برای تحقیق ولی " مراحل تحقق وحدت عالم انسانی بر اساس توقیعات حضرت
ولی امر الله " مناسب است . " موسیقی " مناسب نیست ولی " انواع استفاده از موسیقی
در کلاس های درس اخلاق " مناسب است . " احکام ارث در دیانت بهائی " مطلبی
برای تحقیق ندارد ولی " مقایسه احکام ارث در دیانت بهائی و اسلام " موضوع تحقیقی
است .

(۳-) موضوع انتخابی باید با محدودیت وقت شما متناسب باشد . برای این تحقیق
حدود چهار ماه فرصت دارید . " بررسی شیوه آثار حضرت عبدالبها " عملی نیست
زیرا فقط صرف مطالعه آثار مبارک بهر از این مدت وقت می خواهد ، اما " بررسی ساختار
خطابه های حضرت عبدالبها " عملی است . " تاریخ امر در ارض خا " عملی نیست
زیرا جمع آوری مدارک در این مورد شاید سال ها بطول بیاورد اما " مقایسه دو سند
تاریخی در مورد واقعه x " یا " شرح واقعه x " عملی است .

(۴-) موضوع انتخابی باید با محدودیت حجم مقاله شما متناسب باشد . مقاله شما در
این درس حدود ۲۰۰۰ تا ۴۰۰۰ کلمه (۱۰ تا ۲۰ صفحه دستنویس مطابق استاندارد
ارائه شده) است . " شهادی امر " می تواند عنوان چندین جلد کتاب باشد ، و
" بررسی علل واقعه شهادت x بر اساس اسناد بدست آمده " برای موضوع مقاله مناسب
است . " مقام زن در ادیان " مفصل است . راجع به مقام زن در هر یک از ادیان کتاب ها
نوشته اند . اما " اولویت تربیت زنان در دیانت بهائی " و همچنین " کنیز و برده
در اسلام " برای مقاله مناسب است . " مقام احبای ایران بر اساس دستخط های مهیبد
اعلی " موضوعی متناسب با مقاله کوتاه است .

۵- باید منابع کافی برای موضوع انتخابی در دسترس شما باشد. تحقیق در مورد " تاریخچه پیشرفت‌ها در فرب " به علت در دسترس نبودن منابع دست اول به زبان های خارجی عملی نیست (و نیز به علت وسعت بیش از حد موضوع) ، " اقدامات دولت قاجار در وقایع مشروطیت بر علیه جامعه بهائی " به علت در دسترس نبودن آرشیو اسناد محرمانه دولتی ، " تحقیق در مورد یکی از اماکن متبرکه اصفهان " اگر شما ساکن خراسان هستید ، به علت عدم دسترسی به منابع دست اول و " بررسی وضع اجتماعی زنان جامعه بهائی در نقاط مختلف ایران " به علت عدم امکان مسافرت و نظرخواهی و جمع آوری اطلاعات از تمام مناطق ، عملی نیست.

۶- اگر تحقیق میدانی را برمی‌گزینید ، باید حداقل یک جزء کار کتابخانه ای داشته باشد تا کار با کتابشناسی و یادداشت برداری را نیز تمرین کنید . مثلاً " بررسی نظرات دانشجویان درباره امتحانات معارف " مناسب نیست زیرا تحقیق میدانی صرف است . ولی " بررسی امتحانات درس روش تحقیق معارف و نظر دانشجویان درباره آن " امکان کار تحقیق کتابخانه ای در مورد شیوه امتحان و معیارهای آن را نیز علاوه بر کار میدانی فراهم می‌کند .

بطور کلی ، موضوع انتخابی شما باید در سه زمینه (۱) جمع آوری اطلاعات ، (۲) تجزیه و تحلیل اطلاعات (۳) نتیجه‌گیری و داوری ، امکان بررسی و بسط مطلب را داشته باشد و علاوه بر آن با محدودیت زمانی و محدودیت حجم مقاله و محدودیت شما در دسترس به منابع متناسب باشد . علاوه بر این اگر موضوع انتخابی مورد علاقه شما و مفید برای دیگران نیز باشد
فِيهَا الْمُرَاد .

نایدها

۱- نباید موضوع انتخابی شما در تحقیق کتابخانه ای زیاد نو و بی سابقه باشد . زیرا در این حالت منابع کافی و تحقیقات قبلی برای بررسی موجود نیست . در تحقیق میدانی انتخاب موضوع جدید عملی است اگرچه در این مورد هم انتخاب موضوع سابقه دار و استفاده از روش های تحقیقات قبلی ترجیح دارد .

۲- نباید موضوع انتخابی در تحقیق کتابخانه ای آنقدر مشخص و بیک روزه باشد که تمام منابع موجود درباره آن یک مطلب را تکرار کنند و امکان تجزیه و تحلیل اطلاعات و نتیجه گیری در مورد آن نباشد؛ مثل "تاریخچه بنای مقام اعلی" یا "احکام ازدواج در دیانت بهائی".

۳- نباید موضوع انتخابی خلاصه و یا بازگویی عین مطالب دیگران باشد؛ مثل "شرح حال ابوالفضائل" حاصل چنین تحقیقی جز بازنویسی تحقیقات قبلی نیست (بجای آن می توانید در مورد یک اثر یا یک جنبه خاص از شخصیت او براساس آثارش تحقیق کنید). اگر تحقیق میدانی را برمیگزینید، نباید موضوع انتخابی شامل روش های آماری پیچیده باشد که از عهده شما خارج است.

نکاتی در مورد موضوع تحقیق میدانی

- در تحقیقات میدانی بعد از انتخاب موضوع این سوال ها را مطرح کنید:
- ۱- چه کسی؟ تحقیق درباره چه کسانی انجام می شود؟ مثال: جامعه زنان بهائی.
 - ۲- چه متغیر یا متغیرهایی؟ چه متغیرهایی مورد مطالعه قرار میگیرند؟ مثال: دو متغیر: فعالیت هیئت امام‌الرحمن / مشارکت مادران در امور تربیتی.
 - ۳- چگونه؟ روش تحقیق چیست؟ آیا ارتباط دویا چند متغیر و جهت آنرا بررسی می کند؟ (تحقیق همبستگی. مثل: تأثیر فعالیت های هیئت امام‌الرحمن در ازدیاد میزان مشارکت مادران در امور تربیتی) آیا دستکاری شرایط و تأثیر عامل یا عوامل خاصی مورد توجه است؟ (تحقیق نیمه تجربی. مثل: تأثیر روشهای تشویقی در آموزش مطلب در درس اخلاق ها) آیا صرفاً شرایط موجود توصیف می شود؟ (تحقیق توصیفی. مثل: بررسی فعالیت های هیئت امام‌الرحمن در جهت ازدیاد میزان مشارکت مادران در امور تربیتی).
 - ۴- کجا؟ تحقیق در چه محدوده مکانی انجام خواهد شد؟
 - ۵- چه وقت؟ تحقیق در چه محدوده زمانی انجام خواهد شد؟
- پیروی از چنین طرحی باعث می شود که در شرح موضوع تحقیقی نکته ای را مبهم نگذارید. برای مطالعه نمونه هایی از موضوع های تحقیقی که همکاران شما انتخاب کرده اند به ضمیمه ۴ مراجعه کنید.

قدم بعدی بیان فرض تحقیق است (=تز = فرض ویژه تحقیق) . بعد از محدود کردن موضوع باید بتوانید در یک جمله فرض یا حکم تحقیق خود را بگوئید . این فرض بمثابه محور مقاله شماست و هر کلمه و هر جمله و هر پاراگراف مقاله شما در جهت بسط و تقویت آن بنا می شود .

هرچه زودتر در ابتدای کار این فرض را طرح کنید . البته در ضمن بررسی و مطالعات بعدی ممکن است آنرا تعدیل و تصحیح کنید و فرض نهایی را بالاخره تا پایان یادداشت برداری و تجزیه و تحلیل اطلاعات نمی توان دانست ، اما وجود فرض اولیه برای سازمان بخشیدن به افکار و محدود کردن جهت یادداشت برداری و پرهیز از کارهای غیر ضروری ، لازم است .

اگرچه سوال راهنمای رسیدن به فرض تحقیق است اما بهتر است خود فرض را بصورت گزاره خبری بیان کنید . مثلاً : " مبنای تصمیم جامعه بهائی در عدم مداخله در وقایع مشروطیت چه بود ؟ " پاسخ این سوال ممکن است فرض تحقیق شما باشد : " توصیه های حضرت عبدالبهاء راهنمای جامعه بهائی در عدم مداخله در مشروطیت بود " . وجود این فرض باعث می شود که در هنگام یادداشت برداری هم خود را بر الواح و آثار حضرت عبدالبهاء متمرکز کنید و از مطالعه تفصیلی و فعالیت های باهمان با مشروطه خواهان صرف نظر کنید .

" مطالعات تحقیقی بهائی در صورتی که با آمادگی روحانی کافی همراه نباشد ممکن است برای خود شخص و رابطه او با جامعه امر مخاطراتی داشته باشد . " همین یکی از فرض های تحقیق مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " است . (ضمیمه ۷)

در تحقیقات توصیفی که فقط یک متغیر داریم ، گاهی لازم است فرض را بصورت سوال مطرح کنیم : " بررسی فعالیت های تربیتی هیئت امام الرحمن " . سوال تحقیقی :

" فعالیت های تربیتی هیئت امام الرحمن چه بوده ؟ چه نتایج داشته ؟ "

بیان فرض تحقیق در تحقیقات میدانی

فرض در تحقیقات میدانی میان یکی از حالات (۱) بررسی میزان تفاوت اثر،
(۲) بررسی میزان رابطه همبستگی و جهت آن (۳) بررسی میزان رابطه علت و معلولی
را مورد نظر قرار می دهد . این فرض را می توان بصورت احتمال وجود تفاوت ، رابطه یا
اثر بیان کرد (فرض تحقیق یا فرض جانشین) ، یا بصورت نبودن تفاوت ، رابطه یا اثر
(فرض بوج یا فرض آماری) (۱۰) .

تعریف واژه های فرض تحقیق با معیارهای عینی

واژه های فرض تحقیق باید دقیق و تعریف شده باشند . در فرض " همکاری اهل
خانواده باعث پیشرفت تحصیلی جوانان است " ، واژه های " همکاری اهل خانواده " و
" پیشرفت تحصیلی " مبهم اند و معنای آنها برای افراد مختلف متفاوت است . باید این
واژه ها را با معیارهای عینی طوری تعریف کنید که همه خوانندگان و صاحبه شوندگان
مفهوم یکسانی را از آن درک کنند . مثلا " همکاری خانواده " را بصورت :

۱- آموزش مستقیم درس توسط فرد بزرگتر خانواده

۲- تهیه محل مناسب مطالعه برای دانش آموز

۳- کاستن از مسئولیت های خانوادگی دانش آموز در هنگام امتحانات

تعریف و محدود کنید و " پیشرفت تحصیلی " را با ملاک های :

۱- افزایش میانگین نمرات امتحان

۲- کاهش موارد عدم قبولی

می سنجید . معیارهای شما اگرچه جامع نخواهد بود اما حتی المقدور باید گویا و شاخص
مفهوم مورد بحث باشد .

بیان عنوان تحقیق

عنوان تحقیق ، تابلویی است که خواننده را در نظر اول به مقاله شما جلب می کند .
عنوان باید جالب ، دقیق ، کامل و گویا باشد . از عنوان های مبهم مانند : " بررسی های
در باره بعضی از مبادی روحانی امر " بپرهیزید .
بهتر است عنوان را بصورت جمله کامل یا عبارت بیان کنید و بصورت سوال .

بعد از محدود کردن موضوع و بیان فرغ و عنوان تحقیق، بسراغ تهیه کتابشناسی بروید یعنی فهرست احتمالی منابع موضوع انتخابی. سعی کنید در همین مرحله قسمت عمده منابع و مآخذ کار خود را مشخص کنید. البته تا پایان کار هم برای تکمیل و افزودن بر آن فرصت دارید. در زبانهای فرنگی تهیه چنین کتابشناسی ساده و عملی است: در دایره المعارف ها و فرهنگ های شرح حال اغلب مراجع مهم برای هر عنوان ذکر شده است و در انتهای مقالات نشریات نیز فهرست کتابشناسی آن آمده است. می توان با استفاده از این مراجع، فهرست اولیه را تهیه کرد و سپس با مراجعه به هر یک از منابع، از داخل آن منابع دیگری استخراج کرد.

متأسفانه در زبان فارسی چنین مراجع عمومی و کتابشناسی هایی نادر است. مشکلات عمده کار با منابع فارسی در ایران عبارتست از: کم بودن مقاله های تخصصی و تحقیقی، کم بودن مراجع عمومی معتبر (دایره المعارف، فرهنگ) نبودن نظام خدمات اطلاع رسانی علمی، کم بودن کتابخانه های مجهز، در دسترس نبودن منابع خارجی. در مورد مسائل امری مشکل شما چند برابر می شود: منابع اصلی و دست اول بسیار کم و جمع آوری نشده و یا چاپ نشده است، مقاله های تحقیقی بسیار کم است، کتابشناسی موضوعی موجود نیست، اغلب کتابهای چاپ شده فهرست راهنما ندارند، به کتابها و مقالات فرنگی دسترس نداریم و حتی کتابها و مجلات فارسی چاپ شده نیز براحتی در دسترس همه نیست.

بنابراین کار شما در این مرحله مشکل و بدون قاعده خواهد بود و ناچارید به روش سنتی از (۱) حافظه خود، (۲) افراد مطلع در دسترس و (۳) مقاله یا کتاب های در دسترس استفاده کنید.

در مورد مطالب فیر امری مرتبط با معارف امر، فهرست منتخبی از مراجع و کتابشناسی های فارسی در ضمیمه ۵ درج شده است.

وقتی لذت‌مشکلات کار تحقیق بدون داشتن کتابشناسی موضوعی و فهرست راهنما را چشیدید ، به شکرانه آن همت کنید و گوشه‌ای از این فهرست های راهنما را برای آیندگان تهیه کنید . پیشنهاد ما در این مورد در ضمیمه ۶ درج شده است .
(جزو تکالیف درسی شما نیست و از کارهای خیره است .)

مدت : هشت هفته

هدف : جمع آوری اطلاعات / تجزیه و تحلیل اطلاعات

فرض بر این است که قبل از ارسال تکلیف دوم ، پاسخ تکلیف اول را در یادداشت کرده اید و اصلاحات لازم را برحسب راهنمایی در موضوع یا روش کار خود بعمل آورده اید .

تکالیف خواندنی

- (۱) مطلب " طرح کلی مطالب " ، " جمع آوری اطلاعات " ، " تجزیه و تحلیل اطلاعات " و " ارزیابی منابع و مطالب " از جزوه حاضر ص ۲۹ تا ۴۰ .
- (۲) بخش یادداشت برداری ، نگارش رئوس مطالب از کتاب آئین نگارش ، ص ۹۶ تا ۱۰۱ .
- (۳) بخش مربوط به روش های تحقیق از کتاب روش های تحقیق برحسب روش انتخابی ، از ص ۶۹ تا ۱۰۰ .
- (۴) بخش " روش های جمع آوری اطلاعات " از کتاب روش های تحقیق ، ص ۱۲۱ تا ۱۹۱ (در صورت انتخاب تحقیق میدانی) .
- (۵) کتابچه راهنمای علمی ، ص ۱۸ تا ۲۰ ، ۴۱ تا ۴۲ ، ۵۳ تا ۵۵ ، ۵۸ تا ۵۹ ، ۶۲ تا ۶۷ (در صورت انتخاب تحقیق میدانی) .
- (۶) مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " ، جزوه حاضر
- (۷) مقاله " روش علمی و کاربرد آن در تحقیق بهائی " ، جزوه حاضر

تکلیف عملی

- ۱- کتابشناسی کار خود را تکمیل کنید .
- ۲- منابع را ارزیابی کنید .
- ۳- طرح کلی مطالب مقاله را بنویسید .
- ۴- برحسب نوع تحقیق به روش مناسب اطلاعات لازم را جمع آوری کنید .
- ۵- اطلاعات بدست آمده را تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری کنید .

تکلیف ارسالی

شامل :

- ۱- طرح کلی مطالب حداکثر یک صفحه
- ۲- روش جمع آوری اطلاعات با شرح مختصر ۵ سطر
- ۳- یک نمونه از تجزیه و تحلیل مطالب ۱۰ "
- ۴- ارزیابی منابع با شرح مختصر درباره هر منبع یک صفحه
- ۵- در صورت استفاده از پرسشنامه ، عین آن را ضمیمه کنید .

مهلت ارسال : پایان هفته دوازدهم

حجم تکلیف : حداکثر ۳ صفحه (بغير از ضمیمه ها)

نمره : ۲۰

طرح کلی مطالب مقاله

بعد از تهیه کتابشناسی کار ، نوبت نوشتن طرح رئوس مطالب مقاله است. این طرح را به انگلیسی Outline (= چارچوب یا طرح کلی) می گویند و در کتاب های مختلف به اسامی : " اهداف ویژه تحقیق " (در کتاب روش های تحقیق ...) ، " طرح رئوس مطالب " (در کتاب آئین نگارش) ، " فصل بندی اولیه موضوع " (در کتاب فن پژوهش) و " اهداف اصلی و فرعی " هم نامیده شده است. این طرح در حقیقت طرح خام اولیه فهرست مطالب مقاله شماست.

شکل این طرح بسیار متفاوت است و بستگی به موضوع و هدف تحقیق شما دارد. این طرح را قبل از مرحله یادداشت برداری تهیه کنید تا راهنمای شما در هنگام یادداشت برداری باشد. برای تهیه این طرح :

(۱) ایده های خود را در مورد موضوع ، بصورت فهرست خام اولیه ، در قالب عبارات یا جملات بنویسید .

(۲) ایده های نوشته شده را دسته بندی و تنظیم کنید .

(۳) طرح کلی مطالب را بصورت عنوان های اصلی و عنوان های فرعی منسجم از هر مطلب اصلی بنویسید .

مثال : در مورد مقاله " طرح صلح در خطابات اروها " محدود کردن عنوان باعث شده است که جهت تحقیق کاملاً مشخص باشد یعنی بررسی چگونگی ارائه و تحلیل صلح در طی خطابات برای مخاطبین اروهائی که در آن هنگام درگیر آغاز جنگ جهانی اول بودند . ممکن است در طی مطالعات قبلی خود یا در مطالعه اجمالی به این نکته رسیده باشید کسه فرموده اند : " اعظم سبب صلح اسامان ایمان الهی است " و بنابراین این مطلب را فرض تحقیق خود قرار دهید . با بجای فرض سوال تحقیق را مطرح کنید . باین صورت کسه : حضرت عبدالبها در خطابات اروها مسئله صلح را چگونه مطرح کرده اند ؟

حال براساس دانسته های قبلی و ایده های خود ممکن است چنین فهرستی تهیه کنید :
شرایط اروپا در زمان سفر همکل مبارک
چرا جنگ واقع شد ؟

اختلافات سیاسی دول اروپا

حضرت عبدالبهاء در خطابهات بر مسئله صلح تأکید کرده اند
سیاست بشری برای صلح کافی نیست والا در اروپای متمدن جنگ واقع نمیشد .
میانی صلح از نظر جامعه شناسی و روان شناسی ؟

میانی صلح از نظر حضرت عبدالبهاء ؟

صلح به عنوان اساس ادیان الهی

آیا طرح عملی ارائه فرموده اند ؟

لحن بیان مبارک ؟ تأسف و امید

چگونه صلح برقرار شد ؟

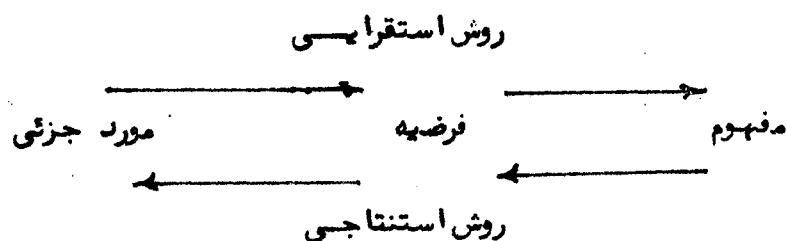
آیا صلح دوام داشت ؟

با نوشتن این فهرست اولی ، حالا عمده مطالب خود را در پیش رو دارید و می توانید
آنها را بررسی کرده و ارتباط و ترتیبشان را بهابید .
برای اینکار باید مطالب را دسته بندی کنید . مطالب اصلی را جدا کنید و مطالب
فرضی را در ذیل آنها قرار دهید . این ترتیب طرح کلی مقاله شما را روشن می کند .

دسته بندی مطالب

برای دسته بندی مطالب اول باید روش کلی مقاله خود را انتخاب کنید :

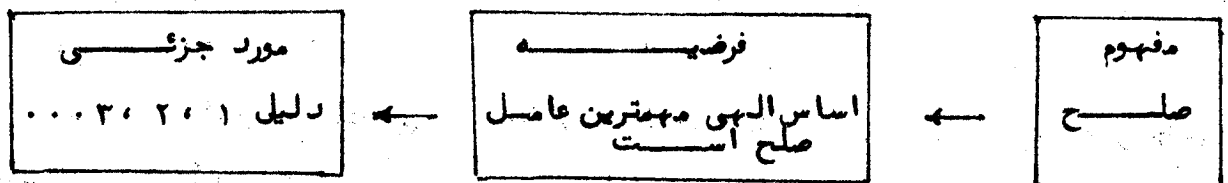
- ۱- از کلی به جزئی ، یعنی روش استنتاجی (deductive) ، یا از نظر منطقی دقیق تر بگوئیم : قیاسی) .
- ۲- از جزئی به کلی ، یعنی روش استقرایی (inductive) .

در روش استنتاجی ابتدا فرض حکم کلی را مطرح می‌کنید و سپس موارد و مصداق‌ها را در تایید آن می‌آورید .

مثال : در بخش اول مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه‌بهرائی " ابتدا این حکم کلی به عنوان فرض تحقیق بیان شده است : " مقالات تحقیقی برای جامعه‌بهرائی لازم است " سپس با استشهاد از بیانات مبارکه و شمردن بعضی مسائل جامعه امر صحت این فرضی را تایید کرده است . در مقاله " عظمت یوم ظهور بر اساس بشارات ادیان قبل " حکم کلی بر عظمت ظهور در ابتدای مقاله بیان شده و سپس مدارک و شواهد از بشارات قبل برشمرده می‌شود .

در مقاله " طرح صلح در خطابات " چنانچه فرض خود را این بیان مبارک قرار دهید که " اعظم سبب صلح اساس ادیان الهی است " بعد از اشاره به این فرض ، در طی مقاله سعی می‌کنید بتدریج دلایل و شواهد این فرض را ارائه دهید .

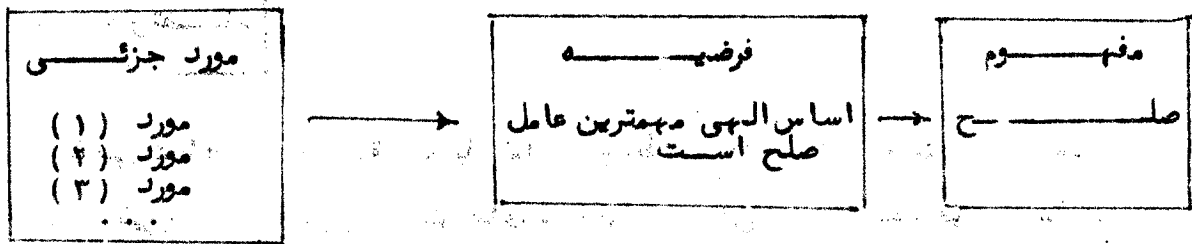

مرحله ۲

مرحله (۱)

در روش استقرایی مراحل کار برعکس روش قبل است . ابتدا موارد جزئی را طرح کنید و سپس از آنها به نتیجه کلی می‌رسید . این روش در اغلب تحقیقات تجربی و میدانی بکار می‌رود ، در تحقیق کتابخانه‌ای نیز گاهی می‌توان از این روش استفاده کرد .

مثال : در مقاله " روش‌های موفقیت در امتحان معارف " ، روش‌های مختلف یکی یکی مطرح و نتایج هر یک سنجیده می‌شود و در آخر نتیجه‌گیری می‌شود که فلان روش موفق‌تر است . در مقاله " طرح صلح در خطابات " اگر سوال تحقیق خود را به این صورت طرح کنیم : " حضرت عبدالنبیها چه عاملی را مهمترین منای صلح شمرده‌اند ؟ " می‌توانیم به روش استقرایی مبنای مختلف صلح را از خطابات مبارک استخراج و مقایسه نماییم تا به این نتیجه برسیم که " اساس الهی مهمترین عامل صلح است " .

مرحله (۱)

مرحله (۲)

چنانچه ملاحظه می کنید در این روش بعد از ساختن فرضیه ، مفهوم صلح بنحوی ساخته و مطرح می شود که بعد الهی و اخلاقی آن مهمترین بعد دانسته می شود ، در حالیکه در روش استنتاجی از ابتدا این مطلب مفروض گرفته شده بود .

ترتیب مطالب

بعد از انتخاب یکی از این دو روش ، باید به نحوه ترتیب درونی مطالب -
 بهبود آید . معمولا " شواهد و مدارک را در تایید فرض خود می توانید مطابق یکی از -
 ترتیب های زیر منظم کنید :

ترتیب علمی

یعنی این ترتیب برشمردن علل برای يك فرض ، در مقالات تحلیلی مربوط به علوم اجتماعی و علوم تجربی بسیار بکار می رود . در مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " ، شواهدی از بیانات مبارکه و شرایط جامعه بهائی (نیاز تطبیق با تغییر مقتضیات اجتماعی ، نیاز به پاسخ به اعتراضات) و شرایط فردی (تشویق افراد به تزئید معلومات) برای توجیه علت لزوم تحقیقات بترتیب ذکر شده است . در مقاله " طرح صلح در خطابات " چنانچه تاکید شما بر اثبات فرض تحقیق یعنی اهمیت ادیان الهی بعنوان اساس صلح باشد ، باید از بیانات مبارکه و وقایع تاریخی علل را استخراج و ارائه نمایید .

گاهی شواهد بصورت مقایسه یا تضاد در مطلب ارائه می‌شود، مثل: مقایسه میزان یادگیری دانش‌آموزان با روش‌های تشویقی و غیر آن، مقایسه حقوق اجتماعی زنان در ادیان مختلف، مقایسه با تضاد دیدگاه امیدبخش دیانت‌بهای و فلسفه‌های ماس‌آور قرن اخیر، مقایسه با تضاد شیوه سلوک جامعه‌بهای و بایبی در وقایع مشروطیت تضاد بین دوجریان تولد و تحکیم نظم بدیع‌الهی و تخریب و زوال مدنیت و نظام‌های رایج جهان (در توقیعات حضرت ولی‌ام‌الله، از جمله در توقیع تولد مدنیت جهانی). در مقاله "طرح صلح در خطابات" ممکن است برای نمایش جامعیت طرح حضرت عبدالبهاء آنرا با آراء دیگران مقایسه کنید.

ترتیب فضایی

این ترتیب معمولاً "مخبر مقالات توصیفی است کانون تمرکز در این ترتیب در طوسی توصیف از يك مطلب مطابق يك طرح منطقی به مطلب دیگر متوجه می‌شود. این ترتیب ممکن است برحسب مناطق جغرافیائی نقشه يك محل تاریخی، تقسیم‌بندی افراد یا گروه‌ها یا خصوصیات مختلف يك موضوع باشد. در "طرح صلح در خطابات اروبا" ممکن است طرح موضوع را براساس خطابات ایراد شده در مسیر سفر مبارک تنظیم کنید. در توصیف "آثار کوتاه مکتوب حضرت عبدالبهاء" می‌توان ترتیبی از قبیل: ساختار مکتوب‌ها، لحن آنها، مضامین آنها... در نظر گرفت. در مقاله "الوان در آثار بهائی" مطالب برحسب رنگ‌های مختلف تنظیم شده است.

ترتیب زمانی

گاهی لازم می‌شود مطالب را برحسب توالی تاریخی منظم کنید. مثلاً در مورد آثار يك فرد، حوادث مختلف يك دوره تاریخی، مراحل مختلف يك کار تحقیقی... البته در مقاله تحقیقی اگر هم وقایع متوالی را شرح می‌دهید مقصود شما فقط نقل و داستان‌گویی نیست بلکه قصد نتیجه‌گیری دارید و بنابراین اغلب باید از روش‌های دیگر نیز استفاده کنید.

ترکیب این ترتیب ها

در اغلب مقالات تحقیقی ترکیبی از ترتیب های ذکر شده بکار می رود . بعنوان مثال در بخش های مختلف مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " ترکیبی از این ترتیب ها مورد استفاده قرار گرفته است.

تنظیم طرح کلی مطالب

با بررسی مجدد فهرست ایده ها ، آنها را برحسب هدفهای اصلی و فرعی مقاله خود مرتب کنید . این ترتیب به شما کمک می کند که در مرحله جمع آوری مطالب بر هدفها خود متمرکز شوید و از یادداشت کردن مطالبی که به بسط طرح کلی شما کمک نمی کنند صرف نظر کنید .

در ضمن یادداشت برداری ممکن است این طرح اولیه را تغییر دهید ، مطالبی به آن بیفزایید یا قسمت هایی را حذف کنید و چه بسا که ترتیب مطالب را عوض کنید . ولی بهر حال تا این مرحله تهیه این طرح حداعلائی کوشش شما در جهت شکل دادن به مقاله شمرده می شود .

ایده های مقاله " طرح صلح در خطابات ارویا " را ممکن است به این شکل دسته بندی و مرتب کنید :

روش کلی : استنتاجی

طرح کلی : ۱- ارویا در زمان جنگ

۲- علل جنگ الف : از نظر مورخان

ب : از نظر حضرت عبدالبهاء

۳- تاکید بر صلح و مبنای الهی آن در خطابات

۴- مبنای صلح الف : بعد الهی و اخلاقی

ب : بعد فردی

ج : بعد اجتماعی

د : بعد سیاسی

۵- راه های عملی

۶- وقایع بعد : ارویا در بین دو جنگ

برای این دسته بندی مطالب نیاز به تفکر تحلیلی دارید . زیرا موضوع کار شما
یعنی " صلح " يك مفهوم مجرد و گسترده است و حد و مرز واضحی ندارد . آیا صلح از
نظر مردم عادی و زحمتکش و رهبران سیاسی يك معنا دارد ؟ آیا صرف عدم جنگ برای
تعریف صلح کافی است ؟ آیا صلح جنبه فردی هم دارد یا صرفاً يك مسئله اجتماعی
و سیاسی است ؟ آیا زمینه اخلاقی فرد و جامعه در صلح تأثیر دارد ؟ آیا صلح
منشاء الهی هم دارد ؟ در حقیقت مفهوم صلح شامل تمام این ابعاد می شود و ممکن
است در مطالعات قبلی خود متوجه شده باشید که تمام این ابعاد در خطابات مطرح
شده اند . بنابراین مفهوم صلح را تحت این ابعاد توضیح دهید . ممکن است
بگونه دیگری ابعاد صلح را در دو قسمت بعد اعتقادی و بعد عملی تقسیم بندی کنید .
گاهی ممکن است برای این مفهوم سازی و تعیین ابعاد و مشخصات يك مفهوم نیاز به
مشورت با افراد مطلع و مراجعه به کتاب داشته باشید . بنابراین در اینجا نیز تفکر
و تجزیه و تحلیل مطالب نقش مهمی دارد .

اینک با داشتن طرح کلی ، چارچوب کار شما مشخص است و باید به جمع آوری -

اطلاعات از منابع معتبر برای هر يك از قسمت ها بپردازید .

ارزیابی منابع

قبل از یادداشت برداری منابع تحقیق خود را ارزیابی کنید. لازم نیست که منابع شما زیاد باشد اما مهم است که معتبر باشد. اگر منابع زیادی بدست آورده اید، از میان آنها انتخاب کنید. آثاری که تفکر ترکیبی دارند و آثاری که علاوه بر شرح موضوع حاوی تفسیر و تحلیل نیز باشند و آثاری که دیدگاه های مختلف از يك موضوع را مطرح می کنند، ترجیح دارند. در شروع مطالعه نیز از آثار کوتاه و عمیق شروع کنید. بخاطر داشته باشید که خواندن کم اما عمیق چند اثر که با دقت انتخاب شده باشند به خواندن سطحی هزاران صفحه ترجیح دارد (۱۱).

در اینجا توجه شما را به نقش تفکر و تعمق در انتخاب و استفاده از منابع و نیز تداخل تجزیه و تحلیل مطالب در این مرحله جلب می کنیم.

در هنگام ارزیابی منابع، منابع اصلی را (حاوی تحقیق و تفکر محقق) از منابع غیر اصلی (بازنویس یا تکرار کار دیگری)، منابع دست اول را از منابع دست دوم و سوم، منابع معتبر را از منابع غیر معتبر (اعتبار از نظر اصالت، دست اول بودن، کیفیت کار محقق و شهرت اثر در آن نوشته به عنوان مأخذ) و منابع جدید را (حاوی اطلاعات جدیدتر) از منابع قدیم تشخیص دهید.

هرچه بیشتر از منابع معتبر، اصلی و دست اول استفاده کنید بر اعتبار و ارزش تحقیق شما نیز افزوده خواهد شد. فراموش نکنید که تحقیق شما هم روزی ممکن است جزو منابع کار محققان دیگر قرار بگیرد و بر سر آن در هنگام ارزیابی منابع همان خواهد رفت که امروز شما در ارزیابی منابع تحقیق خود بکار می برید و یکی از ضوابط ارزیابی منبع، فهرست منابع آن است.

ارزیابی کیفیت منابع در هر رشته نیاز به تبحر و تسلط بر آن رشته دارد. اما در مقاله زیر مختصری از اصول کار گفته شده است:

ارزیابی منابع و مطالب

همه منابع برای کار تحقیق ما ارزش یکسان ندارند. بعضی از کتابها معتبرتر و موثقتر از کتابهای دیگر هستند. همچنین از نظر ارتباط موضوع کتاب با موضوع تحقیق، منابع مختلف دانشجو یا محقق باید بتواند منابع "خوب" را از منابع "خوبتر" تشخیص دهد.

همه کتابها ساخته و پرداخته فکر مردان و زنان جازالخطا هستند و درجه اعتبار و ارزش کتابها نسبی است و قدر مطلق وجود ندارد. از طرف دیگر وقت ما نیز برای مطالعه و جمع آوری مطالب محدود است. بدیهی است که از وقت محدود باید حداکثر استفاده را - بنمائیم و باین منظور باید سراغ "بهترین" منابع برویم. فرانسیس بیکن میگوید: "بعضی کتابها را باید فقط بچشیم، بعضی دیگر را بیلیم و معدودی را جویده و هضم کنیم.

الف) ارزیابی منابع

برای ارزیابی کتابهایی که مربوط به موضوع تحقیق است و تعیین میزان ارتباط آن بموضوع کارما و میزان اعتبار مطالب آن کتابها در مرحله بررسی و مطالعه را شرح ذیل انجام میدهم:

۱) - ارزیابی مقدماتی: در این مرحله بکمک انتقادات و نظریات دیگران که درباره کتاب مورد نظر ما نوشته‌اند ارزیابی میکنیم.

همان طور که در قسمت مراجع اشاره شد بعضی از مراجع صرفاً هد نشان شناساندن کتاب به خوانندگان است. این مراجع بنام‌های مختلف نامیده میشوند، از جمله بررسی و تحلیل کتاب و یا Book Review Digest. چکیده‌ها یا خلاصه‌ها Abstracts

(مانند Chemical Abstracts). در این مراجع مشخصات کتاب مورد نظر و همچنین قسمتهایی از آن به طرز فشرده نقل شده و با بررسی اجمالی که از کتاب بعمل آمده به ارزیابی آن کمک شده است. بعضی مؤسسات کارشان این است که کتابهای سال را که در زمینه خاصی منتشر شده بررسی کرده و مشخصات و محسنات و معایب هر یک را به خواننده گوشزد نمایند. بطور مثال "انتشارات سال در زمینه آموختن انگلیسی" کلیه کتب و جزواتی را که برای یاد دادن زبان انگلیسی منتشر میشود بررسی و ارزیابی مینماید. ارزیابی مقدماتی قبل از خرید کتاب (یا مراجعه بکتاب) انجام میگیرد. علاوه بر مراجعه باین قبیل مراجع که ذکر شد، در فرهنگهای خاصی میتوان نام مؤلفین و نویسندگان و ارزش آثار آنان را در هر رشته یافت. از جمله این فرهنگها عبارت است از Who Knows and what، همچنین میتوان از استادان باتجربه و متمددیان با سابقه کتابخانه برای ارزیابی کتاب و اطلاع از ارزش منابع مختلف کمک گرفت.

۲) - ارزیابی اصلی (یا ارزیابی با مراجعه بکتاب): پس از ارزیابی مقدماتی کتاب مورد

نظر را که مناسب تشخیص داده‌ایم مستقیماً ارزیابی میکنیم. بدیهی است که خواندن تمام کتاب برای ارزیابی بهیچوجه مناسب نیست. با خواندن پیشگفتار نویسنده میتوان به سبک نگارش و ارزش تحقیق نویسنده پی برد. بانگاه اجمالی به راهنمای موضوعی در آخر کتاب - (اندیکس) میتوان تشخیص داد که چه مطالبی در کتاب آمده و معلوم نمود که تا چه حد با موضوع تحقیق ما ارتباط دارد. فهرست مطالب نیز بهمین نحو ما کمک میکند. با مطالعه چند پاراگراف از چند صفحه نمونه میتوان بنحو استدلال و استنباط نویسنده پی برد. با

ساهی به زیرنویس‌ها معلوم میشود نویسنده تا چه حد پای بند بدکر منابع خود بوده و چه اندازه امانت را در استفاده از مطالب دیگران رعایت کرده‌است. بانگاه اجمالی بکتابنامه (Bibliography) کتاب می‌توان پی برد که نویسنده از چه نوع منابعی استفاده کرده، آیا منابع معتبر و دست‌اول دسترسی داشته و یا بیشتر متکی بنویسندگان است که آنها نیز بنوبه از دیگران نقل کرده‌اند. توضیحات سردبیر یا ناشر کتاب در مقدمه نیز می‌تواند به ارزیابی کتاب کمک کند.

ب- ارزیابی مطالب

در دنیای ما خبرسازی و شایعه‌پراکنی فراوان است و اسناد و روایات ساختگی در هر کتابخانه‌ای کم نیست.

①- عکس‌العمل خواننده از خبر مشکوک : - وقتی خبری را می‌خوانیم ولی بان شک میکنیم یکی از چهار عکس‌العمل ذیل در مابوجود می‌آید :

الف - آن خبر را صرفاً "بخاطر اینکه در یک نشریه معتبر چاپ شده‌امیدیریم.

ب - خبر را رد میکنیم چون با تصور و گمان ما سازگار نیست.

ج - قضای در مورد آنرا موکل بکسب اطلاع بیشتری مینمائیم.

د - بکلی از استفاده از آن خبر منصرف میشویم.

حال اگر محقق واقعی باشیم عکس‌العمل (ج) را خواهیم داشت. یعنی باتحقیق بعدی شک خود را تبدیل به یقین میکنیم و دلیل صحت خبر (و یا احیاناً بی اعتباری آن) را در گزارش خود ذکر می‌کنیم.

②- حقایق و عقاید : هرگز نباید تصور کرد آنچه در تمام کتابها چاپ شده و مجموعه کتابخانه‌ها را تشکیل میدهد بدون چون و چرا حقیقت دارد و خالی از لغزش و اشتباه است. بخشی از مطالب کتابها عقاید شخصی نویسندگان است. مادام که این عقاید بررسی و مطرح نشود، هیچگونه بحث و جدالی را بوجود نخواهد آورد ولی بعضی اینک صحت و سقم آنها بررسی شده و یا در مجالس و محافل و کنفرانس‌ها مطرح گردد مخالفین بسرعت در مقابل آن عقاید صف آرائی میکنند. بنابراین محقق بجای اینکه عقیده شخصی نویسنده‌ای را عیناً نقل کرده و بان اکتفا نماید، بایستی نظرات موافق و مخالف با عقیده آن نویسنده را باهم مقایسه نموده نتیجه منطقی از آن استنباط کند.

بطور مثال در کتابی میخوانیم "میرزا رضا کرمانی ناصرالدین شاه قاجار را مقتول ساخت". این مطلب یک واقعیت تاریخی است. ولی اگر در کتاب دیگری بخوانیم "میرزا رضا کرمانی که پنهانی بامشروطه خواهان در خارج از کشور همکاری داشت ناصرالدین شاه را مقتول ساخت" همکاری رضا کرمانی بامشروطه خواهان در خارج از کشور را نمیتوانیم بصورت یک امر مسلم بپذیریم. فرض میکنیم کتاب دیگری یافت شود که در آن نوشته باشد "رضا کرمانی را روسها تحریک کردند که شاه را مقتول سازد"، باتوجه باینکه قیام مشروطه خواهان در اواخر قاجار

پیوسته با خصوصیت و عدم رضایت روسیه تزاری مواجه بوده معلوم میشود که دو عقیده مزبور کاملاً متضاد است. ممکن است کتاب سومی یافت شود که در آن انگیزه قتل ناصرالدین شاه را چیز دیگری بداند که با هیچ یک از دو نظریه قبلی منطبق نباشد.

واضح است که اگر محقق بمحض یافتن مطلبی درباره قتل ناصرالدین شاه بدین ارزیابی و بررسی بعدی آنرا در گزارش خود نقل کند مرتکب اشتباه بزرگی شده و عقیده شخص خاصی را بصورتیکه واقعیت بخواننده جزوه ارائه نموده است، عقیده ای که ممکن است مورد تأیید سایر مورخین نباشد. محقق در چنین موردی اگر نتوانست دلائل کافی برای صحت عقاید مختلف و متضاد نویسندگان پیدا کند ضرورت ندارد که حتماً از آن عقاید استفاده نماید، بلکه بهتر است بنویسد "در مورد انگیزه رضاگرمانی در قتل ناصرالدین شاه عقاید مورخین متفاوت است و بین آنها اتفاق نظر وجود ندارد".

نقل حقایق و بدیهیات کار مهمی نیست. خواننده کوشی بخواندن مطالب بسیار ابتدائی و مورد قبول عامه ندارد. همه میدانند که انگلستان جزیره است. همه میدانند که چکسلواکی یک کشور کمونیستی است. هنرمند محقق این است که با استفاده از حقایق "عقاید" را تجزیه و تحلیل کند و بکمک دلائل و مدارکی که جمع آوری نموده آن عقاید را بصورت مستدل و مسلم در آورده و بخواننده عرضه نماید. چنین عقایدی البته در حکم حقایق خواهد بود.

جمع آوری اطلاعات

در تحقیقات کتابخانه ای جمع آوری اطلاعات به روش " یادداشت برداری " انجام می شود که شرح آنرا در درس روش مطالعه خوانده اید و اکنون در این کار وززیده اید .
برای یادآوری :

- (۱) یادداشت های خود را به شکل نقل قول مستقیم ، نقل به مضمون ، خلاصه و فشرده مطالب تهیه کنید .
- (۲) از نقل به مضمون و خلاصه بیشتر استفاده کنید . نقل مستقیم را برای مطالب بسیار مهم بگذارید . در مورد مقررات استفاده از نقل به ص ۵۳ جزوه حاضر مراجعه کنید .
- (۳) روی هر برگه بیش از یک یادداشت ننویسید .
- (۴) نوع یادداشت (نقل ، خلاصه ...) و مشخصات مأخذ (نام کتاب و نویسنده و شماره صفحه) را در هر برگه بنویسید .
- (۵) بالای هر یادداشت عنوانی (براساس طرح کلی مطالب) بنویسید تا در تنظیم بعدی یادداشت ها راهنمای شما باشد .

در تحقیقات میدانی برای جمع آوری اطلاعات ، از " پرسشنامه " ، " برگه مصاحبه " ، " برگه ثبت مشاهده " و " برگه ثبت مطالعات و اطلاعات " استفاده می شود . در این تحقیقات نیز اغلب از تحقیق کتابخانه ای و یادداشت برداری نیز کمک گرفته می شود .
در مورد روش های فوق در درس روش تحقیق (خواننده و تمرین کرده اید . برای یادآوری :

- (۱) در مورد موضوع مورد تحقیق خود " متغیرها " (مستقل ، وابسته و ناخواسته) را و " محدودیت ها " را (در اختیار محقق و خارج از اختیار محقق) تشخیص دهید .
- (۲) " روایی " و " پایایی " وسیله جمع آوری اطلاعات را تعیین کنید .
- (۳) بر حسب " حجم جامعه مادر " و هدف تحقیق ، " نمونه کافی " برای بررسی انتخاب کنید .

تجزیه و تحلیل اطلاعات

تا این مرحله در ضمن مراحل مختلف با انتخاب مطالب ، مقایسه آنها و قضاوت قسمت‌های
از کار تحلیلی را انجام داده‌اید . تهیه فرضیه و تعیین روش دسته‌بندی مطالب و تعریف
دقیق مفاهیم همگی متکی بر تعمق و تفکر تحلیلی است . همچنین بعضی روش‌های جمع-
آوری اطلاعات ارتباط نزدیک با تحلیل اطلاعات دارد . بنابراین گاهی مرز مشخصی بین
مراحل مختلف تحقیق نیست و بین این مراحل تأثیر متقابل از لحاظ نظری و عملی وجود
دارد و تفکر تحلیلی در تمام مراحل دخالت می‌کند .

در این مرحله باید شواهد و یافته‌ها را به شرحی که در فرض تحقیق و طرح کلی
پیش‌بینی شده است تنظیم و با اجزای مربوطه مقایسه و مطابقت کرد تا اینکه جزئیات مورد
نظر را بخوبی تفسیر و روشن کنند . اگر تمام مطالب پیش‌بینی شده بخوبی روشن شد و -
ابهامی در کار نماند این مرحله تمام شده تلقی می‌شود .

مثال : در مورد مقاله " طرح صلح در خطابات "

آیا شواهد جمع‌آوری شده ، اهمیت بعد الهی صلح را بخوبی روشن می‌کنند ؟
آیا مثال‌های کافی برای تطبیق مفاد بیانات مبارک با شرایط اروپا فراهم آمده است ؟
گاهی ممکن است در این مرحله هنوز مطالبی مبهم باشند یا مطالب مهمی بدست آمده
باشد که با طرح اولین مطالب اختلاف داشته باشد . باید برای هر یک از این موارد مجدداً
به جمع‌آوری مطالب پرداخت یا در فرض اولیه و طرح کلی مطالب تجدید نظر کرد .

در تحقیقات میدانی ، اغلب از تحلیل آماری برای بررسی پدیده‌هایی که قابل
اندازه‌گیری کمی هستند استفاده می‌شود . البته این نوع تحلیل نمی‌تواند توانایی
تبیین و تفسیر روابط و ساختار است و اینکار براساس نتایج تحلیل آماری توسط محقق به
اعتبار مدل نظری تحقیق او انجام می‌شود .

روش‌های آماری پیچیده (از قبیل تعیین ضریب همبستگی ، انحراف معیار ، تست
تی و خی دو) کار تخصصی است اما کارهای ساده‌تر را (معدل گیری ، میانگین ، رسم
نمودار و جدول) را خودتان می‌توانید انجام دهید .

نتیجه گیری

مرحله بعد از تجزیه و تحلیل اطلاعات ، نتیجه گیری است که درحقیقت نوعی ترکیب مجدد عناصر تجزیه شده قبلی ، به روش جدید متناسب با فرض تحقیق است. این عمل نیز قبلاً در ضمن تهیه فرضی تحقیق و طرح کلی مطالب انجام شده و مستقر است.

تفسیر در طرح مطالب و تحقیقات جدید

همچنانکه قبلاً گفته شد ، در ضمن مطالعه و یادداشت برداری و تجزیه و تحلیل مطالب ، ممکن است به مطالبی برخورد کنید که طرح کلی شما را تفسیر دهند یا موضوع جدیدی برای تحقیق مطرح نمایند . مثلاً برای توضیح میزان تاکید بر مفهوم صلح ، باید دفعات و نوع بیان و تاکیدها را استخراج کنید . این کار خود يك تحقیق جزئی است و از آن ممکن است به فکر انجام چنین تحلیلی درباره سایر مضامین خطابات بیفتید و در نتیجه طرحی برای " طبقه بندی و تحلیل موضوعی خطابات " تهیه کنید که می تواند موضوع يك تحقیق جداگانه باشد .

همچنین در ضمن بررسی " علل جنگ " ممکن است به این نتیجه برسید که این بحث دامنه وسیع دارد و تصمیم بگیرید که آنرا از این تحقیق حذف و بعداً در تحقیق جداگانه ای به تفصیل بررسی کنید . همچنین در ضمن مطالعه بیانات مبارکه درباره " جنگ هادوم بنیان انسانی است " و " غالب و مغلوب هر دو متضرر می شوند " ممکن است جرقه ای در ذهن شما بزند و ارتباط این دو موضوع را از نظر روانشناسی جنگ جالب ببینید و علاقمند به جستجوی این فرض که " جنگ از نظر روحی هم غالب و هم مغلوب را به نوعی از شرایط و صفات انسانی تهی می کند " در کتاب های روانشناسی شوید . این فرض نیز شایسته انجام يك تحقیق جداگانه است .

همچنین در ضمن مطالعه منابع خود از توقیعات حضرت ولی امرالله دربار " شرایط جامعه ارویا ، ممکن است به مطلبی برخورد کنید که نظر حضرت عبدالبها را در مورد معاهده صلح ورسای (که برای ختم جنگ طرح شده بود) و ناخشنودی همیگل مبارک را از آن وعدم کفایت آنرا برای تامین صلح شرح می دهد (۱۳) و در نتیجه این موضوع یعنی مقایسه طرح صلح حضرت عبدالبها و معاهده ورسای را به مقاله خود اضافه کنید . حتی ممکن است به این نتیجه برسید که این موضوع به تنهایی می تواند ساختمان

منسجم برای مقاله باشد و تفاوت سیاست الهی و سیاست بشری را از طریق مقایسه این دو طرح صلح نشان بدهد و بنابراین عنوان و طرح مقاله خود را به این صورت عوض کنید: "مقایسه طرح صلح حضرت عبدالبهاء در خطابات و معاهده ورسای".
همچنین ممکن است بدلیل توجه بیشتر به فرض اولیه تحقیق، کانون تمرکز مقاله را از محدوده خطابات گسترده تر نمایید و موضوع را به "تحلیل مبانی صلح در آثار حضرت عبدالبهاء" یا "تحلیل موضوعی لوح لاهه" تبدیل نمایید.

باین ترتیب مشاهده می‌کند که تحقیقات از دل یکدیگر می‌زایند و شروع یک تحقیق تحقیقات بعدی را بدنبال می‌آورد.

حتی اگر در حال حاضر قصد تحقیق بیشتر درباره این موضوع‌های جدید را ندارید، آنها را یادداشت کنید و در آرشيو خود نگاهدارید. بعدها هر يك از این یادداشت‌ها ممکن است اساس یکی از تحقیقات شما شود یا آنها به هم‌کار دیگری پیشنهاد کنید.

مدت : چهار هفته

هدف : نگارش نهایی مقاله

تکالیف خواندنی

- (۱) مطالب " طرح نهایی مقاله " و " سرانجام : نوشتن مقاله " و " قواعد استفاده از نقل قول " از جزوه حاضر ص ۴۶ تا ۵۶
- (۲) مقاله " راهنمای استفاده نویسندگان از آثار مبارکه " ، ضمیمه ۱۰
- (۳) مطلب " مقررات ظاهر مقاله " ، ص ۵۷
- (۴) فصل " نگارش رساله " از کتاب آئین نگارش ، ص ۱۰۱ تا ۱۲۲ .

تکالیف عملی

- (۱) طرح نهایی مقاله را بنویسید .
- (۲) متن مقاله را بنویسید .
- (۳) جزئیات فنی را تکمیل کنید (ارجاع ها / ضمیمه ها / کتابنامه / ...)
مطابق مراحل ذکر شده در ص ۵۱ همین جزوه .
- (۴) برنامه زمان بندی و تقسیم وظایف را بنویسید .
- (۵) نامه ای در معرفی مقاله خود و نیز حاوی نظر شما درباره این درس و پیشنهاد های اصلاحی یا تکمیلی خود برای بهبود مطالب این جزوه یا روش این درس بنویسید .

۲۰ تا ۳۰ صفحه

(۱) اصل مقاله ، در دو نسخه طبق ضوابط ص

حداکثر يك صفحه

(۲) جدول زمان بندی و تقسیم وظایف

(۳) نامه معرفی شامل سه قسمت معرفی مقاله ،

حداکثر ۲ صفحه

نظریات و پیشنهادها

يك نسخه از مقاله بعد از اصلاح و ارزیابی به شما برگردانده می شود و نسخه دوم در آرشیو روش تحقیق حفظ می شود .

زمان ارسال : پایان هفته شانزدهم

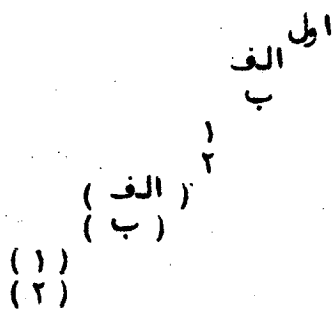
حجم تکلیف : ۲ تا ۳۰ صفحه (متن مقاله ۲۰۰۰ تا ۳۰۰۰ کلمه یعنی حدود ۱ تا ۲۰ صفحه)

نمبره : ۶۰

طرح نهایی مقاله

بعد از تجزیه و تحلیل و نتیجه گیری ، طرح نهایی مقاله را تهیه کنید . در این مرحله طرح خام اولیه رهوس مطالب را به طرح روشن و منطقی تقسیم بندی شده ای تبدیل کنید که راهنمای نگارش متن باشد . لازم نیست که حتما " به طرح اولیه مقید بمانید ، اگر حالا ترتیب بهتری بنظرتان می رسد مطابق آن عمل کنید .

برای تقسیم بندی عنوان های اصلی و فرعی بترتیب ، مطابق يك روش رایج عمل کنید :

در این روش نوع شماره هر عنوان نشانه درجه اهمیت آن است که بترتیب از اصلی به فرعی و فرعی تر ادامه پیدا می کند . موضوع عنوان " اول " از نظر اهمیت برابر موضوع عنوان " دوم " است و موضوع های " الف " و " ب " از تقسیم موضوع اول با موضوع های " الف " و " ب " از تقسیم موضوع دوم هم عرضند و . . . تعداد تقسیم های فرعی بستگی به پیچیدگی مطلب دارد و بندرت بیش از سه یا چهار تقسیم ادامه می یابد .

" مقدمه " و " نتیجه " را با همین نام در این تقسیم بندی ننویسید ، بلکه موضوع خاص هر کدام را بنویسید . فرض تحقیق خود را در بالای این طرح تقسیم بندی ، بنویسید .

عناوین هر قسمت را می توانید بصورت عبارت ، جمله و بندرت بشکل پاراگراف بنویسید و نه مخلوط آن ها . اگر عنوان اول را بصورت عبارت نوشتید ، بقیه را هم به همان شکل بنویسید .

مثال :

عنوان : ارتباط خدمت و اکتساب معارف

اول — خدمت

الف- تعریف

ب- اهمیت

۱- برای جامعه

۲- برای فرد

دوم — اکتساب معارف

الف- تعریف

ب- اهمیت

۱- برای جامعه

۲- برای فرد

سوم — ارتباط خدمت و اکتساب معارف

حال کافی است هریک از این عناوین را بصورت پاراگراف یا پاراگراف هایی بسط دهید و بنویسید تا متن مقاله شما نوشته شود . یکی از مزیت های این طرح آن است که می توانید قبل از نوشتن متن مقاله با تعیین حجم هر قسمت ، حجم کلی مقاله خود را تعیین و کنترل کنید .

طرح نهایی مقاله تحقیق میدانی

طرح مقالات تحقیق میدانی اغلب یکسان و بصورت کلی زیر است :
مقدمه ، طرح تحقیق ، روش ، یافته ها ، بحث و نتیجه گیری ، خلاصه و پیشنهادها
در صورت انجام تحقیق میدانی تفصیل این طرح را در ص ۱۹۹ تا ۲۱۳ کتاب روش های تحقیق بخوانید .

آمادگی برای نوشتن

حداقل يك هفته وقت برای نوشتن مقاله خود بگذارید تا فرصت کافی برای چرکنویس، ویرایش و پاک‌نویس و تکمیل جزئیات فنی (نشانه گذاری ، ارجاع ها ، کتابنامه . . .) داشته باشید .

از خود بپرسید : " آیا فرض اصلی و شواهد تایید کننده آن را بخوبی می‌دانم ؟ " اگر شك دارید مجدداً فرض تحقیق خود و طرح کلی مطالب مقاله را بخوانید تا مطمئن شوید که طرح شما سامان منطقی کافی دارد و آماده و صیقل خورده است . یادداشت های خود را واریسی کنید که بقدر کافی اطلاعات در تایید فرض خود داشته باشید . در این مرحله نباید نکته ابهامی در مطالب شما باقی مانده باشد ، زیرا باید آغاز به نوشتن کنید . از خود بپرسید : " آیا هدف خود را می‌دانم ؟ " در پاسخ به این سوال هم جنبه عقلی (توقع دارید که خواننده از مقاله شما چه درك کند؟) و هم جنبه احساسی و دید شخصی خود (چه احساسی دارید و توقع دارید خواننده چه احساسی داشته باشد؟) را در نظر بگیرید . یکبار مطالب خود را از چشم خواننده ای که زمینه و احساس شما را نسبت به موضوع ندارد ببینید و بسنجید که آیا این مطالب از نظر او هم بطور منطقی در طرح مقاله شما بسط می‌یابند و به نتیجه مورد نظر می‌رسند یا نه . در این مرحله لحن مقاله خود را انتخاب کنید طوری که متناسب با عنوان و هدف و مخاطب و در هر حال آمیخته با تواضع و ادب باشد .

بنابراین باید برای ارائه مقاله خود برحسب هدف خود دید گاهی را انتخاب کنید که این دید گاه هم بر ساختمان مقاله شما و هم بر عکس العمل خوانندگان موثر است . بعنوان مثال : اگر مقاله شما درباره " تأثیر تعصبات در بحران های دهسال اخیر جهان " است ، از نظر عقلی باید ب نتیجه گیری ، خود را به یکی از دو دسته طرفداران و مخالفان رفتار تعصب آمیز منسوب کنید . در مقاله تحقیقی که جای بحث و قضاوت است نمی‌توان کاملاً بی طرف و ناظر صرف بود (ر.ك مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی ") . علاوه بر آن از نظر دید شخصی ، مسیر مقاله خود را با اتخاذ یکی از این

دو موضع تعیین می‌کنید: موضعی که شما را خارج و جدا از موضوع نشان می‌دهد (موضع غیر شخصی = Objective) و موضعی که شما را داخل و درگیر با موضوع نشان می‌دهد (موضع شخصی = Subjective).

اگر خود را جدا از موضوع نگاه دارید، تا حدی رعایت معیارهای عینی را می‌کنید: مسائل هر دو طرف قضیه را بطور منظم و دقیق ارائه می‌دهید و نتیجه‌گیری خود را بطور منطقی و رسم بدون دخالت نظر شخصی طرح می‌نمایید. این روش رایج و مورد توصیه در تحقیقات علمی و از جمله در علوم انسانی است. البته شاید در بعضی تحقیقات دینی اتخاذ و پیروی از این روش کاملاً مقدر نباشد (ر.ک مقاله "مطالعات تحقیقی و جامعه‌پهائی").

اگر خود را داخل و درگیر با موضوع بدانید، ارائه مطالب شما بر له یا علیه آن بیشتر جنبه متقاعد کردن خواننده را خواهد داشت. در چنین موردی البته باید از تعصب و پیشداوری اجتناب کنید ولی با تمجیح اکاذیب، ابطال سوءتفاهمات و سوق دادن خواننده بطرف دلایل خود و تایید این دلایل با مثال‌ها و مقایسه‌هایی که شرایط را بنحوزنده به نمایش می‌گذارند، جنبه شخصی (Subjective) بیشتری به مقاله خود می‌بخشید. توقیعات حضرت ولی‌امرالله در تشریح اوضاع اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جهان از عالی‌ترین نمونه‌های این روش نگارش است. مقاله "مطالعات تحقیقی و جامعه‌پهائی" و اغلب مقالات تاملی نیز از این دسته‌اند.

سرانجام از خود بپرسید: "آیا اطلاعات کافی از منابع مختلف درتایید فرض خود دارم؟". اغلب دانشجویان در مقاله خود از يك منبع اصلی استفاده می‌کنند. استفاده مکرر از يك منبع نشان دهنده این مطلب است که یا برای جستجوی منابع تلاش نکرداید یا موضوعی را برگزیده‌اید که به منابع آن دسترسی نداشته‌اید. علاوه بر آن ارجاع‌های مکرر به "همان منبع" نمایانگر عدم تسلط شما بر موضوع و کمبود اعتماد بنفس و خلاقیت شماست. از دانشجوی تحقیق توقع دارند که بکوشد تا اطلاعات کافی را از منابع مختلف و معتبر جمع‌آوری کند و سپس آنها را بنحوموثر و جالبی درهم بهمیزد و به‌پروازاند و به نتیجه بکشانند.

آداب نگارش کلمه ، جمله ، پاراگراف و مقاله را در درس های آئین نگارش و روش تحقیق ۱ خواند باید . برای مطالعه مجدد این مباحث به کتاب آئین نگارش و جزوه روش تحقیق ۱ مراجعه کنید .

کلیاتی در مورد شیوه نگارش مقاله

- ۱- در لحن نوشته خود همه جا ادب و تواضع را رعایت کنید و از عباراتی که راحه فرور و تکبر دارد بپرهیزید .
- ۲- حتی المقدور ضمایر مستقیم بکار نبرید . بهتر است بجای : من چنین می بینم که ... یا من چنین می گویم ... من معتقدم که ... بنویسید : چنین بنظر می رسد ... یا شاید چنین باشد که ... یا از این مطلب روشن می شود که ...
- ۳- از بکار بردن عبارات مبالغه آمیز مانند : بسیار زیاد ، خیلی ، بیش از حد ... خودداری کنید .
- ۴- از پراکنده گویی و از این شاخ به آن شاخ پریدن خودداری کنید و مسیر باریک بحث را به دقت و دنبال کنید .
- ۵- در بحث از مجادله بپرهیزید ، مطالب را بدون تعارف ولی با رعایت ادب و انصاف بررسی کنید .
- ۶- اگر مطلبی از یادداشت ها بکار تحقیق شما نمی خورد بدون تعارف آن را کنار بگذارید و بوسه جالب باشد . بخاطر یک یادداشت رشته مطالب خود را گسیخته و بنای مقاله را کج نکنید .
- ۷- اگر در تحقیق به نتایج قطعی دست یافته اید ، بنویسید و اگر به نتیجه قطعی نرسید باید بصراحت اعلام کنید که به احتمال و با توجه به این شواهد مطلب چنین است ولی ممکن است تحقیقات بعدی مطالب دیگری را آشکار کند . بدون دلیل کافی حکم قطعی نکنید .
- ۸- در استدلال ، ابتدا دلایل ساده تر را بگویید و دلیل قطعی و قوی را در آخر بیاورید (۱۴) .

- (۱) اول متن مقاله را بنویسید .
- (۲) متن را در حضور جمع بازخوانی کنید . اصلاحات لازم از نظر محتوی و نحوه بیان - و ترتیب ارائه مطالب را در آن بعمل آورید . برای واری مطالب از واری نامه های ص ۱۱۸ تا ۱۲۱ کتاب آئین نگارش استفاده کنید .
- (۳) خلاصه مقاله را در ۱۰۰ تا ۱۵۰ کلمه (بر حسب اهمیت موضوع و طول مقاله) بنویسید . خلاصه باید بطور اختصار ولی جامع شامل : موضوع تحقیق ، سابقه ، روش ، یافته ها و نتیجه تحقیق باشد .
- (۴) ارجاع های مقاله را بنویسید . از روش " پانوشت " بدلیل مشکل بودن تنظیم صفحات استفاده نکنید . تمام ارجاع ها را در انتهای مقاله در صفحه جداگانه تحت عنوان " یادداشت ها " بنویسید .
- (۵) ضمیمه را بنویسید و اضافه کنید . مدارکی را ضمیمه مقاله کنید که مفصل است و در متن مقاله نمی گنجد ، یا بطور مستقیم وارد بحث مقاله نیست ولی آشنائی با آن لازم است ، نیز متن پرسشنامه و مصاحبه ، رونوشت یا کپی مدارک و اسناد مهم ، کپی صفحه اول و آخر کتاب خطی منحصر بفرد ، کپی اصل مقاله خارجی (اگر قسمتی از آن را در متن ترجمه و استفاده کرده اید) و جدول ها و تصویرها را (اگر تعداد آن ها زیاد است و در متن نمی گنجد) در ضمیمه بگذارید . در مورد جدول ها و عکس ها حتی المقدور از رنگ استفاده نکنید . هر ضمیمه را در برگ جداگانه بنویسید .
- (۶) کتابنامه یا فهرست منابع و مأخذ را در برگ جداگانه بنویسید و بعد از ضمیمه ها قرار دهید . در کتابنامه تمام منابع را که مستقیماً از آنها استفاده کرده اید بنویسید . آثار مبارکه را در ابتدا بنویسید و سایر منابع را بترتیب الفبایی بر حسب نام مولف یا نام اثر (در صورتیکه مؤلف مشخص نیست) مرتب کنید . منابع فارسی و فرنگی را جدا کنید .
- (۷) فهرست مطالب مقاله را در صفحه جداگانه بنویسید .
- (۸) صفحه عنوان را مطابق نمونه بنویسید .
- (۹) پیشگفتار (مقدمه) و قدردانی را در صفحه جداگانه بنویسید . در مقدمه بر حسب لزوم کلیاتی درباره تحقیق بنویسید و از کسانی که بنحوی شما را راهنمایی یا کمک کرده اند با رعایت ادب و اختصار تشکر کنید . در عبارات قدردانی از مبالغه و تعارف بپرهیزید .

- ۱۰- مقاله را در دو نسخه پاکنویس کنید .
- ۱۱- یکبار دیگر مقاله را از نظر املاء ، نشانه گذاری ، یادداشت ها ، عنوان ها ، نقل قول ها ... واریسی کنید .
- ۱۲- الواح و آثار نقل شده را دوباره با مأخذ اصلی مقابله کنید . حتی المقدور در مقابله نصوص به منابع دست اول مراجعه کنید .

توصیه‌هایی در مورد ظاهر مقاله

- ۱- قبل از پاکنویس حتماً "ضمیمه" را در مورد مقررات ظاهر مقاله بدقت بخوانید .
- ۲- برای پاکنویس از کاغذ سفید و پاکیزه ولی ارزان قیمت استفاده کنید (یا کاغذ کلاسور بزرگ) . از ریز و درشت نوشتن و نقاشی و تزئین صفحات و رنجه پرهیز کنید . زیبایی در سادگی و پاکیزگی است و صرفه جویی در وسایل نیز صفت پسندیده ای است که در شرایط کنونی بیش از هر وقت توصیه می شود .
- ۳- متن را به خط خوش و خوانا بنویسید یا تایپ کنید .
- ۴- هر دو نسخه را بنویسید و کپی نگذارید . در صورت تایپ می توانید برای نسخه دوم کپی بگذارید .
- ۵- برای صفافی حاشیه سمت راست را در بالا و وسط و پایین با ماشین دوخت منگنه کنید . بجای جلد یک ورق سفید دور و یکی در زیر مقاله بگذارید . مقاله های مفصل تر و رساله را جلد کنید .
- ۶- نامه معرفی مقاله و جدول زمان بندی را با سنجاق یا گیره به صفحه اول مقاله وصل کنید .

قواعد استفاده از نقل قول در مقاله تحقیقی

دانشجویان اغلب در یادداشت برداری و مقاله خود بیش از حد از نقل قول مستقیم استفاده می‌کنند. تقریباً "حدود ده درصد از حجم مقاله خود را به نقل قول اختصاص دهید. بنابراین در هنگام یادداشت برداری نیز برای خود محدودیتی در نقل قول مستقیم قائل شوید. هدف کار تحقیقی این است که شما بر موضوع مسلط شوید و افراط در نقل قول نشانگر عدم اعتماد بنفس شما یا عدم تسلط بر موضوع است که از نقل قول‌ها بعنوان کمک به مطلب یا گاهی برای پر کردن مقاله استفاده کرده‌اید.

اصالت در نوشته تحقیقی یعنی آنکه مطالب گرد آورده را به شیوه مخصوص خودتان ارائه کنید. اعتبار مقاله در آن است که در اکثر بخشهای مقاله صدای خود شما بگوش برسد و در جای لازم از ارجاع و نقل استفاده شود. نقل قول مستقیم را برای مواردی نگاهدارید وجود آن بعنوان بهترین مدرک در تایید یا رد موضوع لازم است.

برای مشخص کردن نقل قول مستقیم در یادداشت‌ها و در متن، آنرا در گیومه بگذارید. بیشتر یادداشت‌ها را بصورت "نقل به مضمون" بنویسید. یعنی مطلب و فکری را از نویسنده دیگر به امانت گرفته، آنرا به زبان خود بازنویسی کنید. در این مورد حجم نقل به مضمون باید تقریباً برابر اصل مطلب باشد. نقل به مضمون را فقط برای مطالب مهم بکار ببرید و مطالب کم اهمیت‌تر را "خلاصه‌نویسی" کنید. مأخذ نقل بسه مضمون را بنویسید تا از مشکلات بعدی در امان باشید.

انتحال یا سرقت ادبی

انتحال یعنی ارائه کلام یا ایده نویسنده دیگر بعنوان مطلب خود، به عمد یا فحیر عمد. در نوشته تحقیقی که در آن به منابع مختلف مراجعه می‌شود، رعایت دقت و امانت در نقل مطالب از اصول است و انتحال شیوه‌ای مذموم است. علاوه بر این در مالکی که قانون "حقوق مولف" Copy right مجری و معتبر است، انتحال جرم محسوب می‌شود و نقل تمام یا قسمتی از مطالب مقاله یا کتاب برای چاپ در کتاب دیگر، منوط بسه کسب اجازه از دارنده حق تألیف است.

برای پرهیز از این عیب ، نکات زیر را رعایت کنید :

- (۱-) در مورد تمام مطالب نقل شده در متن (نقل مستقیم یا به مضمون) نشانی مأخذ و نام نویسنده را بنویسید (در پرانتز بعد از پایان نقل یا در پاراگراف ها) .
- (۲-) نقل قول های مستقیم را داخل گیومه بگذارید .
- (۳-) در نقل به مضمون سعی کنید مطلب را به شیوه و زبان خود بنویسید . بازنویسی مطلب فقط با جابجا کردن عبارات و کلمات صحیح نیست . در انتهای مطلب داخل پرانتز عبارت (نقل به مضمون) را بنویسید .
- (۴-) برای هر مطلب نقل شده یک شماره ارجاع بگذارید .
- (۵-) مشخصات تمام کتابها و مجله هایب را که مطلبی از آنها نقل کرده اید ، در کتابنامه بنویسید .

- (۶-) اگر مطلبی را به متن نقل شده اضافه می کنید آنرا درون دو قلاب [] بنویسید .
- (۷-) اگر قسمتی از مطلب را در نقل حذف می کنید ، بجای آن سه نقطه . . . بگذارید .
- (۸-) در مورد نقل از آثار و الواح علاوه بر مطالب فوق نکات دیگری را نیز باید رعایت کنید که شرح آن به تفصیل در مقاله " راهنمای نویسندگان . . ." در ضمیمه این جزوه درج شده است .

مثال :

به مثال های زیر در مورد اشتباهات رایج در هنگام نقل مطالب دقت کنید :

اصل مطلب :

مطلب دیگری که باید مورد توجه محقق بهائی باشد ، همانا دوگانگی و تفاوت میان دین و علم و یا ایمان و عقل است . جایی که این دوگانگی برای محقق بهائی ایجاد اشکال می کند استفاده از روشهای تحلیل انتقادی است که بر مبنای آن تمامی پدیده های دینی به روابط متقابل نیروهای اجتماعی و اقتصادی تأویل می شود و هر آنچه در مورد دین گفته شود به مقولاتی فاقد مفهوم محصل و عینی (و بنابراین مهمل و بی معنی) تقلیل می یابد .

(مقاله " مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی " ص ۱۰۰)

استفاده از روشهای تحلیل انتقادی ، جایی است که این دوگانگی دین و علم برای محقق بهائی ایجاد اشکال می کند . در این روشها با تأویل پدیدارهای دینی بصورت روابط متقابل نیروهای اجتماعی و اقتصادی سرانجام مطالب دینی به مقولاتی فاقد مفهوم محصل و عینی که در نتیجه مهمل و بی معنی شمرده می شود ، تقلیل می یابد .

این روش نقل ، از واضحترین موارد انتحال محسوب می شود زیرا استفاده کننده با حفظ عین عبارات ، فقط ترتیب جملات و عبارات را بهم زده و چند کلمه را عوض کرده است . مأخذ نقل هم ذکر نشده است .

نحوه استفاده ب

دوگانگی دین و علم در هنگام استفاده از روشهای تحلیل انتقادی ایجاد اشکال می کند . با تأویل پدیدارهای دینی به روابط متقابل نیروهای اجتماعی و اقتصادی - مطالب راجع به دین را فاقد مفهوم محصل و عینی و در نتیجه مهمل و بی معنی می کند .^(۱)
(۱) مؤژان مومین ، "مطالعات تحقیقی و جامعه بهائی" جزوه روش تحقیق ۲ ، ص ...

این روش نیز مناسب نیست و اگرچه مأخذ نقل ذکر شده است ولی از نظر قوانین حقوق مولف ، این مورد هم از موارد انتحال شمرده می شود زیرا استفاده کننده اغلب مطالب را عیناً رونویسی کرده و فقط معدودی لغات یا عبارات را تغییر داده است . این روش نه نقل به مضمون است و نه خلاصه . برای پرهیز از این اشتباه می توان از نقل قول مستقیم یا نقل به مضمون با حفظ بعضی از جملات مهم بصورت نقل مستقیم کم گرفت .

مؤلف به این نتیجه می‌رسد که محقق بهائی هنگام بررسی مفاهیم دینی با روشهای تحلیلی علمی نظیر جامعه‌شناسی و اقتصاد با مشکلاتی مواجه می‌شود که ناشی از "دوگانگی دین و علم یا ایمان و عقل" (۱) است، بطوریکه سرانجام در این تجزیه و تحلیل مطالب راجع به دین "به مقولاتی فاقد مفهوم محصل و عینی (و بنابراین مهمل و بی‌معنی) تقلیل می‌یابد." (۲)

(۱) موزان مومن، "مطالعات تحقیقی و جامعه‌بهائی"، جزوه روش تحقیق ۲، ص ۳۳۳-
(۲) همانجا،

این روش مناسبی است که در آن هم ماخذ نقل مشخص است و هم قسمت عمده مطالب به زبان دیگر بازگویی شده است و بعضی کلمات یا جملات مهم عیناً داخل کیومه نقل شده است. استفاده کننده در عین حفظ امانت در نقل مطالب و مفاهیم، شخصیت و زبان مستقل خود را نیز حفظ کرده است.

مقررات ظاهر مقاله

- برای نظم و آراستگی ظاهر مقاله ، قواعد زیر را بکار ببندید :
- (۱) محتوای اوراق مقاله : يك برگ سفید در رو / برگ صفحه عنوان / برگ پیشگفتار /
 قدرانی / برگ فهرست مطالب / چندین برگ متن مقاله / یادداشت ها / ضمیمه ها /
 کتابنامه / يك برگ سفید در آخر.
- (۲) جلد برای مقاله لازم نیست : رساله پایان نامه را جلد کنید .
- (۳) صحافی : دوخت با ماشین منگنه ، در حاشیه سمت راست در بالا و وسط
 و پایین .
- (۴) اندازه نوع کاغذ : ابعاد صفحه حدود 21×29 سانتی متر (کاغذ A4 فتوکی) /
 کاغذ سفید یا برگ کلاسور خط دار .
- (۵) نوشتنه : فقط يك روی کاغذ بنویسید .
 فقط با خود کار مشکی بنویسید یا تایپ کنید .
 صفحه عنوان عنوان ها و متن را با يك خط بنویسید . ریز و درشت و رنگی
 ننویسید .
 برای اصلاح افلاط روی آن خط نکشید ، آنرا بتراشید یا با لاک سفید
 بپوشانید و مجدداً بنویسید .
- (۶) حاشیه : دور صفحه کادر نکشید .
 حاشیه های بالا و پایین و چپ هر ۲ سانتی متر
 حاشیه سمت راست هر ۴ سانتی متر
- (۷) فاصله سطرها : هر ۱ سانتی متر (يك خط در میان در کاغذ خطدار / دو فاصله
 با ماشین تایپ)
- (۸) تعداد سطرها : ۱۶ سطر در صفحه سفید (۱۴ سطر در کاغذ خطدار و
 تایپ)

۹- تعداد کلمات : معمولاً ۱۲ تا ۱۵ کلمه در سطر نوشته می شود . متوسط کلمات

یک صفحه حدود ۲۰۰ کلمه است .

۱۰- اولاً " پاراگراف را با تورفتگی بنویسید .

۱۱- نقل قول طولانی تر از ۲ سطر را با تورفتگی بیشتر از سمت راست و با فاصله

سطرهای کمتر بنویسید . (نیم سطر)

۱۲- عنوان اصلی : در وسط سطر بنویسید .

۳ سانتی متر (دو سطر / دو فاصله ماشین تایپ) فاصله با سطر قبل

و بعد .

در اول فصل بفاصله ۶ سانتی متر از بالای صفحه (چهار سطر) .

زیر آن خط نکشید .

۱۳- عنوان فرعی : سر سطر ، در سطر جداگانه بنویسید .

فاصله آن با سطر قبل و بعد ۵/۱ سانتی متر

زیر آن خط بکشید .

۱۴- شماره صفحه : صفحه عنوان و فهرست مطالب شماره ندارد .

شماره صفحه های پیش از متن مقاله (مقدمه) را با حروف ابجد دریای

صفحه و وسط بنویسید .

شماره صفحه های متن مقاله تا انتهای ضمیمه ها و کتابنامه را با عدد

در پایین و وسط صفحه بنویسید .

۱۵- ارجاع ها : شماره ارجاع را در متن با عدد ، داخل () ، در انتهای مطلب

مورد نظر بنویسید .

تمام ارجاع ها را در آخر مقاله تحت عنوان " یادداشت ها " بترتیب

شماره بنویسید . فاصله سطرهای صفحه یادداشت ها : نیم سطر .

در ارجاع به منابع ذکر شده در کتابنامه ، فقط عنوان مختصر کتاب یا

نویسنده را با کمترین کلمات بنویسید . پانویس لازم نیست .

۱۶- زیر این کلمات خط بکشید :

نام کتاب و مجله / جزوه / روزنامه / نام الواح .

عنوان های فرعی / عبارات مورد تأکید .

نام مقاله / فصل و بخش کتاب / شعر و داستان را در " گیومه " بگذارید .

۱۷- صفحه عنوان : بترتیب از بالا به پایین شامل : عنوان مقاله / نام مؤلف / مشخصات واحد درسی و تاریخ نگارش .

مطالب را در وسط صفحه بشکل متقارن تنظیم کنید . اگر عنوان دو سطر یا بیشتر بود و آنرا بشکل هرم وارونه سطر بندی کنید زیر عنوان خط نکشید .

۱۸- فهرست کلی مطالب مقاله :

صفحه عنوان / پیشگفتار و قدر دانی (در صورت لزوم) / فهرست مندرجات / متن مقاله / خلاصه مقاله / توصیه ها (در صورت لزوم) / یادداشت ها / ضمیمه ها / کتابنامه .

۱۹- کتابنامه (فهرست منابع و مآخذ) :

آنرا در انتهای مقاله بگذارید .

تمام آثاری را که مستقیماً مورد استفاده قرار داده اید در آن بنویسید .

آثار مبارکه مرجع را قبل از منابع دیگر بنویسید .

سایر منابع را بترتیب الفبایی نام نویسنده یا اثر (در صورت مشخص نبودن

نویسنده) بنویسید .

منابع به زبان فرنگی را جدا کنید .

اطلاعات اساسی در مورد هر اثر :

نام نویسنده (مترجم / ویراستار) . عنوان اثر . مشخصات نشر

(سال ، محل نشر ، ناشر) .

در مورد آثار خطی :

نام نویسنده ، تاریخ فوت یا قرن ، عنوان اثر ، نام کتابخانه یا

مالك اثر ، تاریخ کتابت ، نام کاتب .

۲۰- ضمیمه ها : ضمیمه ها را بترتیب شماره گذاری کنید .

هر ضمیمه را در يك صفحه جداگانه بنویسید .

۲۱- برای آشنائی با روش نگارش کتابنامه و یادداشت ها ، به متن جزوه روش تحقیق ۱

مراجعه بکنید و از الگوی کتابنامه و یادداشت های آن جزوه و جزوه روش تحقیق ۲

استفاده کنید .

نمونه سطر بندی صفحه

شماره ۲

اول پاراگراف

۱/۸

۱/۸

۲/۸

۶۱

طرح صلح در خطبات ارباب رسالیه
آن با عهدنامه روسای
نوشته:
فاصله محقق زاده و دانش مطرفیان
در سراسر روس تصنیف ۲
تاریخ
.....

نمونه صفحه عنوان

عنوان اصلی

۱. عنوان فرعی

الف. مطلب اول

۲. عنوان فرعی

نمونه نوشتن عنوان های اصلی و فرعی

نحوه ارزیابی تکلیف نهایی (مقاله)

نمره	ملاک ها	موضوع ارزیابی
۱	پاکیزگی و دقت در جزئیات	۱- ظاهر مقاله
۲	رعایت اصول مقاله نویسی	
۲	رعایت آئین نگارش	
۱	حجم مقاله	
۳	محدود بودن ، تناسب با حجم و مهلت مقاله	۲- انتخاب موضوع
۲۰	استفاده مناسب از روش های تحقیق	۳- کیفیت کار
۲	دقت در استفاده از مفاهیم و روش ها	تحقیقی
۲	تعمق در بحث	
۲	نظم فکری	
۲	تجزیه و تحلیل	
۳	تقسیم بندی مناسب	۴- ارائه تحقیق
۲	ارتباط منظم مطالب	
۱۳	وضوح و مفهوم بودن	
۱		۵- ابتکار و ویژگی
۲		۶- جدول زمان بندی و تقسیم وظایف
۶۰	جمع نمره تکلیف سوم	
۴۰	جمع نمرات تکلیف اول و دوم	
۱۰۰	جمع کل	

فهرست بعضی مقالات تحقیقی

این فهرست نمونه ای است از عناوینی که همکاران شما انتخاب کرده اند . انتخاب شما بهیچوجه نباید محدود به این فهرست باشد ، اما انتخاب مجدد این عناوین یا عناوین مشابه آنها هم مانعی ندارد .

تحقیق کتابخانه ای

تاریخی :

انواع تضییقات وارده بر جامعه امر
مقایسه سلوک جامعه بانی و بهائی در وقایع مشروطیت
نقش حضرت طاهره در واقعه بدشت
شرح واقعه شهادت ×
بررسی شجره نامه اولمین مؤمن منطقه ×
تاریخ وقایع امری در سرچاه در اشعار ملا احمد سرچاهی

توصیفی و تحلیلی :

روش های آموزشی حضرت عبدالبها
سلوک و روش حضرت ولی امرالله و ارتباط آن با انتصارات ایشان
اهمیت مطالعه معارف امر براساس دستخطهای بیت العدل اعظم
شأن و مقام احبای ایران براساس دستخطهای بیت العدل اعظم
دیدگاه امر بهائی در مورد سن نوجوانی
مبانی تربیتی تشویق در آثار مبارکه
مبانی روحانی عدم مداخله در سیاست
مبانی تفاوت اخلاق براساس آثار حضرت عبدالبها
خصوصیات فرد محقق براساس مبانی اخلاقی امر
نقش مشورت در خانواده

نقش تعصبات در بحران های ده سال اخیر جهان
تمثيل های مربوط به تكامل حیات اجتماعی در آثار بهائی
تمثيل زندگی و صحنه نمایش در آثار مبارکه
مفهوم "بلا" در آثار جمال قدم
مفهوم "خشیت" در آثار مبارکه
مفهوم "انضال امر"
سابقه اصطلاح "عالم امر" در فلسفه

تعلیق‌های :

مقایسه دیدگاه های "تنازع بقا" و "تعاضد بقا"
مقایسه مفهوم "اطاعت از مظهر ظهور" در آثار اسلامی و بهائی
سابقه مفهوم "جعلت لك الموت بشاره" در ادیان قبل
وجوه تشابه دیانت مسیحی و بهائی
مقایسه دیدگاه امیدبخش دیانت بهائی و فلسفه های یأس آمیز معاصر
مقایسه مراتب سلوك در منطق الطیر و هفت وادی
حجاب در دیانت بهائی و اسلام

تحلیل محتوا :

تحلیل صوری خطابات حضرت عبدالبهاء
تحلیل ساختار مقاله های ابوالفضائل
تحلیل مبانی و روش اصلاح اجتماعی در رساله مدنیه
تحلیل شیوه های استدلال در مفاوضات
تحلیل موضوعی بیانیه و عده صلح جهانی

تحقیق میدانی :

فعالیت هیئت اماء الرحمن برای افزایش مشارکت مادران در فعالیت های تربیتی
روش های تشویقی در درس اخلاق های x
تأثیر تقلید از پدر و مادر در تلاوت مناجات به لحن خوش
تأثیر همکاری خانواده ها در موفقیت و پیشرفت تحصیلی دانشجویان معارف
تغییر روش معلمان بعد از دوره های آموزش مری
علل فحیت افراد در جلسات حیات بهائی منطقه x
تأثیر خدمات امری در روابط عائله
فعالیت های تربیتی زنان جامعه x
نتیجه فعالیت کلاس های تزئین معلومات امری نوجوانان در سال x

فهرست بعضی سراج عمومی و تخصصی بزبان فارسی

کتابهای زیر از میان سراج مفسر فارسی انتخاب شده اند. اغلب این کتابها را می توانید در کتابخانه های عمومی و دولتی بیابید.

دائرة المعارف ها

- ۱- دائرة المعارف فارسی . به سرپرستی علامت حسین مصاحب ، ۱۳۴۵
- ۲- دائرة المعارف الاسلامیه ایران . جواهر کلام
- ۳- دانشنامه ایران و اسلام . زیر نظر احسان یارشاطر ، بنگاه ترجمه و نشر کتاب
- ۴- دائرة المعارف بزرگ اسلامی .
- ۵- دائرة المعارف تشیع . بنیاد اسلامی طاهر ، ۱۳۶۶

فرهنگ ها

- ۱- لغات نامه . رحمتا
- ۲- فرهنگ فارسی . معین ، ۶ ج
- ۳- فرهنگ لغات قرآن . محمد قریب ، آمارات بنیاد ، ۱۳۶۶ ، ۲ ج
- ۴- دائرة الفرائد در فرهنگ قرآن . محمد باقر محقق ، آمارات بنیاد ، ۱۳۶۴ ، ۳ ج
- ۵- فرهنگ موضوعی قرآن مجید . بهاء الدین خرمشاهی و کامران فانی ، تهران : نشر فرهنگ عامه ، ۱۳۳۴
- ۶- قاموس قرآن . علی البرقرشی ، دارالکتب اسلامیة ، ۱۳۶۴ ، ۷ ج
- ۷- قاموس کتاب مقدس . جیبر هالس
- ۸- فرهنگ لغات و تعبیرات عرفانی . سید جعفر سجادی
- ۹- فرهنگ علوم عقلی . سید جعفر سجادی
- ۱۰- فرهنگ علوم نقلی . سید جعفر سجادی
- ۱۱- فرهنگ مصطلحات بلا صریحا . سید جعفر سجادی
- ۱۲- فرهنگ معارف اسلامی . مجموعه چهار فرهنگ قبلی

- ۱۳- فرهنگ فلسفی . جلیل صلیبا . ترجمه بنوچهر صانعی . تهران : حکمت ، ۱۳۶۶ .
- ۱۴- فرهنگ انبیشه نو . ع . پاشایی (ویراستار) . اشارات بازیار ، ۱۳۶۹ .
- ۱۵- فرهنگ ادبیات فارسی . زهرا خالری . بنیاد فرهنگ ایران .
- ۱۶- فرهنگ تاریخ . احمدترین و شهن احمدی . اشارات آگاه ، ۱۳۶۹ . ج ۱ .
- ۱۷- فرهنگ علوم رفتاری . علی البرشعاری نژاد . اشارات امیرکبیر ، ۱۳۶۴ .
- ۱۸- فرهنگ علوم سیاسی (دانشنامه سیاسی) . داریوش آشوری . تهران : سروید ، ۱۳۷۰ .
- ۱۹- دانشنامه حقوقی . جعفری لنگرودی .
- ۲۰- فرهنگ جغرافیای ایران . سارتمان جغرافیایی کشور .
- ۲۱- فرهنگ لغات و تفسیرات شنوی . سید صادق گوهرین . اشارات زوار ، ۱۳۶۲ ، ج ۱۰ .

زندگی نامه ها

- ۱- فرهنگ زندگی نامه ها . انالیل ، ابن یونس باطنی . ترجمه و سررسو جزانوشه سروید ، ۱۳۶۹ .
- ۲- اعیان الشیعه . سید حسن امین ، چاپ چهارم ، سروید : مطبعه الانصاف ، ۱۹۹ ، ج ۵۵ .
- ۳- روایات الجنات . سید محمد باقر خوانساری . ترجمه سعیدی خراسانی . اشارات اسلامی ، ۱۳۵۶ ، ج ۸ .
- ۴- ریحانه الادب . مهد علی مدرس تبریزی . اشارات خیام ، ج ۸ . شرح حال قناده و حکماء عرب و ادبا ، علما و شعراء فضلی بزرگ اسلامی که لقب رکنیه اشعار دارند .
- ۵- نامه دانشوران مصری . لطف ابراهیم ساری درنگران . دارالفکر قم ، ۱۳۳۸ ، ج ۱۰ . شرح حال ششصد تن از دانشمندان
- ۶- تاریخ رجال ایران قرن ۱۳ و ۱۴ . مهدی بافاد ، چاپ چهارم . اشارات زوار ، ۱۳۷۱ ، ج ۶ .
- ۷- مکارم الآثار (رجال قرن ۱۳ و ۱۴) . آقاب میرزا محمدعلی معلم حبیب آبادی ، چاپ اصفهان ، ۱۳۳۷ ، ج ۴ . شرح احوال رجال مآجار

کتابشناسی های عمومی و موضوعی

- ۱- کتابشناسی ملی ایران . انتشارات ایران . تهران : کتابخانه ملی ، ۱۳۴۳ - ۱۳۴۷ ، ج ۵ .
- ۲- کتابشناسی ملی ایران . دوره جدید ، ۱۳۶۵ - تهران : کتابخانه ملی ، فصلنامه .
- ۳- کتاب های ایران . ایرج افشار . تهران : انجمن کتاب و ابن سینا ، ۱۳۳۳ - ۱۳۴۲ ، ج ۱۳ .
- ۴- کتابشناسی دهساله کتابهای ایران . ایرج افشار . تهران : انجمن کتاب ، ۱۳۳۳ - ۱۳۴۶ .
- ۵- فهرست کتابهای چاپی فارسی از آغاز تا آخر سال ۱۳۵۴ . خانبا باامشار . تهران . نگاه ترجمه و نشر کتاب ، ۱۳۵۱ .
- ۶- کتابشناسی جامعه شناسی . بنوچهر اشرف اللطابی . تهران : مرکز اسناد و مدارک علمی ، ۱۳۶۳ .
- ۷- فهرست توصیفی کتابشناسی علوم سیاسی . اقدس ملک . تهران : دانشگاه تهران ، ۱۳۵۴ .

- ۸- کتابشناسی آموزش و پرورش - حسین بنی‌آدم . تهران : انجمن کتاب ، ۱۳۶۴ .
- ۹- کتابشناسی فرهنگ عامه مردم شناسی ایران - محمود زمانی و علی بلوکباشی . تهران : مؤسسه فرهنگی منطقه ای ، ۱۳۵۰ .
- ۱۰- کتابنامه آثار زنان ایران . تهران : سازمان زنان ایران ، ۱۳۴۹ .
- ۱۱- فهرست کتابهای روانشناسی و تعلیم و تربیت . ابراهیم هاشمی . تهران : دانشسرای عالی ، ۱۳۴۷ .
- ۱۲- کتابشناسی جوانان . سریم رعیت علی‌آبادی ، شهرزاد طاهری لطفی ، نوشین عمرانی . تهران : دفتر - پژوهشهای فرهنگی ، ۱۳۶۹ .
- ۱۳- کتابشناسی جغرافیا (چاپی و خطی) . مندیقه سلطانی فر . تهران : مرکز اسناد و مدارک علمی ، ۱۳۶۴ .
- ۱۴- کتابشناسی اسلام . تهران : مرکز اسناد رسمی .
- ۱۵- گزیده کتابشناسی توصیفی اسلامی . غلامرضا فدایی .
- ۱۶- کتابشناسی اسلامی . رجبعلی مطلوبی . کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ، ۱۳۶۲ .
- ۱۷- فهرست مقالات فارسی . ایرج افشار ، ج ۴ .
- ۱۸- فهرست مقالات مربوط به علوم اجتماعی . تهران : دانشگاه تهران ، ۱۳۴۷ - ۱۳۵۱ ، ج ۲ .
- ۱۹- فهرست مقالات مربوط به کودکان و نوجوانان در مطبوعات ایران . تهران : کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ، ۱۳۶۴ .
- ۲۰- فهرست پایان نامه های علوم اجتماعی . خزانک فردینا تهران : وزارت علوم و آموزش عالی ، ۱۳۵۳ .
- ۲۱- فهرست رساله های تحصیلی دانشگاه تهران . ج ۱ ، دوره لیسانس دانشکده ادبیات و علوم انسانی .
- ۲۲- راهنمای مجله های ایران ۱۳۴۷ - ۱۳۶۸ . پوری سلطانی ، تهران : کتابخانه ملی ایران ، ۱۳۶۹ .

این فهرست شامل منتخبی از مجلات فارسی است که از ۱۳۴۶ تاکنون منتشر شده‌اند و شامل مقالات تحقیقی و تخصصی در زمینه‌های مختلف علوم انسانی هستند. زمینه موضوعی نشریات در داخل پراکتر - نوشته شده. تاریخ انتشار نشریات نیز ذکر شده است. نشریاتی که با علامت X مشخص شده‌اند، نشریاتی هستند که هنوز هم منتشر می‌شوند. این نشریات را ممکن است در کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی بیابید. اغلب این نشریات فهرست راهنمای سالانه دارند که برای یافتن مقاله‌ای در موضوع خاص مفید است.

X ۱- آینه (فرهنگ و تحقیقات ایرانی)، ۱۳۵۸ -

۲- انتقاد کتاب (نقد و بررسی کتاب)، ۱۳۳۳ - ۱۳۴۷.

۳- انرژینه و هنر (پژوهشهای اجتماعی، ادبیات و هنرها)، ۱۳۳۳ - ۱۳۵۲.

۴- ایران‌شناسی (تحقیق در تمدن و فرهنگ ایران و خاورمیانه)، ۱۳۴۲ - ۱۳۵۴، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران

X ۵- پیام یونسکو (فرهنگی، علمی، آموزشی)، ۱۳۴۶.

X ۶- تحقیقات اسلامی (تحقیق، در زمینه فرهنگ و تمدن و علوم اسلامی) ۱۳۶۵ -، بنیاد دائرة المعارف اسلامی

۷- تحقیقات و مطالعات تربیتی (تحقیقی، تربیتی)، ۱۳۴۳ - ۱۳۵۷، دانشگاه تربیت معلم.

X ۸- تربیت (آموزشی، تربیتی)، ۱۳۶۴ -، وزارت آموزش و پرورش.

۹- بیک معلم و خانواده (آموزشی برای مادران و پدران و معلمان)، ۱۳۴۳ - ۱۳۵۶، وزارت آموزش و پرورش.

۱۰- جهان نو (اجتماعی، علمی، ادبی، هنری)، ۱۳۲۵ - ۱۳۵۳.

۱۱- خرد و روشش (اجتماعی، ادبی) ۱۳۴۸ - ۱۳۵۶، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه شیراز.

۱۲- نشریه دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه اصفهان (تحقیقات ادبی، علوم انسانی)، ۱۳۶۱ - ۱۳۶۶.

۱۳- نشریه دانشکده ادبیات دانشگاه اصفهان (ادبیات و تحقیقات خارجی)، ۱۳۴۴ - ۱۳۵۰.

X ۱۴- مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران (ادبیات، تاریخ و فرهنگ ایران و اسلام)، ۱۳۳۲ -

۱۵- نشریه دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران (علوم تربیتی، کتابداری)، ۱۳۵۰ - ۱۳۵۷.

X ۱۶- مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه مشهد (ادبی، تحقیقی، علمی)، ۱۳۴۴ -

۱۷- نشریه دانشکده الهیات و معارف اسلامی مشهد (اسلامی، فلسفی، اجتماعی، علمی، پژوهشی)، ۱۳۴۷ - ۱۳۵۸.

۱۸- راهنمای کتاب (ادبیات و زبان فارسی، تحقیقات ایرانشناسی و بررسی کتاب)، ۱۳۳۷ - ۱۳۵۷.

۱۹- رشد معلم (کتاب آموزشی برای آموزگاران و دبیران) ۱۳۶۱ -، وزارت آموزش و پرورش.

۲- سخن (هنری، ادبی)، ۱۳۲۲-۱۳۵۷.

۲۱- فرهنگ ایران زمین (تحقیقات ایرانی در زمینه فلسفه، تاریخ، ادبیات) ۱۳۳۲-۱۳۵۸.

۲۲ X- فرهنگ (فرهنگی) ۱۳۶۶-، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.

۲۳- فرهنگ زندگی (فرهنگی، پژوهشی)، ۱۳۴۸-۱۳۵۷.

۲۴ X- فصلنامه تعلیم و تربیت (آموزشی، پرورشی)، ۱۳۶۴-، وزارت آموزش و پرورش.

۲۵ X- فصلنامه مطالعات تاریخی (تاریخی، تحقیقاتی)، ۱۳۶۸-، آستان قدس.

۲۶- فلسفه (فلسفه)، ۱۳۵۵-۱۳۶۱، گروه آموزش فلسفه دانشگاه تهران.

۲۷ X- کیهان انزیننه (علمی، دینی) ۱۳۶۳-.

۲۸ X- کیهان فرهنگی (اسلامی، فلسفی) ۱۳۶۳-.

۲۹- ماهنامه آموزش و پرورش (آموزشی برای مدیران مدارس، کتابخانه‌ها و دانشسراها)، ۱۳۰۴-۱۳۵۶، وزارت آموزش و پرورش.

۳۰ X- مجله تحقیقات تاریخی (تاریخی)، ۱۳۶۸-، مؤسسه مطالعات و تحقیقات فرهنگی.

۳۱- مجله دانشکده (علمی و تحقیقی در فرهنگ و علوم انسانی) ۱۳۵۳-۱۳۵۶، دانشگاه تهران.

۳۲ X- مجله علوم اجتماعی و انسانی (فلسفی، علمی، مذهبی، پژوهشی) ۱۳۶۴-، دانشگاه شیراز.

۳۳ X- مسئله (علمی، دینی، فرهنگی) ۱۳۶۲-، بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی.

۳۴ X- معارف (فلسفی، عرفانی، تاریخی، ادبی)، ۱۳۶۳-، مرکز نشر دانشگاهی.

۳۵- معلم خانواده (آموزشی برای پدران، مادران و معلمان) ۱۳۴۳-۱۳۵۹، وزارت آموزش و پرورش.

۳۶ X- مقالات و بررسیها (تحقیقات اسلامی، ادبیات عرب، فقه و ادیان، فلسفی) ۱۳۴۹-، دانشکده الهیات

و معارف اسلامی دانشگاه تهران.

۳۷ X- مجله علوم تربیتی و روانشناسی (علمی، پژوهشی) ۱۳۶۶-، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه اهر.

۳۸ X- نامه علوم اجتماعی (علوم اجتماعی) ۱۳۴۷-، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

۳۹ X- نشر دانش، مرکز نشر دانشگاهی.

۴۰ X- نشریه علوم تربیتی (تربیتی، کتابداری)، ۱۳۶۴-، دانشکده علوم تربیتی دانشگاه تهران.

۴۱- نمای تربیت (تربیتی، تحقیقی) ۱۳۴۸-۱۳۵۸، دانشگاه تربیت معلم.

۴۲- نگیں (اجتماعی، ادبی، علمی، هنری) ۱۳۴۴-۱۳۵۹.

۴۳- وجهی ماهانه (اجتماعی، ادبی، تاریخی) ۱۳۴۲-۱۳۵۹.

۴۴- هنر و مردم (هنری، فرهنگی، ادبی) ۱۳۴۱-۱۳۵۸، وزارت فرهنگ و آموزش عالی.

أَيُّنَ الْمَحْقِقُونَ ؟

دعوت عام از علاقمندان به تحقیق

تحقیق شغل نیمه وقت نیست ، نوعی شیوه زندگی است . محقق اطوار خاص خود را دارد ، طرز دیگری نمی بیند ، می شنود ، می پرسد ، می خواند و فکر می کند . بسیاری از این خصوصیات اکتسابی است و با تمرین و ممارست ملکه رفتار محقق می شود . البته بحث " استعداد " هم هست . استعداد امر مبهمی است اما حداقل يك قسمت ، اگر نه تمام آن ، عبارت از این است که شخص عمده توجه و فرصت زندگی خود را مصروف يك کار کند و از بسیاری چیزهای دیگر چشم بپوشد . اگر تحقیق مشغله عمده ذهن و زندگی شخص نباشد ، درهای استعداد که سهل است ، اقیانوس استعداد هم حاصلی ندارد . شاید چنین باشد خصیصه شاخص محققانی مثل فاضل مازندرانی ، اشراق خاوری و عزیز الله سلیمانی ، والا چه بسیار افراد از معاصران آنها با دانش بسیار و با استعداد های خارق العاده که محقق نبوده اند . آنچه کمتر از همه اهمیت دارد - " حافظه " است . حافظه خوب نعمتی است ، اما نبودن آن نقصی برای محقق شمرده نمی شود . روش ها و رفتارهای تحقیقی جانشین حافظه می شوند و بهتر از جانشین جهت کسب بعضی رفتارهای تحقیقی برای علاقمندان چند پیشنهاد عملی داریم :

آیا به تحقیق علاقمندید ؟ از همین امروز شروع کنید :

(۱) - به حافظه خود اطمینان نکنید .

مثلی است که می گوید : " کم رنگ ترین مرکب ها از قوی ترین حافظه ها پایداری تر است . " عادت کنید روزانه (یا شبانه) منظمآ مشاهده ها ، یافته ها ، اطلاعات و خاطرات خود را یادداشت کنید ، حتی اگر به موضوع تحقیق امروز شما ارتباط نداشته باشد . چه بسا که یادداشت های امروز شما ، سالها بعد در تحقیق دیگری بکار شما یا محقق دیگری بیاید . اگر امروز مطلب را یادداشت نکردید ممکن است برای همیشه آنرا از دست بدهید . پس همیشه کتابچه یادداشتی در جیب و کیف خود همراه داشته

باشید . ایادی امرالله فیضی ، در طی زندگی خود دفترهای متعدد از یادداشت ها فراهم آورده بودند که مرجع ایشان برای انتخاب و نقل بموقع مطالبی بود که همه را مجذوب می کرد .

۲- منظم باشید .

یادداشت های خود را بر اساس تقسیم بندی عقلی مناسب با کارتان منظم کنید تا هر زمان که نیاز به مطلب خاصی داشتید بتوانید بسرعت آنرا بیابید .

۳- کاری ساده ولی اساسی

یکی از ابزارهای کار هر محقق ، " کتابشناسی موضوعی " است که متأسفانه در مطالب امری کمبود آن بشدت به چشم می خورد . به همت شما می توان بتدریج مقدمات این کار را آماده کرد و آن بسیار ساده است : از هم اکنون برای هر یک از کتاب ها و مجله های امری که می خوانید (و کتابهای غیر امری مربوط به امر) فهرست راهنما تهیه کنید شامل اعلام خاص امری (نام اشخاص ، نام های تاریخی و جغرافیایی ، نام کتاب ها ، آثار و السواح ، اصطلاحات و مفاهیم خاص ...) . این فهرست را به کتاب مورد نظر ضمیمه کنید . باین ترتیب برای همیشه مراجعه مجدد شما به آن کتاب در جستجوی يك مطلب سهل خواهد شد . این روش با صرفه ای برای جستجوی سریع و دقیق مطالب است که جانشین حافظه می شود . بعد ها می توان با استفاده از مجموعه های فهرست های راهنمای شما و همکارانتان ، کتابشناسی موضوعی برای معارف امر ترتیب داد و در اختیار دانشجویان و محققان آینده گذاشت . چنین کتابشناسی موضوعی البته به علت در دسترس نبودن همه کتاب های چاپ شده و نسخه های خطی و آثار فرنگی کامل نخواهد بود اما . . . کدام کار از ابتدا کامل بوده است ؟

۴- آیا به تحقیقات تاریخی علاقمندید ؟

هنوز نفوس مطلع و سالخورده ای در میان ما هستند که گنجینه هائی از خاطرات تاریخی در حافظه خود دارند ، سعی کنید خاطرات شفاهی آنان را ثبت کنید . زود خواهد بود که این فرصت مغتنم از دست برود . ممکن است از میان هزار صفحه خاطراتی که شما ثبت می کنید ، در آینده يك صفحه یا يك مطلب كوچك به روشن شدن گوشه ای از تاریخ امر كمك کند . فنیته است .

در ثبت اینگونه خاطرات ، دقت و امانت در اصول تحقیق را رعایت کنید . ظهور الحق و مصباح هدایت نمونه های خوبی برای شیوه ثبت وقایع تاریخی است .

۵- همچنان در مورد تحقیقات تاریخی

هنوز نزد بعضی خانواده های قدیمی کتب های نامشوف وجود دارد . هر زمان و هر کجا که به مدرک یا سند تاریخی (کتاب خطی ، نسخه خطی لوح ، نامه تاریخی ، اسناد خطی ، عکس های قدیمی) برخوردید آنرا ارزیابی کنید و در صورت اهمیت با اجازه مالک آن یک کپی از آن تهیه کنید و مشخصات آنرا دقیقاً یادداشت نمایید و معرفی و ارزیابی این سند تاریخی می تواند موضوع یک مقاله تحقیقی باشد .

۶- یک بند روشن

از کارهای ساده مثل تهیه فهرست راهنما شروع کنید . سپس مقالات کوچک بنویسید : امروز در یک صفحه و فردا در دو صفحه . رمز موفقیت در بهرشت آهسته و تدریجی است . نه سعی کنید که در دفعه اول جامعترین تحقیق را ارائه دهید و نه اگر شکست خوردید مأیوس شوید . مهارت در تحقیق مثل همه کارهای بشری با صبر و تمرین و قدم بقدم از کم به زیاد ، از آهسته به سریع و از خام به پخته پیش می رود . متأسفانه ناموس طبیعت این است و هرچقدر مادر بهقراری و بیتابی کند کودک او زودتر از پانزده سالگی به بلوغ نمی رسد . جناب فیضی ، جناب بالیوزی را بعنوان الگوی محقق مثال می زنند و می فرمودند که ایشان یادداشت های خود را برای کتاب های پرارزش " باب " ، " بهاء الله " و " عبدالبهاء " در طی چهل سال جمع آوری کرده بودند .

عِبْرَةٌ لِّلْمُحَقِّقِیْنَ الْعَجُولِ .

۷- فوره نشده ؟

موضوع های تحقیق را در حد توانایی خود انتخاب کنید . تحقیقی که از ابوالفضایل و فاضل مازندرانی برمی آید از شما ساخته نیست . طرح بنای یک شهر عظیم را به شاگرد - بنای تازه کار نمی سپارند . از سنت پسندیده قدیمی " شاگردی " پیروی کنید و حالا حالا خشت روی خشت بگذارید . نزد هرکس که نکته ای می داند شاگردی کنید و بیاموزید .

۸- به عمل کار برآید

تعریف : محقق کسی است که کار تحقیق انجام می دهد و لو گاهی با خطا ، نه آنکه تحقیق را بخوبی و بدون خطا می داند ولی انجام نمی دهد . زیرا همچنانکه در جزوه روش تحقیق ۲ کشف فرموده اند " تحقیقات از یکدیگر می زایند " (ص ۴۳) و از ذهن خالی - سوال برنمی خیزد و از لا تحقیق ، تحقیق صادر نمی شود .

هرگز نگویید فعلاً "روزگار برای نوشتن مقاله مناسب نیست". هرچند وقت از نتیجه کار خود مقاله‌های بنویسید ولو آنکه در هیچ جا ارائه یا منتشر نشود. تحقیق مثل بارداری و نوشتن مقاله مثل وضع حمل است نمی‌شود که مادری فرزندان متعدد را یکی پس از دیگری به عذر نامناسب بودن در شکم خود انبار کند. یک نسخه از هر مقاله چاپ شده یا نشده خود را نزد خود نگاهدارید. گاهی بمناسبتی لازم می‌شود در فرصتی کوتاه مقاله‌های ارائه دهید. در چنین وقتی می‌توانید با رجوع به مقالات خود مقاله‌های را از حیز بایگانی بسه حیز چاپ برسانید.

۱- رابطه تحقیق و علم اقتصاد

از وسائل و مواد غیر ضروری و گران قیمت استفاده نکنید. برای یادداشت برداری و نوشتن کافذ گاهی ارزان قیمت و خودکار و مداد خوب ولی ارزان به مقدار زیاد بخرید و نگاهدارید. محقق همین جوری هم ورزشکسته به تقصیر محسوب می‌شود تا چه رسد بسنه اینکه با وسائل گران قیمت غیر ضروری خود را ورزشکست کند، چنین کسی به دو جرم محکوم است.

۱-۱- مفروض نشوید.

هرچند وقت یکبار صفات روحانی شخص محقق را مرور کنید (ص ۸۱)

جَدِّ الْقَلَمِ

مطالعات تحقیقی و جامعه‌بہانی

فہرست مطالب

صفحہ

- ۱- مطالعات تحقیقی و جا معہ بہانی
- ۲- ارزش مطالعات و تحقیقات امری برای جا معہ بہانی
- ۵- اشکالات و خطرات مطالعات و تحقیقات امری
- ۷- ارتباط با جا معہ بہانی
- ۸- شرایط روحانی
- ۱۰- روش تحقیقات بہانی
- ۱۶- وظائف متقابل محقق بہانی و جا معہ امر
- ۱۹- نتیجہ
- ۲۰- یادداشتہا
- ۲۲- اصطلاحات اختتامی

مترجم در نقل این مقالہ بفارسی ہم مطابقت آن را با اصل در نظر داشتہ
و ہم سہولت و روانی اصطلاحات و عبارات و جملات را ، بدین جهت در بعضی
موارد کہ بیان مطالب با زبان فارسی و فکر و فرهنگ ایرانی بیگانہ
می نمودہ بہ شرح و تفصیل بیشتری پرداختہ است .

نعیم نبیل اکبر

مطالعات تحقیقی و جامعه‌بهاشی

هریک از اهل بهاء که دامنه گسترده مبادی و مفاهیم مندرج در آثار مبارکه امری را از نظر بگذرانند، و یاد هوش را عظمت تاریخ امر با آنکه فقط مدت کوتاهی از آن میگذرد مسحور کرده باشد، باید تا اندازه‌ای به شوق آید که بررسی و مطالعه‌جا معنی از یکی از مطالب امری مورد علاقه خود به عمل آورد. برخی را این بختیاری هست که هم فرصت و هم تمایل آن را داشته باشند که چنان بررسی و مطالعه‌ای را بر مبنای مدرسی و رسمی استوار گردانند. اما خواه‌این مطالعات از طریق موسسه‌ای علمی به عمل آید و یا از راه تحقیق و مطالعه شخصی صورت گیرد. جوانب مختلفی در تاریخ و تعالیم بهائی وجود دارد که مستلزم تحقیقی دقیق و تجزیه و تحلیلی خردمندانه است. مطالعه‌ای از این دست سواي لذتی که برای محقق حس می‌کند، فوائد بسیاری برای جامعه‌بهاشی نیز در بر خواهد داشت. اما در راه این تحقیقات و مطالعات، بویژه برای کسی که به چنین تحقیقی پرداخته، خطراتی نیز وجود دارد و غالباً "حدود این خطرات برای کسی که تازه در طریق اینگونه مطالعات وارد شده قابل ارزیابی نیست".

ارزش مطالعات و تحقیقات امری برای جامعه‌بهاشی

هر چند که در همه جوامع دینی افراد قشری و متمصبی هستند که احتیاج به هرگونه تدقیق و تحلیلی را در مورد دینانت خود انکار می‌کنند، اما برآستی ارزش مطالعات و تحقیقات امری برای جامعه‌بهاشی نیازی به اثبات ندارد. در سال ۱۹۳۲ از جانب حضرت ولی امرالله مطالبی به مضمون زیر نگاشته شد:

" حضرت ولی امرالله بلاشک امیدوارند که عنقریب امر مبارک فضلائی به بار آورد که به تحریر کتبی به مراتب عمیق تر و جامعتر (از کتاب جناب اسلمونت، بهاء الله و عصر جدید) پرداختند. "

(۱)

همچنین در سال ۱۹۴۹ بیانی به این مضمون فرموده‌اند:

" چنین می‌نماید که آنچه در حال حاضر بدان نیاز است، مطالعات و تحقیقات عمیق تر و مطمئن‌تری است. " (۲)

همچنین اخیراً "بیت العدل اعظم" فرموده اند:

" که معهدا علی با انتقال جامعه‌بهائی از مرحله مجهولیت،
مطالعات و تحقیقات امری را برای اتساع نطاق امراللسه
و تحکیم مبانی جامعه‌بهائی، از اهمیت نهفته عظیمی برخوردار
می‌داند. " (۳)

آثار حضرت بهاء‌الله با همه کثرت خود، تنها طرح کلی و دستورالعملی
برای آنچه که در آینده بصورت دیانت بهائی در خواهد آمد، ارائه می‌دهد.
بدین ترتیب همواره نیازی به افرادی از اهل بهاء خواهد بود که در معانی
تعالیم حضرت بهاء‌الله تعمق نمایند و آنها را متناسب با مقتضیات
و شرایط افکار معاصر هنسل، از نو ارائه دهند. زیرا همچنانکه مقتضیات
اجتماعی تغییر می‌کند و تکامل می‌یابد، مناسبت کاربرد تعالیم حضرت
بهاء‌الله نیز در ارتباط با جامعه تغییر خواهد کرد. مناسبات متغیر بین
کاربرد تعالیم بهائی شرایط اجتماعی باید در هر نسلی مورد تدبیر قرار
گیرد و اظها رشود، در غیر این صورت ارائه تعالیم امر به جامعه غیربهائی
اذهان دیگران را بر نخواهد نهاد و نکیخت و نامربوط و نامتناسب جلوه خواهد
کرد. مطالعات و تحقیقات امری سهم مهمی در مورد تفسیر و تعبیر مجدد
تعالیم بهائی و مرتبط ساختن نحوه اجراء آن با مقتضیات جدید ایفناء
می‌نماید. چه که انیگونه مطالعات می‌تواند بزرگترین محرک برای رشد
و ترقی و تفکر دوباره درباره تعالیم مبارک بهائی به شمار آید. در سال
۱۹۴۹ بیانی به مضمون زیر از جانب حضرت ولی امرالله مرقوم گردید:

" در حال حاضر، جهانیان - لا اقل مردم اندیشمند جهان -
صحت جمیع تعالیم سامیه و عمومی‌های را که حضرت بهاء‌الله
پیش از هفتاد سال پیش بدان تصریح فرموده در یافتند
و البته آن تعالیم برایشان " جدید " جلوه نمی‌نمایند.
ولی ما می‌دانیم که محتوای عمیق تر تعالیم، یعنی ظرفیت
و قابلیت نظم جهانی مطروحه آن حضرت جهت تجدید حیات جامعه،
جدید و متحرک و متکامل است. مواردی از این قبیل است که
باید به نحو خردمندانه و با حکمت و کیاست به چنین افشردی
ارائه داد. " (۴)

در همان ماه بیانی به این مضمون به یکی دیگر از افراد مرقسوم فرمودند:

" ما به فضلی بهائی احتیاج داریم . نه تنها به کسانی که درک و دانش بسیار عمیقی از تعالیم امری داشته باشند ، بلکه به افرادی که مطالعه و تحصیل کرده ، افرادی که بتوانند تعالیم بهائی را با افکار جاری زعمای جامعه مرتبط سازند و پیوند دهند . " (۵)

ولی بهر حال این نکته مهم است که در تطبیق تعالیم بهائی با مسائل روز مواجه با خطری هستیم که بیت العدل اعظم در دستخط مورخ ۲۱ جولای ۱۹۶۸ بیان اشاره کرده و میفرماید:

" کوشش برای پیدا کردن رابطه بین امر بهائی و جامعه نوین به منزله تحمل مصالحه اصول تعالیم الهی با تئوریهها و نظریه های معمول و جاری روز محسوب می گردد . "

بعلاوه ، فضلی متبحر بهائی می تواند برای دفاع از کلمات مخالفان جامعه امرحس محکمی به شما آید . زیرا ، سوی بی اساس یا ناروا بودن اعتراضات و حملات مخالفان ، تنها با استفاده از یک منبع دانش می توان جوابی کافی به کسانی داده یا شفاها " بر تاریخ و تعالیم امر بهائی جمله می آورد و یا کتبا " بر آن رد می نویسند . بنا بر این یک با ردیگر ملاحظه می شود که تنها با توسعه تحقیقات و مطالعات امری می توان چنان منبع دانشی را فراهم آورد . در مرقومه ای که از جانب حضرت ولی امراللمس تحریر یافته مطالبی به مضمون ذیل مندرج است :

" در آثار امری برای امری پاسخی هست . اما متأسفانه اکثر اهل بهاء ، سوی خدا یمان و اخلاص آنان ، در بیشتر موارد فاقد سواد و حکمت لازمند که مدعا و حملات افراد تحصیل کرده و صاحب مقام را پاسخ گویند و یا رد نمایند . " (۶)

از جمله دیگر فوایدی که مطالعات و تحقیقات بهائی برای جامعه امری در بردارد آنست که انتشار ما حصل مطالعات دقیق راجع به تاریخ و تعالیم امر بهائی مشوقی برای سایر بهائیان خواهد بود و آنان را به تزئین معلومات مربوط به دیانت خود بر خواهد انگیخت .

اشکالات و خطرات مطالعات و تحقیقات امری

مطالعات و تحقیقات بهائی متضمن اشکالات و خطراتی نیز هست. این خطرات برد و گونه‌اند: یکی خطراتی که مربوط به شخص محقق می‌شود و دیگری خطراتی که متوجه‌اً رابطة آن شخص با جامعه بهائی است.

بزرگترین و متعارف‌ترین خطر برای عالم بهائی را می‌توان جنس بیان کرد: از آنجا که محقق بهائی کوشش فراوانی برای مطالعه و تحقیق در آثار امری به عمل آورده و دانش گسترده‌ای دربارهٔ مریهائی حاصل نموده، لذا تمایل و وسوسه‌ای برایش وجود دارد که به نحوی خود را بهتر از اکثر بهائیان بداند که در بارهٔ دین خود به اندازهٔ او دانش نیندوخته‌اند. این شیوه و طرز تفکر به قدمت خود ادیان است. اعتقاد به اینکه سواد او دانش اندوزی مقطعی فضل روحانی است هم در ادیان ماسی (یهود، مسیحیت و اسلام) یافت می‌شود و هم در ادیان هندی و بودائی. این اعتقاد منجر به ایجاد صنف روحانیون و طبقهٔ علماء شده است، افرادی که در بارهٔ هم کیشانشان خویش به داوری می‌نشینند و حتی برای خود قائل به قدرت بخش معاصی شده‌اند. نفس این عقیده در تعالیم حضرت بهاء الله ایضاً پدید آمده است. بر طبق تعالیم بهائی علم و سواد نه الزاماً موجب روحانیت و حکمت است و نه حتی مورش بصیرت. علم و سواد می‌تواند در برخی موارد حتی "حجاب اکبر" شود. (۷)

این غرور و تکبر، که ممکن است چنان غافل گیرانند حاصل شود که مورد آگاهی فرد گرفتار آن نباشد، منجر به فقدان شکیبائی و مدارای شخص عالم نسبت به بقیهٔ افراد جامعه امری می‌شود و ممکن است متقابلاً باعث ایجاد رنجش و خشم افراد نسبت به فرد عالم گردد. اینگونه مراودات تماماً مخالف روح تعالیم حضرت بهاء الله است:

"اگر نفسی از ادراک بعضی مراتب عاجز باشد، یا نرسیده باشد، باید به کمال لطف و شفقت با او تکلم نماید و او را متذکر کنند، من دون آنکه در خود فظلی و علوی مشاهده کنند." (۸)

بهائیان که در صدد تحقیق راجع به مریهائی بر می‌آیند یا بیدادگست دربارهٔ مواردی از تحقیقات آینده خود تأمل کنند. نفس بررسی دیانت خود را

بیطرفی و بی‌عنوان امری خارجی مستلزم آنست که شخص تا حدی از آن فاصله گیرد. این فاصله‌گیری و تغییرزا و پدیدمکن است نظراً و رانسبت به‌دین خودشنیبری بنیادی دهد و برخی از تصورات پیشین او را درهم ریزد. برای برخی این تغییرتنها آغازی برای برداشت عمیقتری از مرمبارک است، اما برای برخی دیگری تواند تجربه‌ای باشد که از لحاظ روحانی ویرانگر است. زیرا کسی که دقائق و جزئیات دیانتی را تجزیه و تحلیل می‌کند و می‌کوشد که تمام عوامل اجتماعی و اقتصادی‌ای را که بر تاسیس و توسعه آن دیانت اثر بخشیده تشخیص دهد. ممکن است مآلاً "خود را قانع کند که سیه بازی نمی‌ماند که برای توجیه دین هیچگونه عامل الهی یا ماوراءطبیعت را امل انگارد.

این بحرانها و امتحانها که در مرحله‌ای از تحقیقات اکثر محققان کما بیش رخ می‌دهد، تخم شک در دلشان می‌کارد و ذهنشان را در مورد اعتبار اقوال طلعات مقدسه مرمبارک و مرکز مرمشوب می‌گرداند. باید محقق بهائی خود را برای مقابله با این بحرانها آماده کند و انتظارشان را داشته باشد. باید راجع به موضوع تحقیقات خود مطالعه کند و به تامل پردازد. باید با دیگر کسانی که به تحقیقات مشابهی اشتغال دارند و می‌توانند کمک‌گوهایی درباره مشکلات مربوطه داشته باشند، مرتبط باشد. امر بهائی‌سایه‌های بسیاری برای مقابله با اینگونه نبردهای روحانی به دست می‌دهد و مهم اینست که محقق بهائی سلاحهای مذکور را بکار گیرد، در غیر این صورت بحرانها و امتحانهای مذکور او را در معرض از کف دادن ایمانش قرار خواهند داد.

تحقیقات امری ممکن است شخص محقق را به کار بررسی و ارزیابی آغازی وادارد که توسط کسانی نوشته شده باشد که به دلالتی مخالف امر بهائی هستند، حتی اگر نویسنده آن گونه مطالب وردیه‌ها یکی از روحانیون مسیحی باشد، باید در خاطر داشت که بسیاری از آن مطالب بر مبنای تئوراز نوشته‌های ناقضان پیمان فراهم آمده است. اثر مواجبه و برخورد های زیاد با مطالبی از این قبیل می‌تواند در ذهن افراد تخم شک بکارد و ایمانشان را تضعیف کند.

بطور خلاصه، شخص محقق باید پیش از ورود به طریق تحقیق دقیقاً در نظر گیرد که آیا توان و ظرفیت روحانی برای مواجهه با چنان خطراتی را دارد.

این تأمل باید در آغاز کار صورت گیرد و گرنه مراحل بعدی ممکن است برای این چاره اندیشی دیر باشد. اگر توان و ظرفیت روحانی لازم فراهم نباشد ضرورتی حیاتی دارد که شخص، قبل از شروع به تحقیقات، بنیان ایمان خود را استحکام بخشد غفلت از این امر به معنی در خطر افکندن پیشرفت روحانی شخص است.

ارتباط با جامعه‌بهائی

محقق بهائی در مراد و ادات خویش با جامعه‌بهائی نیز با امتحانات شدیدی روبرو خواهد شد. افراد بهائیان ممکن است کیفیت تحقیقات محقق را در دنیا از نتیجه آن احساس خطر کنند. این امر ممکن است با عیب ایجاد دورت ما بین محقق و جامعه‌امروزی شود. گاهی ممکن است شخص عالم مورد آنجا رویدگمانی حاصل از این سوء تفاهات قرار گیرد. خالسی از فایده نیست که محقق در اینگونه موارد بتلاشات حضرت بهاء‌الله را به یسار آورده چه که شدیدترین ابتلاشات حضرت بهاء‌الله حاصل از رفتار خستونست باری که دشمنان در قبال حضرتش داشته نبوده جمال قدم بنفسه بیسان فرموده که اعمال بعضی دوستان همواره حضرتش را آزرده است. (۹) در واقع این یکا قاعده کلی است و برای همه‌بهائیان صدق می کند که بزرگترین امتحانات برای اهل بهاء از جانب خود آنها واقع می شود و این یککسی از مواردی است که از آن رهگذار آن جامعه‌بهائی رشد و قوام روحانی افراد را تأمین می نماید.

مورد دیگری که برای محقق بهائی مخاطره انگیزی نماید، رابطه او با تشکیلات بهائی است. بویژه این موقعیت برای افرادی رخ می دهد که آثار قلمی خود را برای تصویب به تشکیلات ارائه می دهند. بسا اتفاق می افتد که در اینگونه موارد ملاحظات محقق بهائی با مملکت دید تشکیلات تفاوت دارد و ممکن است که این ملاحظات متفاوت با هم داشته باشند. عالم بهائی ممکن است چنین بیانگار دکه مصححین معرفی شده از طرف تشکیلات بهائی ملاحظیت بررسی و تصویب تألیف او را ندارند. در عین حال او با یاد آوری رود روشن با این امر را داشته باشد که تشکیلات اداری امرالله که علت غائی آن گسترش و حفظ منافع امر بعنوان یک کل و نه تنها به قصد پیش راندن معارف بهائی است، ممکن است که تشخیص دهند که انتشار

بارهای ارتأ لفظاً و در یک زمینه خاص به خود مصالح امری نیست. ششمین
محقق برای نتیجه‌گیری و پیشرفت در جا معده امری همواره در صف مقصد آن
خواهد بود، اما بر عهده تشکیلات است که تشخیص دهد آیا آن تغییر مطلوب
است و آیا جا معده برای چنان تغییری آماده‌ست و در صورت اخیر، تغییر
با چه سرعتی با بدعا صل شود. بدین ترتیب تشکیلات امری غالباً "مانع و سد
شور و اشتیاق فضایی بهائی می‌شوند. چنین موقعیتی ممکن است تا حدی به
حدوث کدورت و نافرمانی متقابل در بین تشکیلات و محقق بهیجا مدو به
صورت امتحان شدیدی برای محقق درآید، امتحانی که ثبوت او را بر عهده
و میثاقی به محک تجربه‌کشد، امتحانی که در ضمن آن برای فرور و حیثیت
محقق دشوار باشد که بدون حسن کدورت و انزجار سرفرو و آورد و فرمان بیسرود.
ننهایگسانی که دارای نیستی نیک باشند و درست‌تر با آنها نیست و غرور و توفیق
با بند، می‌توانند از این امتحان سر بلند بگردند.

محقق بهائی با بد در رویه خود با تشکیلات امری این نکته را همسواره
در خاطر داشته باشد که بر اساس تعالیم بهائی نظم اداری فقط نظامی جهت
با زمان دادن به جا معده بهائی نیست، بلکه جا معده بهائی و تشکیلات اداری
آن بزرگترین وسایل رشد و بلوغ روحانی افراد بهائی اند. بهائیان
با غلبه بر بحران‌های که در نتیجه مراوداتشان با تشکیلات پدید می‌آیند،
می‌توانند پیشرفت روحانی خود را تأمین نمایند.

شرایط روحانی

از آنچه گفته شد روشن می‌شود که محقق بهائی با بد برای کسب صفات
و خصال روحانی بعنوان سلاح جهت مواجهه با امتحاناتی که در طی مطالعاتش
رخ خواهد داد، بکوشد.

نخستین شرط لازم برای ورود به عرصه مطالعات بهائی خلوص نیست
است. اگر کسی با نخوت علمی و با قصد تحت تأثیر قرار دادن دیگران و اهمیت
دادن به خود، چه در عالم بهائی و چه در جهان علمی، وارد عرصه مطالعات
امر می‌شود، بطور قطع می‌توان ادعا کرد که آن تحقیقات برای ترقی روحانی
روحانی او مصیبت بار خواهد بود و به احتمال قوی به سردی روابط با جا معده

بهائی خواهد انجامید. زیرا که جا معه بهائی در خود برای کسانی گسسه
خویشتن را برتر از دیگران می نهند جایشی ندارد، از سوی دیگر، اگر نسبت
محقق از ورود به عرصه مطالعات امری مبتنی بر خدمت به او و کمک به
پیشرفت جا معه بهائی باشد، آنگاه او بر امتحانات و بخرایشی گسسه در
این راه وجود دارد، فائق خواهد شد.

ملازم با شرط نخست، شرط بعدی، یعنی تحمیل فضیلت، تواضع
است. چه بسیار اتفاق می افتد فضلائى که معلوماً نشان در مورد معسارف
امری گسترده است، به آسانی فراموش نماید که در دیانت بهائی، و بسه
راستی در پیشگاه الهی، علم و فضل به تنهایی راهی بجایشی ندارد و تقدم
و اولویت با کسانی است که ترقیات روحانی نشان در درجات اعلیٰ یابند
و بیشتر به عالم انسانی خدمت کنند. در این مورد مثال ما با بدجنس با
ابوالفضائل گلپایگانی باشد که علی رغم اینکه در زمان حیاتش یکی از
بزرگترین فضلاء بهائی به شمار می رفت، معذک در نزد همه کس با خفوعی
صمیمانه و خالصانه رفتار می کرد. زندگی ایادی امرالله جناب بالهجوی
نیز نمونه بارز دیگری از این خصال بود.

شرط سوم وفای به عهد و ثبوت بر پیمان است. زیرا کسانی گسسه دل
و ذهنشان متمرکز بر مرکزها میباشد با شایسته خود اجازه نخواهند داد که
علیرغم هر بحران و طوفانی که برخیزد، از راه امر انحراف جویند. چه که
هر فرد بهائی در دوره حیات خود با راهی از تصمیماتی تشکیلات بهائیس
اتخاذ نموده اند و به روخواهد شد که با آنها یا موافقت ندارد و یا آنها را
بجا و درست نمی داند. در چنین موارد، شنیدن تلاشی مصرا نه برای حفظ
وفای به عهدی تواند برظنون و تشکیکات فاشق آید.

شرط چهارم برای تحقیق در آثار بهائی آنست که شخصی محقق متعصب
شود که به همراه مطالعات عالمانه به تحکیم مبانی ایمان خود نیز بپردازد
عالم بهائی در ضمن مطالعات راجع به امر مبارک ممکن است برایش
این گمان حاصل شود که زلاحظ ایمانی نیز در امر مبارک راسخ ترمی شود
اما واقعیت الزاماً چنین نیست. چه که روش تحلیلی لازم برای مطالعات
تحقیقی با شیوه تعمق و تدبیر که جزئی از جریان انشراح صدور و تحکیم
اساسی ایمان است، تفاوت دارد. بدین ترتیب عالمی که فقیره ای از
آثار را دقیقاً مطالعه کرده، ممکن است الزاماً به عمق روحانی آن دست

نیافته باشد احتمال دارد که برای محقق بهائی، که تمام ساعات روز را به خواندن و تحقیق در باره امرگذاران رنده دشوار باشد که زمانی را صرفاً تأمل در باره آثار مبارکه کند و به دعا و مناجات بپردازد. اما تلاوت ادعیه و آیات تنبیهی را با بیفای و ظائف وجدانی فاضل بهائی، و در نتیجه ممتاز تقای روحانی اوست. غفلت از این وظیفه می تواند به رکود و انحطاط روحانی بیانجامد. شرط پنجم برای ورود به عرصه تحقیقات امری آن است که محقق بهائی با خود تعهد کند که سهم تمام و فعالی در جامعه بهائی داشته باشد. این تعهد شامل حضور در جلسات ضیافت نوزده روزه و عضویت در تشکیلات امری و شرکت در فعالیتهای تبلیغی است. زیرا که بخشی از ترقیبات روحانی افراد با مشارکت فعالان آنها در آموزش معنوی تأمین می شود. از سوی دیگر، دوری از جامعه امری، سوی علل و عوامل آن، ناگزیر به دوری از امر مبارکه منجر می گردد. ایادی امرالله جناب بالیوزی چند صباحی پیش از صعود به ملکوت ابهی، به امر بیت العدل اعظم در روز ۹ دسامبر سال ۱۹۷۹ جلسه ای مرکب از چند محقق جوان بهائی انگلستان و اروپا تشکیل داد. تقاضای او در آن جلسه از محققان جوان این بود که از هر آنچه انسان را از جامعه بهائی دور بردارد، اجتناب کنند.

شرایط روحانی فوق صورت جامعی از شرایط روحانی بطور اعم نیست. بلکه فقط به منظور تاکید مواردی ذکر شده که مناسبت ویژه ای با تحقیقات امری فضلی بهائی دارد. بدین ترتیب ذکر شرایط فوق مانع از آن نیست که محقق بهائی بکوشد و سایر صفات روحانی واجتماعی سازنده در آثار بهائی را نیز آنگاه که مناسب نماید.

روش تحقیقات بهائی

روشی که در قبال مطالعات تحقیقی راجع به دیانت بهائی برگزیده می شود از اهمیت خطیری برخوردار است. در باب مطالعه علمی ادیان و روش صحیحی که محقق باید در قبال آن اتخاذ نماید مطالب بسیاری نگاشته شده است.

نظراً و در ظاهر امر، کلامی دلرباست که گفته شود محقق که به کار تحقیق در باره ادیان می پردازد باید ناظری مستقل الرأی و بیطرف باشد و هیچگونه

نظرقبلی و پیش داوری راجع به موضوع تحقیق خودنداشته باشد. اما در عمل اجرای این دستورنا ممکن می نماید اگرچه در قرن نوزدهم محققان بر آن بودند که مشاهده و تجزیه و تحلیل تمامی پدیده‌ها بنحوی مستقل و بیطرفانه امری ممکن است، اما اکنون به ثبوت رسیده که این نظروهم آلسودو فریبنده است. اصحاب روش‌شناسی علوم اثبات‌کردند که با خروج از حیطه علوم دقیقه مانند فیزیک و دخول به پهنه‌دان‌نشانی چون زیست‌شناسی و بالاخره علوم اجتماعی و نظری، ارتباط توأم عامل مشاهده و تجربه (یعنی شخص محقق) با مورد مشاهده‌ها مترادف است و مشاهده علمی می‌گذارد. و در حقیقت شدت‌ها محقق و کسی که به مشاهده و تجربه پرداخته بود باعث تغییراتی در مورد مشاهده می‌شد، بلکه در علوم اجتماعی تمایلات و پیشداوری‌های شخصی و فرهنگی محقق، مفهوم و نتیجه مشاهده و تجربه علمی را تغییر می‌داد و تحریف می‌کرد. درحالی‌که حتی در علم فیزیک اصل عدم قطعیت هایزنبرگ

بدین معنی است که تحقیق درباره پدیده‌های مورد بررسی متکی بر روشی است که برای مشاهده و تجربه اتخاذ شده، و بنا بر این مآلاً وابسته به فردیست که آن پدیده‌ها را مشاهده می‌کند. دیگر معلوم است که در علوم اجتماعی و نظری تأثیری که محقق بر مورد تحقیق می‌گذارد تا چه حد است. از آنجا که دین حیطه‌ای از مقولات انسانی است که بیشتر با انفعالات و افکار انتزاعی سروکار دارد تا با تعقل علمی و امور قابل تجربه و مشاهده، لذا موقف آن در ارتباط با دو قطب علوم دقیقه و علوم نظری، باید در منتهی الیه قطب علوم نظری قرار گیرد. در مطالعه و تحقیق راجع به ادیان هرگونه ادعای بیطرفی، ادعائی غیرقابل دفاع و اثبات است. در واقع مدعائی که از جانب هردیانتی اقامه می‌شود چنان هم‌جانبه و دربرگیرنده است که شخص محقق مجبور است که دست کم در ذهن خود شیوه‌ای مبتنی بر قبول یا رد آن اتخاذ نماید. وقتی که در ذهن فرد، مدعای دیانتی قبول یا رد شد، دیگر نمی‌توان گفت که او مستقل‌الرأی یا بیطرف است. همچنین محقق هرچه بیشتر در باره موضوعی تدقیق و تحقیق کند، بیطرفی و استقلال رأیش در باره آن کمتر و کمتر می‌شود. در چنین شرایطی بیطرف بودن توهمی بیش نیست، و محقق هرچه بیشتر در ادعای بیطرفی خود پافشاری کند، به احتمال

قوی یا به عمد و عاری از صداقت جانبداری و تعصبی را پنهان می‌کنند و یا با چنین ادعائی خود را می‌فریبند. در واقع نویسنده‌ای که می‌پندارد بیطرف است غالباً "خود را به موضوعی که به اصطلاح (عالم‌پسند) شده نسبت می‌دهد.

طریقه و روش پدیدارشناسی phenomenological approach نیز راهی پراز چاه‌هاست. زیرا ممکن نیست که یک کوشش تحقیقی بتواند تمام موارد و حقایق را جمع به یک موضوع را دربرگیرد و بنا بر این محقق مجبور به انتخاب موارد و مدارک می‌شود. نفس انتخاب موارد متضمن پیشداوری‌هایی است که در ذهن محقق وجود دارد. (۱۰) با توجه به اینکه در آثار بی‌طرفانه‌ای خاطر نشان شده که در انسان تمایلی به پیشداوری و تعصب و جانبداری وجود دارد و نظریه‌ای که گسستن از این موارد و محاذ این امور از ذهن، مستلزم تلاشی پیگیر در سراسر زندگی آدمی است، لذا ادعای بیطرفی، ادعائی ناشی از استکبار روحی محقق و خود فریبی اوست.

براستی دلیل اساسی دیگری نیز وجود دارد که بر مبنای آن هر محققى را که مدعی دست‌یابی به بیطرفی و وصول به نظر همه‌جانبه‌ای نسبت به مسئله دنیات بی‌ثباتی باشد، با دیده‌ای ظن‌ین بنگریم، زیرا که امر بی‌طرفی در نهایت تجربه‌ای دینی است و ناگزیر درک معنای آن بتما مه‌کسانی را حاصل می‌شود که آن را خود آزموده و بدان مهرورزیده باشند. محقق در پی آنست که امر بی‌طرفی را در سلسله‌ای از مفاهیم عقلی و معنیات بگنجاند، حال آنکه امر بی‌طرفی دینى است که در دل مردمان جای گرفته و دوام یافته و بدین ترتیب تنها بخشی از آن را می‌توان در قالب تجزیه و تحلیل عقلی متمکن کرد مفاهیم عقلی هیچ معنای را در باره تجربه بی‌طرفی نبودن افاده نمی‌کنند. (۱۱)

محققانی وجود دارند که بی‌طرفی نیستند اما دوگانگی و تفاوت بین مفاهیم عقلی و تجربه شخصی را دریافته اند و شاید آنان نقطه آغاز مناسبی برای مطالعات تحقیقی را جمع به امر بی‌طرفی باشد. (۱۲)

مطلب دیگری که باید مورد توجه محقق بی‌طرفی باشد، همانا دوگانگی و تفاوت میان دین و علم و یا ایمان و عقل است.

جائی که این دوگانگی برای محقق بهائی ایجاد اشکال می کند استفاده از روشهای تحلیل انتقادی است که بر مبنای آن تمامی پدیدارهای دینی به روابط متقابل نیروهای اجتماعی و اقتصادی تأویل می شود، و هر آنچه در باره دین گفته شود به مقولاتی فاقد مفهوم محصل و عینی (و بنا بر این مهمل و بی معنی) تقلیل می یابد. روش تقلیل جوئی افراطی مذکور که این چنین در جهان علم و دانش رواجی تام یافته است بهر حال از انتقادات جوامع علمی که بخوبی دریافته اند روش مذکور توجیه و داورى عادلانه ای در مورد حقیقت تجربه دینی اشخاص به دست نمی دهد، مضمون نموده است. در بیانیه دارالتحقیق بیت العدل اعظم راجع به مطالعات تحقیقی بهائی چنین آمده:

" در غرب عادت بر این جاری شده که دین و علم را دو حیطه مجزا و حتی متضاد از اندیشه و رفتار آدمی بیانگارند. این دوگانگی را می توان با مفاهیم متضاد و مخالفی چون ایمان و عقل، و ارزش و واقعیت توصیف کرد. در طرز تفکر بهائی این دوگانگی، تصویری بیگانه است و نظراین جمع چنان است که باید فضائی بهائی، در هر رشته ای که باشند، آن را با شک و ظن تلقی کنند. اصل توافق علم و دین تنها بدین معنی نیست که باید تعالیم دینی، علاوه بر ایمان و الهام، در بستر و عقل و شواهد خارجی نیز مورد تحقیق قرار گیرد، بلکه مفهوم دیگر آن نیز این است که جمیع جوانب زندگی و دانش بشری و هر آنچه در عالم خلق قرار دارد باید علاوه بر طریق بررسی عقلی محض، در بستر و وحی و دین الهی نیز مورد مطالعه واقع شود. به بیان دیگر، وقتی محقق بهائی موضوعی را مورد مطالعه قرار می دهد نباید هیچ یک از وجود حقیقت را که بر او آشکار است، از ذهن خود دور بدارد. " (۱۳)

با قبول این مطلب که مطالعه مستقل الرأی و مطلقاً بی طرفانه ای درباره دین امری است غیر ممکن، چه بسا بهتر باشد که محقق کوششی برای تجزیه و تحلیل پیشداوریهای که در ذهنش وجود دارد و در نتیجه شیوه تحقیق او زائماً شرمی نماید، به عمل آورد تا بتواند آنها را در ضمن تحقیقات خود در نظر داشته باشد. این کوشش برای محقق بهائی ممکن است به این معنی

با شد که مراقبت نماید که به واسطه اعتقاد و تمسک به آئین بهائی چشم بر حقائق و واقعیات نبیند. فی المثل، وقایعی در تاریخ امر بهائی وجود دارد که در طی آن بهائیان درست رفتار نکردند و زیان فراوانی بر او وارد آوردند. محقق بهائی نباید در صدای این موارد برباید و باید راه آنها را از طریق دورا زداقت برگزیند چه که از موارد مذکور نیستند مانند موارد دیگر تاریخ امر بهائی، پندهائی می توان آموخت و تجاربی می توان آموخت، و بنا بر این محقق بهائی با اخفای آن موارد کمکی به امر مبارک نخواهد کرد.

محقق بهائی باید بکوشد تا مطالب وی از عهده آزمایشهای سهگانه زیر برآید:

نخست آنکه رضایت خاطر خود محققین را نسبت به صحت و صمیمیت در مطالب مورد استفاده و تشریح مواضع نتایج حاصله فراهم آورد. دودیدگر آنکه سایر محققین را قانع سازد که این تحقیقات در حد اعلائی نفاست علمی بوده و میتوانند راهنمای نظریات قابل استفاده معلوماً در مسائل مورد بحث قرار گیرد. سوم آنکه جامعاً بهائی را مجاب سازد که این مطالب نمودار صحیح و قابل اعتمادی از تحلیل و تشریح جامعاً بدست میدهد بدیهی است که این شایستگیهای دقیق آسان حاصل نمی شود ولی در عوض نتایج حاصله بیش از حد قابل استفاده بوده و از ارزش پایدار بهره مند میگردد.

یکی از مشکل ترین مسائلی که محقق با آن مواجه است آنست که باید حتی القوه بکوشد تا بتمايلات طبیعی گروههای مذهبی تسلیم نشود. نه در جمع متعصبین مذهبی بطوا هر معانی و مفاهیم آثار مبارکه سرسختانسه بایبند شود و نه با آزادیخواهان همصدا گشته و در همه امور با شک و تردید نگریند و در کینه تفرقه جو و تفرقه جو و تفرقه جو کنند. محققین بهائی باید بکوشند تا هر دو دسته را با خود همراه سازند چهره در روشی با یکطرف و تمام بگردد دیگر هر دو موجب ضعف امر الهی میگردد.

علاوه بر مطالبی که گفته شد، گاه پرسشهای دربارۀ معتقدات بهائی به میان می آید که در حال حاضر نمی توان آنها را مطرح نمود و یا اطلاعاتی که دربارۀ آنها وجود دارد ضد و نقیض است. در اینگونه موارد بجای آنکه برای مسائل مذکور به تحمیل راه حلی یکجا نبه و مبنی بر میل و سلیقه شخصی

مبادرت شود، بهتر آنست که آنها را بصورت پرسش رها نمود. در سال ۱۹۴۹ از جانب حضرت ولی امرالله بیانی به مضمون ذیل مرقوم گردید:

" تعالیم حضرت بهاء اللہ را می توان به کراهی تشبیه نمود. در آن تعالیم مطالب و نکاتی وجود دارد که به فاصله قطبین از هم جدا هستند. و در میان، افکار و عقایدی وجود دارد که آنها را اتحاد می بخشد. " (۱۴)

در اینگونه موارد و قوف به این معنی اهمیت دارد که براساسی لزومی ندارد که در مورد خاصی به یک نتیجه جازم دست یابیم، زیرا نتایجی هم که در ظاهر متناقض به نظر برسند می توانند صحیح باشند. همانگونه که در علم فیزیک اغلب کاشفات زیر ذره ای اینگونه مورد مشاهده قرار بگیرند، هم بعنوان ذره و هم بعنوان موج در نظر گرفته شوند، به همین نحو نیز بیانیاتی که در ظاهر متناقض می نمایند می توانند هر کدام وجوه مختلف و متغایر حقیقت باشند. خطری که در اصرار به نتیجه گیری به نحوی خاص، در این موارد وجود دارد در این بیگان بیت العدل اعظم تأکید گردیده است:

" اهل بهاء باید اهمیت صداقت و تواضع عالمانه و روشنفکرانه را در یاد بندند، در ادیان گذشته خطاهای بسیاری صورت گرفت تنها بدین علت که اهل ایمان با شوری افراطی می کوشیدند که پیام الهی را در قالب فهم محدود خود بگنجانند؛ آنجا که تعریف و تحدید دورای طاقت آنان بود به تعریف و تحدید اصول معتقدات می پرداختند، اسراری را که تنها حکمت و تجارب عصر بعدی قابل فهم می کرد، تشریح می نمودند. چون امری مطلوب و لازم به نظر می رسید آنرا به عنوان حقیقت اثبات می کردند. باید در مورد حقایق اساسی از چنین سهل انگاریها اکیداً اجتناب کرد و از چنین تکبر عالمانه ای قطعا دوری گزید."

(۱۵)

حسن نیت و اظهار مهربانی و ادب، بخش مهمی از روش بهائی در قبایل مطالعات تحقیقی است. اتماف به این خصائص متضمن اجتناب از شیوه انتقادات جدالی مستقیم از آثار و عقاید دیگران است. این شیوه روش مختار بسیاری از مطالعات تحقیقی عصر حاضر است. به فرموده حضرت

بهاء الله :

" اگر نزد شما کلمه و یا جوهریست که بدون شما از آن محروم بنده
لسان محبت و شفقت القاء نمائید و بنمائید. اگر قبول شد
و اثر نمود مقصد حاصل والا او را به او گذارید و در باره او دعوا
نمائید. " (۱۶)

محقق بهائی باید آنچه را که حقیقت می انگارد با ادب و رعایت حال
دیگران ارائه نماید. شاید حتی لازم به تذکر نیز نباشد که عالم بهائیی
باید طلعات قدسیه امر بهائی و سایر ادیان را با نهایت ادب و احترام یاد
نماید.

در تحقیقاتی که به عمل می آید محتوای کار محقق آنقدر اهمیت ندارد
که لحن و اصرار و تاکید او می توان سلسله شواهد و وقایعی را با رعایت ادب
و به نحو سازنده ارائه کرد و همچنین می شود آنها را بدون مراعات شرط ادب
و احترام و بصورتی زیان آور و آزار دهنده اقامه نمود. به ندرت لازم می آید
که محقق صریحا ذکر کند که تحقیقاتش در رد عقاید محقق دیگری است. تنها
کافی است که محقق مدارک و وقایع را چنان که به نظر او درست می رسد ارائه
کند و از نتیجه را بر عهده خوانندگان واگذارد.

وظایف متقابل محقق بهائی و جامعه

محقق بهائی موظف است که نهایت دقت را در مورد تحقیقی که به عمل
می آورد مراعات نماید. باید مراقبت کند که آنچه ارائه می دهد متناسب
با درجه فهم افراد جامعه باشد، مبادا که تحقیقاتش باعث استیحا
و انزجار یاران شود.

گاهی وسوسه ای در دل محقق ایجاد می شود که مدارک و واقعیتها را تکان
دهنده و نتایج غیر مترقبه ای را که بر اثر تحقیقاتش به دست آورده با جامعه
بهائی در میان گذارد. اما باید با چنین وسوسه ای مقابله کرد و چنین امور
را با نهایت حزم و حکمت اقامه نمود. در یکی از الواح حضرت بهاء الله
چنین مسطور است :

" ... الیوم آنچه نوشته می شود باید به کمال دقت ملاحظه نمود
تا سبب اختلاف واقع نشود و محل ایراد قوم نگردد و آنچه الیوم
دوستان حق به آن متکلمند به وسع اهل ارض است. در الواح

حکمت این کلمه نازل : ان آذان المعرضین ممدوده الینا
لیستمعوا ما یعترضون به علی الله المهیمن القیوم . این
فقره خالی از اهمیت نیست . بآید آنچه نوشته می شود از حکمت
خارج نشود و در کلمات طبیعت شیر مستور باشد تا اطفال روزگار
به آن تربیت شوند و به مقام بلوغ فائز گردند . . . " (۱۷)

جامعه‌بها ئی بطور اعم مانند هر گروه غیر دانشگاهی دیگری طبیعا
به محققین بنظر عدم اعتماد می نگردد . خصوصا اگر اهل علم و تحقیق با تکبر
خویش آتش این عدم اعتماد در ادا من زند . باید فضلی بها ئی با تلاشی مستمر
این استیحا ش را از میان ببرند و جا معا مر را از خلوص و صمیمیت و وفاداری
خود نسبت به مربها ئی اطمینان بخشند .

اما جامعه‌بها ئی نیز وظائف متقابلی در برابر محقق بها ئی دارد .
نخست آنکه جامعه‌بها ئی باید بیا موزد که چگونه عقیده دیگران را تحمیل
نموده و حقوق فردی سایرین را در اظهار نظریات و افکار خود محترم شمارد .
بیت العدل اعظم در این باره می فرماید :

" گرچه نظریات و اطلاعات افراد نمیتوانند در روشن کردن مفاهیم
مسائل معاش و معاد و معادلت کنند ولی در عین حال امکان دارد
گمراه کننده نیز باشد . بنا بر این احبا بایداستماع نظریات
دیگران را ، بدون اینکه خود بیش از حد تحت تأثیر قرار گیرند
و یا اجازه دهند که خدشه به ایمان شان وارد گردد ، فراگیرند . و
همچنین بیا موزند که در تشریح نظریات خود افراد بها ئی را برای
قبول آن تحت فشار قرار ندهند . " (مرقومه مورخ ۲۷ می ۱۹۶۶)

دو دیگر آنکه هیچ یک از افراد بها ئی ، در صورتیکه تحقیق محقق را در دنیا ببند
و یا نتایجی را که اخذ شده اشتباه بیان نگارد ، حق ندارد که در حضور دیگران
وفای محقق را به امر الله و یا ثبوت او را بر عهد و میثاق مورد سؤال و تردید
قرار دهد . در نهایت تنها امری که از دست یک فرد بها ئی ساخته است اینست
که تردید و سوء ظن خود را نسبت به تحقیق مذکور به آگاهی تشکیلات اموری
برساند . فقط تشکیلات اموری حق دارند چنین اموری را تحت بررسی قرار
دهند .

سوم آنکه تشکیلات اداری امریهائی موظفند همه کوششهای را که در راه اشاعه و توسعه امریهائی به عمل می آید تشویق و حمایت کنند. تشکیلات امری نباید در پی آن باشند که معتقداتی جزئی را بر افراد تحمیل نمایند و تنها در مواقعی که به نحو معقولی مطمئنند که ممکن است تحقیق خاصی لطمه ای به امر مبارک وارد آورد، باید قدم پیش نهند و مداخله نمایند. در مورد نیاز تشکیلات امری بروش مدارا و ملایمت بیت العدل اعظم چنین مینگارد: "بیت العدل اعظم معتقد است که برای احیا و بخصوص مسئولین تشکیلات اداری مهم و واجب است که با ملایمت و مدارا و برای کسب اطلاعات به آنچه موافق نظر آنان نیست توجه نمایند و بیاد داشته باشند که افراد احیا همگی بحقیقت دانش آموز امر مبارک اند و همواره می کوشند تا تعالیم مبارک را بروشنی درک کرده و با ایمان کامل بموقع اجرا گذارند. هیچ کس نمی تواند ادعا کند که به درک کامل این ظهورنا ئل آمده است." (مرقومه مورخ ۱۸ جولای ۱۹۷۹)

این وسعت نظر و روش مدارا با بیدرگیری ن تصویب تألیفات نیز منعکس گردد. چه که غرض از تصویب تألیفات بهائی ایجاد نظام سانسور یا تحمیل ضابطه ای هما نند و یکنواخت برای تعبیر و تفسیر دینت بهائی نیست. بلکه تصویب تألیفات ضابطه ای موقتی جهت حفظ وصیانت امرالله است زیرا در مراحل اولیه بسیاری از مومنین آگاهی کافی از تعالیم بهائی را ندارند و بنا بر این جهت حفظ حیثیت و شأن امروز برای صحت ارائه تعالیم آن لازم است نظارتی به عمل آید. حضرت ولی امرالله در سال ۱۹۲۰ بیانی به ایمن مضمون فرموده اند:

"تشکیلات امر مبارک باید در برابر سختگیریهای که سدقوای آزادبخش امر جمال قدم را نماید و آن را به پند کشیده مقابله برخیزند... محدودیتهای فعلی که برای انتشار تألیفات بهائی وجود دارد قطعاً الغاء خواهد گردید." (۱۸)

با انتقال امریه‌های از مرحله مجهولیت، فضای بهائی می‌توانند در سه میدان وسیع سهم مهمی ایفاء نمایند: ابلاغ تعالیم بهائی به جهانیان، حمایت و دفاع از امریه‌های در مقابل حملات مخالفان، و اعتلاء و توسعهٔ جامعه‌بهائی. اما این وظائف و خدمات را فقط با حفظ ارتباط نزدیک با جامعه‌بهائی می‌توانند به نحو موثر انجام دهند. هرگونه بیگانگی و بعد از جامعه‌بهائی به حصول کدورت و برودت بین آنان و جامعه امریه می‌انجامد و نتیجهٔ کوششهای آنان را منتفی می‌سازد. در حال حاضر هم در داخل جامعه بهائی وهم در خارج آن، توجه و علاقه جدیدی به مطالعه علمی و مدرسی امریه‌های به وجود آمده است. محققان بهائی باید در صفا اول این بذل توجه و علاقه جدید آن را هدایت و قیادت نمایند. تشکیلات اداری امریه نیز باید سهم فعالی در این پیشرفت داشته باشند و آن را رهبری و تشویق نمایند. جامعه‌بهائی باید مطالعات تحقیقی را جمع به امر مبارک را که از آثار و روشا و دروزا فزون اهمیت و امتیاز و اعتبار امریه‌های است، با روی باز بپذیرد و در انتظار نتایج مثبتی که از آن حاصل خواهد شد، بنشیند.

یادداشتها

۱- نقل از مرقومه‌ای که در تاریخ ۱۹ اکتبر سال ۱۹۴۲ از جانب حضرت ولی‌ام‌الله خطاب به محفل روحانی ملی هندوستان و برما نگارش یافته است.

Shoghi Effendi, Dawn of a New Day, New Delhi, 1970, p.38.

۲- نقل از مرقومه‌ای که در تاریخ ۲ ژوئیه سال ۱۹۴۹ از جانب حضرت ولی‌ام‌الله خطاب به یکی از احباء نگارش یافته است.

The Gift of Teaching, Oakham, England, 1977, p.25.

۳- نقل از مرقومه‌ای در اولادشاه بیت‌العدل اعظم مورخ ۲ ژانویه سال ۱۹۷۹ خطاب به شرکت کنندگان در سمینار مطالعات بهائی که در روزهای ۲۰ سپتامبر و اول اکتبر سال ۱۹۷۸ در کمبریج تشکیل شد.

۴- نقل از مرقومه‌ای که در تاریخ ۲ ژوئیه سال ۱۹۴۹ از جانب حضرت ولی‌ام‌الله خطاب به یکی از احباء نگارش یافته است.

The Gift of Teaching, Oakham, England, 1977, p.25.

۵- نقل از مرقومه‌ای که در تاریخ ۵ ژوئیه سال ۱۹۴۹ از جانب حضرت ولی‌ام‌الله خطاب به یکی از احباء نگارش یافته است.

Baha'i Studies Bulletin, Vol. 1, No. 1, 1982, p.47.

۶- نقل از مرقومه‌ای که در تاریخ ۲۵ سپتامبر سال ۱۹۴۲ از جانب حضرت ولی‌ام‌الله خطاب به یکی از احباء نگارش یافته است.

Unfolding Destiny, Oakham, England, p.439.

۷- نقل از کتاب "ایقان"، طبع مصر، سال ۱۳۵۲ ه.ق. ص ۱۴۵. اصل عبارت "العلم حجاب الاکبر" از اقوال عرفا و مشایخ صوفیه است. ر.ک. به کتاب "قاموس ایقان" تألیف عبدالحمید اشراق خاوری (تهران: مؤسسه ملی مطبوعات امری، ۱۳۸ هجری قمری)، ج ۲، ص ۱۱۰۴.

۸- نقل از "منتخباتی از آثار حضرت بهاء‌الله" (لانگنهایم):
لغت نشر آثار امری هلسان فارسی و عربی، نشر ۱۰، ۱۴۱
(پ)، س. ۱۲-۱۴.

۹- نقل از بیان حضرت بهاء‌الله که در "کتاب قرن بدیع"
مادر از قلم حضرت ولی امرالله نقل شده، (طهران: مؤسسه ملی
مطبوعات امری، ۱۳۰ پ)، ج ۲، س ۲۴۶.

۱۰- در واقع پدیدار شناسی روش بسیار محدودی است زیرا
که روش مذکور قابلیت اجرا ندارد که معنای "بهباشی بودن" را
برای افراد مورد بررسی قرار دهد. برای مطالعات دقیقتری
در باره پدیدار شناسی در ارتباط با مطالعات تحقیقی راجع به
امر بهباشی رجوع شود به مقاله تحقیقی رابرت پاری Robert
Parry تحت عنوان Phenomenology, Methodological
Agnosticism and Apologetics که برای دومین سمینار
"روش شناسی و اخلاق" که در روزهای ۱۵ و ۱۶ سپتامبر سال
۱۹۷۹ در کمبریج تشکیل شد، تهیه شده بود.

۱۱- رجوع شود به مقاله رابرت پاری Robert Parry تحت
عنوان Rational/Conceptual Performance - the
Baha'i Faith and Scholarship که برای سمیناری که
در باره "روش شناسی و اخلاق" در نورث میل Northill در
روزهای ۲۹-۳۰ ژانویه سال ۱۹۸۲ تشکیل شد، تهیه شده
است.

۱۲- برای مثال رجوع شود به مقاله ویلفرد کانتول اسمیت
Wilfred Cantwell Smith تحت عنوان Comparative
Religion: Whither - and Why? در کتاب تاریخ
منبع: مقالات راجع به روش‌شناسی.

۱۳- نقل از نظریات دارالتحقیق بیت‌العدل اعظم درباره
گزارش سمینار مطالعات بهباشی راجع به "اخلاق و روش
شناسی" که در روزهای ۲۰ سپتامبر و اول اکتبر سال ۱۹۷۸
در کمبریج تشکیل شد.

Baha'i News, June 1979.

۱۴- نقل از مرقومه‌ای که در تاریخ ۵ ژوئیه سال ۱۹۴۹ از
پادشاه حضرت ولی امرالله خطاب به یکی از اعیان نگارش
یافته است.

Baha'i Studies Bulletin, Vol. 1, No. 1,
1982; p.46.

۱۵- نقل از دستخط بهتعالی اعظم مورخ ۲۷ می سال ۱۹۶۶
خطاب به یکی از اعیان...
Wellspring of Guidance, Wilmette, IL.
1969, p.87-8.

۱۶- نقل از "منتخباتی از آثار حضرت بهاءالله"
(لانگنهاین: لجنة نشر آثار امری پلسان فارسی و عربی، نشر
۱۴۱۰ ب)، ص ۱۸۵.

۱۷- نقل از لوح و رقاہ خاوال از قلم حضرت بهاءالله.

۱۸- نقل از بیان حضرت ولی امرالله
World Order of Baha'u'llah, Wilmette, IL.
1955, p.9.

اصطلاحات اختصامی

Uncertainty Principle	اصل عدم قطعیت
Phenomenological	پدیدار شناسی
Critical Analysis	تحلیل انتقادی
Reductionism	تقلیل جوشی
Most Grievous of all Veils	حجاب اکبر
Methodological	روش شناسی
Sub - Atomic	زیر ذره‌ای
Framework	طرح کلی
Fundamentalist	قشری - متمصب
Doctrines	مبانی
Academic	مدرسی
Cognitive	محمک و غیبی
Scholar	محقق
Scholarship	معالعات تحقیقی

دکتر مؤژان مؤمن تحصیلات پزشکی را در دانشگاه سنت جرج کمبریج انجام داده و سپس آنرا در مدرسه طب گایز هاسپیتال تکمیل نموده است. در همین ایام در لندن مطالعات تحقیقی خود را در امر بهائی آغاز کرده و در نتیجه هفت سال تحقیق کتاب بسیار نفیس "ادیان بایی و بهائی" Babi and Baha'i Religions را به دوستان علم و دانش هدیه نموده است.

پس از مالی چند فعالیت در حرفه پزشکی مجدداً به کمبریج بازگشته و اینبار بمطالعه و تحصیل زبان عربی پرداخت تا بهتر بتواند تحقیقات کامل خود را در تاریخ امر بدیع ادامه دهد.

نامبرده بیوگرافی مختصری از جناب ج. ا. اسلمت و کتابی در باره ا. جی. براون برشته تحریر کشیده و مقالات و رسالات تحقیقی بسیاری تهیه نموده که بتدریج در آمریکا و بریتانیا چاپ و منتشر شده است.

دکتر مؤمن مدتی نیز بعنوان معاون تحقیقاتی دانشمند فقید جناب حسن پالهوری ایادی امرالله که همواره از وی بشام مساعد جدی و محقق توانا و ذیقیمت توصیف میکرد همکاری مینموده است.

وی در ضمن انجام حرفه پزشکی به تصنیف و تألیف

آثار ارزشمندی از جمله کتاب "اسلام شیعی" Shi'i Islam دست زده است که نه تنها مورد استفاده دانشمندان و دانشپژوهان قرار گرفته بلکه عموم مردم کتابخوان نیز از این آثار بهره‌مند میگردد.

جزوه حاضر مقاله جالبی است که در مجله "مطالعات بهائی" نشریه مؤسسه مطالعات بهائی منتشر شده و جناب دکتر نعیم نبیل اکبر آنرا بفارسی ترجمه کرده‌اند.

هدف و روش در تحقیق معارف بهائی

و حید را مفتی

تحقیق در سیر تحول افکاری که در راهبن آثار منعکس گردیده است و همچنین تحقیق و مطالعه در اطراف ریشه های فکری حقایق که به اجتناب در اثری مورد اشاره واقع شده میتواند عبارت از مطالعه و تحقیق در آثار بهائی بحساب آید. در جریان این چنین تحقیقی است که روابط جدید کشف میگردد، حقایق موجود در آثار مبارکه از دیدگاههای جدید مطرح میشود، وجوه تازه مورد سؤال و پژوهش واقع میگردد و ارزشها و معیارهای وضع شده مورد ارزیابی محقق قرار میگیرد. نتیجه این نوع جستجو تقویت بنیه فرهنگی جامعه و نیز کشف رموز و اسرار مودعه در آثار الهیه و تدوین افکار و اعتقادات اهل بهاء در مسائل مختلفه مذهبی، فلسفی، اجتماعی و تاریخی است.

در این چنین تحقیقی است که محقق برای ایجاد رابطه نوین حقایق مه- سود میکوشد. او از آنچه قبلا در زمینه مطالب مورد تحقیق وی انجام شده کاملاً بهره میگیرد، آنها را بررسی و مطالعه میکند ولی از تکرار نتایج آن تحقیقات خود داری نموده کوشش مینماید تا نتایجی جدید بدست آورد و جنبه های رام طرح کند که در آثار قبلی به آنها اصلاً و یا بعد لزوم توجه نشده است. علم و اطلاع محقق از کتب و رسالات و هنر نوع مطالعه انجام شده در زمینه کاری که میکند حائز کمال اهمیت است. اما کوششی که میکند آنست که از تکرار تحقیقات می پرهیزد و قضا یا راهها

هدف و روش در تحقیق معارف بهائی
موضوعی فوق العاده مهم و وسیع است چون در این اوراق معدود امکان شرح و بسط همه مسائل مربوط به این موضوع موجود نبود به اختصار به رؤوس امهات مسائل اشاره نمود و به توضیح چند نکته اکتفا کرد.

جمع، تدوین و انتشار آثار مبارکه امر بهائی که در شیون مختلفه به صورت کتب، سور، الواح تفاسیر و ادعیه نازل شده امری اساسی، مشکل، دقیق و مستلزم صرف وقت و هشتکار فوق العاده است.

از آنچه در مدت پیش از یک قرن از قلم طلعات مقدسه بهائی صادر شده و مجلداتی جمع آوری گردیده ولی تاکنون تعداد معدودی از آنها طبع و انتشار یافته است. از آنچه منتشر شده اثری هنوز مورد مطالعه و تحقیق علمی واقع نگشته و آنچه تا امروز در کتب و رسائل فضلی بهائی در شرق و غرب آمده است، غیر از مسائل استدلالی که در آنها مجاهدت بیشتری بعمل آمده، میتواند صرفاً بمنزله طلبه های برای مطالعات علمی در چندین قرن آتی تلقی شود.

مطالعه و تحقیق دقیق در افکار و آرا مندرج در آثار مبارکه باید عبارت از بررسی مقایسه، تحلیل و تطبیق مطالب مندرج در آثار نازله باشد. کشف روابط موجود بین حقایق مودعه در آثار مبارکه و نهی

عصری جدید مطرح میکند . او ممکن است اشکالات و مناقض مطالعات گذشته و جهات ضعف آن را مطرح نظر قرار دهد در هر حال غرض غائی از تحقیق آنست که چیزی بر علم و اطلاع موجود بیفزاید ، حقیقتی را که مورد التفات واقع نشده شرح دهد ، نکته جدیدی را باز گویند ، رابطه تازه ای بیابد و یا به استنتاجی جدید دست یابد .

مطالعه و تحقیقی که باین نحوها این هدف انجام میگردد باید مبتنی بر امهات

آثار مبارکه در باره آراء و افکار مورد مطالعه باشد . در طریق این نوع تحقیق که نشان دهنده تولد ، توسعه و کمال عقاید است باید آثار مبارکه به ترتیب نزول مورد بررسی محقق قرار گیرد و مراحل تحول یک نظریه از لوحی به لوح دیگر و از دوره ای به دوره بعدی مورد مطالعه واقع شود بررسی مسائل مندرج در هر اثر بطور مجزا و با مطالعه عقیده ای خاص در دوره ای - معین نیز باید با توجه به رابطه ای که آن اثر و افکار با کل آثار و افکار بهائیتی دارند مطالعه شود . این نوع تحقیق و بررسی که تحقیق و بررسی جز به خودی خود و در رابطه با کل است ، میتواند زیر بنای مطالعه سیر تکاملی عقاید قرار گیرد چون بسیاری از آثار مبارکه هنوز در دسترس نیست ، آنچه در این ایام در زمینه افکار و عقاید دینت بهائی بیان میشود طبیعتا مبتنی بر مواد منشور است و بی شک انتشار آثار دیگر نه تنها زوایای آنچه را که امروز میبینیم روشن خواهد نمود بلکه امکان مطالعه تحولات آراء مختلفه را در آثار وادار مختلفه به محقق آثار بهائیتی خواهد داد . چنانکه تحقیق دقیق و همه جانبه در آثار مبارکه باید مبتنی بر تحلیل و مقایسه آثار و بر اساس امهات آنها باشد اما عدم دسترس کامل به آنها نباید مانع از شروع تحقیق گردد . موکول کردن تحقیقات به زمانی که همه آثار مبارکه در دسترس قرار گیرد امری غیر عملی و نسنجیده است . باید بر اساس مطالب موجود تحقیق را آغاز نمود و تکمیل تدریجی تحقیقات را که لازمه هر نوع تحقیقی است موکول به نشر

و جمع آوری آثار دیگر نمود .

بدهی است که در تحقیق آراء و افکار موجود در این نهضت جدید کار محقق نمیتواند صرفا مبتنی بر آثار موجود در همان نهضت باشد . این امر در شروع تحقیق خصوصا مهم است زیرا تا زمانی که تحقیقات مربوط به یک نهضت شکل نهائی و روش خاص خود را که مبتنی بر خواص اصول و عقاید آن نهضت است ، نگرفته است هر نوع مطالعه ای نمیتواند مؤسس بر روشها و انواع تحقیقاتی باشد که در طول قرون در سایر نهضت ها انجام شده و به شکل نهائی رسیده است .

بد بگرسخن محقق نهضت جدید را غالبا چاره ای نیست جز آنکه در ابتدا از راه رفته دیگران راه بیاید ، از تجربیات و روشهایشان سود جوید ، وسائل و ابزارشان را بکار گیرد و با اعمال روش خاص و مناسب با شرایط و خواص نهضت جدید و به مرور طرح ریزی نماید و آنرا از روشهای کهن بتدریج مشخص و ممتاز سازد . در سهیل این استفاده هشیاری و توجه محقق باین مسئله خطیر که با نظامی جدید سروکار دارد و ممکن است روش مستعمل در سایر انظمه دقیقاً بکار آید و یا احتیاجات او را بر آورده نماند ، حائز کمال اهمیت است . باید در عین استفاده از راه رفته دیگران به اصالت نظم جدید و شرایط خاص آن دایما واقف بود و در ریختن جدولانه و نسنجیده نظم جدید در قالب شکل یافته کهن احتیاج نمود .

توجه به نظام کهن و اصولی که آن نظام بر آنها مبتنی است ، علاوه شرایطی

که نظام کهن در تحت آنها نضج گرفته و بارور گردیده است برای محقق نظام جدید امری ضروری است زیرا هیچ نهضتی در خلا بوجود نمیآید بلکه در مکانی بوجود میآید که نظامی فکری و عقیدتی بر آن حکم فرما است و نهضت جدید نه از فکر و عقیده محکم فرما در محیطش جداست و نه غیر متأثر از آن است بلکه از آن میگیرد و بآن میدهد و این فعل و انفعال که در رمز زمان صورت میگیرد به ظهور شکل نهائی افکار موجود در یک

نهضت می انجامد . اعتقاد به تاثیر و تاثير
نهضت جدید در رابطه با نظام فکری
موجود به منزله انکار حقیقت وحی یا جنبه
"نزولی" شریعت نیست در حالیکه جنبه
الهی و نزولی شرایع الهیه حفظ میگردد
این امر نیز همواره مطمح نظر قرار میگیرد که
نظام فکری جدید بر اساس روابط منبسطه
از حقایق موجود است . به بیان دیگر
نظام جدید بر بنیان اعتقادات و ملاکهای
موجود در جامعه بنیاد میشود . در این
سبیل نهضت جدید بعضی از آنچه را که
در جامعه بعنوان ملاکها و ارزشهای روحانی
و اعتقادی مورد قبول است گاهی میزد سرد
گاهی رد میکند و گاهی با تغییراتی که در آن
بوجود میآورد آن را دوباره عرضه میسازد و
گاهی اعتقاداتی را بوجود میآورد که منفصل
از اعتقادات قبلی نبوده بلکه صورت تکامل
یافته معتقدات آنهاست . بنابراین این
نظام دینی بعنوان پدیده ای اجتماعی
جد از ارزشها ، ملاکها و روابط موجودی که
بر اساس آنها متولد میشود قابل مطالعه
نیست . در همین حال آشنائی با ملاکهای
زمینه ، شرط لازم برای درک آراء و افکار
نظام جدید است و سعی در ایجاد و فهم
ارتباط بین این شرایط و آنچه تشریح
شده کاری دقیق و ضروری و علمی است .
بنابراین آنچه گذشت وحی در تجلی
خویش در عالم ناسوت قوالی را میپندارد
که موسس برآداب و عادات و افکار و اعتقادات
موجود در جامعه است . این پذیرش اکثر
چه ممکن است به نفوذ فرهنگ و دینان
سلف در خلف تعبیر شود ولی در عین
حال مخالف اصالت و میراثی که خصاص
هر شریعت است نیست . آنچه بوحی
الهی نازل میگردد و نام شریعت بر خود
میگیرد در همین مؤسس بودن بر شرایط
موجود مبتنی بر فطرت صاحب شریعت
است که حکایت از عدم اکتساب این عقاید
از شخصی دیگر و انتساب آن بذات الهی
دارد . نزول شریعت بر فطرت ، و نه بر
اکتساب ، کار را بر محقق مسائل الهی
سخت مشکل میکند . زیرا محقق در تحقیق
خویش در بنیاد اصول و قواعد اکتسابی خویش
است و کلام فطری که آزاد از قید هر نسوع

" لکتاب " است نمیتواند در بسیاری از
مواقع به معیارهای تحقیقی محقق درآید
زیرا شارع الهی خود را در تنزیل عقاید و آراء
شرح جدید مقید به تبعیت طابق النعل
بالنعل از قبود بشری نمیداند و این نکته
کار تحقیق در آثار الهیه را مشکل میکند .
محقق که کمر همت به شرح اثر شاعری
یا فقهی بسته است خود را با آوردن و عالم
کاملا جدا احساس نمیکند زیرا ملاکها
یکسان ، روش یکسان و قواعد واضح
یکسانی بر اثر نویسنده و شرحی که شارح بر
آن مینویسد حکم فرماست . اما شارع الهی
را با شارح بشری تفاوت بسیار است
کلام شارع که به وحی الهی است و
مستفید از فطرت اصلیه ، از خواصی برخوردار
است که در قالب تجربه و فهم محدود
بشری در بسیاری موارد در نمی آید قوالی
که در اثری از شارع الهی برای بنیان
فکری بنا کرده در اثر دیگری از حامل فکر
دیگری است و با مفهومی که در آثار
نویسندگان گوناگون معنی خاص یافته
و باین معنی استعمال شده در اثر مظهر
امر الهی معنی جدید بخود میگیرد و با
در آثار مختلف شخص اوجه معانی مختلف
بکار میبرد . این است که در کار با آثار
الهی " وجوه " مختلفه و " الحان "
متعدد را باید مطمح نظر قرار داد و از
شبهات قوالب الهی و قوالب بشری بی
مناپارای به شبهات فکر موجود در قوالب
ندارد . این نکات محقق آثار الهی را
بیش از هر محقق دیگری که راه رفتن را
می پیماید - بر آن میدارد که در تحقیق
و تتبع خویش فوق العاده دقیق و باهستکار
باشد . در این امر العاده که لازمه هر
نوع تحقیق است محقق را ناچار میسازد که
به استناد و ثبت و آثار متعدد معتبره
و درون نمایان ، اطراف و زوایای قضیه مورد
مطالعه را از جهات مختلفه بسنجد ، از
صد و زانده کام کلی و استنتاجات نسجیده
اخذ کند و در بیان نتایجی که بد آنها
دست می یابد نهایت حزم و احتیاط را بکار
بشدت . او باید آمادگی و انعطاف کافی
داشته باشد تا از اجتنابهای را که موفق
به فهم و درک آنها در مرحله مقدماتی از
محقق خویش نشده و بعد از آنها شعور

پیدا نموده است با شجاعت اعلان دارد. او همچنین باید به نقائص کار خویش متذکر و معترف باشد و از آنچنان خصوصی برخوردار باشد که هر انتقاد منطقی را بجان پذیرا شود و در صد اصلاح نغزش هائی که غالباً در هر نوع تحقیق رخ میدهند برآید. مهمترین صفت محقق عالم و دقیق آنست که در ارائه اسناد و ماخذ و نیز بهیچان استنتاجاتی که بد آنها اصل گشته است به حد وسواس صدیق باشد. او باید ماخذ و منبع هر قولی را ولو کم اهمیت باشد صریحاً و با نشانیهای لازم معرفی کند و حد و استغاده خویش را از منابع مورد استغاده حتی الامکان واضحاً قیفاً مشخص سازد.

نتیجه تحقیقی که با توجه به این شرایط به جامعه عرضه میشود باید در

نهایت وضوح و روشنی باشد، هر نوع لفاظی و استغاده بی دلیل از صنایع ادبی مخالف روح تحقیق و تتبع علمی است. اثر تحقیقی باید حتی الامکان روان و سلیس نوشته شود و خواننده مراد جابجابهام و اشکال فکری در فهم مقصود نویسنده نسازد. محقق باید نتایج تحقیقات را به صورتی کاملاً مدون، منظم و دقیق و خالی از هر نوع ابهام و نارسائی در معرض استغاده دیگران قرار دهد. ثمره این نوع تحقیقات است که در ادامه بر بنیه فرهنگی جامعه می افزاید و حقایق و روابط جدید را مطرح میکند. این نوع تحقیق است که راهی جدید برای تحقیق جدید میگشاید و بپروسمت علم انسان می افزاید.

نویسنده این مقاله آقای دنیس مکین Denis Mac. Eion
 در رشته تاریخ در دانشگاه کمبریج انگلستان تهیه کرده و در
 زمینه سابقه ادیان بابی و بهائی تحقیق کرده است.

روش مطالعه علمی و کاربرد آن در تحقیق های بهائی

حق چاپ برای دنیس مکین محفوظ است

خصوصیت اصلی همه مطالعاتی که در فرهنگستانها و دانشگاه های غرب انجام میگیرد
 در ابرودن روندی تا حد ممکن علمی است. معیارهایی که بخصوص در تحقیق های دوره دکتری
 و بعد آن ارزشمندند و بکار گرفته میشوند وقت و هینیت علمی، عدالت و اصالت در معنی است
 و معمول آنها در تحقیق های تاریخ و جامعه شناسی به همان قدری است که در فیزیک اتمی
 و بیوشیمی، گویانکه در اصل تطابق بینشان نیست.

بیش از یکصد سال است که این روند علمی در کارهای تحقیقی در دانشگاه های غرب
 نفوذ یافته و معیارهایی که در طول این سالها در کشورهای انگلستان، آلمان، ایالت متحده
 امریکا و بعضی نقاط دیگر عالم بدست آمده در کنار دیگر معارف به شرفته غربی در سایر حدود
 عالم به تدریج تعمیم یافته و همچنان در حال توسعه است.

در دانشگاه های جدید التاسیس کشورهای اسلامی و خاورمیانه این ارزش ها به
 تدریج پذیرفته میشود ولیکن نظام مدارس سنتی اسلامی که در تعلیم به معارف نقلی به پیش از

علمی مکتبی است همچنان شیوه ای را بکار می بندد که درنگ تأثیری زبان بخش دارد . تاکنون معدودی دانشگاه خارج از آمریکا ، اروپا و استرالیا اصول آزادی فرهنگی و آزادی بیان در انتشارات دانشگاهی را تعمیم داده اند .

برای آگاهی از چگونگی توسعه این نظام در غرب میباید نخست نگاهی کنیم به شروع انقلابی علمی در اواخر قرن شانزدهم میلادی . در نجوم کارکرنیک ، گاليله ، کپلر و بکرون علت تغییر اساسی در تصور انسان از کیهان شد و منجر به وضع فرضیه ای بنیادی در فیزیک از سوی نیوتن گردید . قرن هیجدهم در غرب " دوره بیداری " یا " عصر خرد " شناخته شده میشود چه که خرد انسانی را از ایمان ناآگاهانه مذهبی آزاد کرد و پایه ای برای آگاهی انسان از جهان و خوب شدن بنا ساخت .

اگرچه در انقلاب رمانتیک اوایل قرن نوزدهم و بعد ها اعتقاد به " عقل مطلق " یا عقیده ای در حال تکامل در " خرد گرایی " انسان (که نظیر کارزیگموند فروید سیمای فکری او اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم بود) تغییر یافته لکن نقش اساسی " خرد گرایی فلسفی " در تفکر کمتر مورد سوال واقع گردیده است . اگرچه عقل به عنوان حکم نهائی هستی انسان و کلید حل همه مشکلات عالم پذیرفته نیست لکن هنوز یکی از نیروهای اصلی در حیات فعلی است و در همه انواع مطالعات علمی همچنان عاملی ضروری شناخته میشود . با " پیدایش علوم جدید " تقریباً از اواسط قرن نوزدهم میلادی تا بحال پیشرفتی اساسی در روش تحقیق ارضائی پدید آمده است .

علوم سیاسی به هدایت مردانی نظیر مایکلز Robert Michels و موسکا Gaetano Mosca بصورت نظام علمی جدیدی تاسیس یافت که در آن مطالعات تجربی بر فرضیات مستدل در هم آمیخت .

تحت نفوذ چارلز داروین ، اوگوست کنت ، امیل دورکهایم ، ویلنر و پاولوواکس و سایر انسان شناسی و جامعه شناسی انسان و جامعه را موضوع ساخت و مذهب را نیز در محیط تفکر علمی و عقلانی قرار داد .

در اواخر قرن نوزدهم و اوایل قرن بیستم جونیت Wilhelm Woodt با اولسوف Ivan Pavlov و فروید Sigmund Freud مطالعه علمی " روان انسان " را پایه گذاشتند که بنام " روانشناسی " شناخته شد . در همین دوره اشاعه این کیفیات تازه از همان اعتبار نظام های مختلف قدیمه برخوردار بود .

اقتصاد دانانی نظیر کارل مارکس ، استانی ایوانز و آمارشناسانی نظیر جورجون مایر فنون علمی را در اقتصاد ، جمعیت شناسی و مطالعات وابسته به آنها بکار گرفته تحت قواعدی کاملاً دقیق مرتب ساختند . بخصوص مورخان به کمک توسعه علم جدید " باستان شناسی " در پی واگردن شیوه های کهن نگارش تاریخ و بکار بردن روشهای علمی برای رسیدن به آگاهی دقیقتر از گذشته انسان شدند .

فون رنک Von Ranke و دیگران این اصل را استوار ساختند که کار کسل کننده در بایگانی ها، استفاده از اسناد منابع و مآخذ اولیه حکما مادی اصلی برای نگارش هر نوع تاریخ است. به مرور بسیاری فرضیات که از قدیم در تاریخ مذهبی و نظری تعمیم داشت تحولاتی عمیق یافته است. معلم پیش از آنکه مجموعه ای از اصول باشد راهنمای تفکر است. بیشتر تمایل به تفکر است تا تجربه یافتن از آن و در این احوال مورخ، جامعه شناس و پاروانکا و هم ارز یک فیزیکدان و یا شیمیدان عالم محسوب میگردد. این تصور قرن نوزدهم که نهایتاً "علم قادر است با ملاحظه عالم مادی پاسخ قطعی بر هر سوالی بیاورند" و همه پدیدارها را به این حدود جسمانی محدود سازد "و اینکه بالاخره یک روز یک حکم مطلق از اصول و قواعد علمی برای ایندوضع خواهد گردید، در تصریح و صراحت خود راه این اعتقاد داده است که این جهان را زیر بهی است در روای همه عقول. فرضیه نسبت انشتین که در نهایت اثبات میکند که هیچ قانون طبیعی علت و معلولی وجود ندارد نشان میدهد که وقایع مطابق با قوانین احتمالات آماری اتفاق می افتد و اینکه عالم در عین حال اعتدالی است و اتفاقی. در چنین احوالی عالم علوم طبیعی در توقف بر موقوف یقین کلی و یا تسلط بر حقیقت مطلق در همان مرتبه عالی است که سروکار با جوهر انسانی دارد. هر دو هالمنند زیرا هر دو شیوه ای علمی را بعنوان پایه های تفکر خویش برگزیده اند.

تعریف "روش علمی" ساده نیست. میتوان گفت جوهر ذاتی آن طلب یافتن مظهر حقیقت مطلق است تا حد و ممکن. برای رسیدن به آن باید عالم جهد کند که بر کنار از همه تعصبات، اغراض و پیش داوریهای خویش، وارسته و بی نظر بر پرسوالبهایی که جوابشان را جستجو میکند قرار گیرد. او نخست فرضیه ای می سازد و بر اساس آن آزمون و تحقیق میکند که اگر موید فرض و پیشگویی هایش بود آنگاه ممکن خواهد شد که بعنوان توضیح پدیدارهای این مسئله فرضیه خویش را بصورت نظریه ای بیان کند و تا زمانی که عالم دیگری آن را رد کند و یا تغییر در حد معتبر خواهد بود.

مهمترین شیوه جدیدی که در مباحث نظیر جامعه شناسی و با مطالعه ادیان بکار میرود روش "پدیدارشناسی" است که در آن پدیدارهای یک گروه اجتماعی با یک نهضت مذهبی در قلمرو خود بدون تداخل در پدیدارهای غیر خود بدون پیش باوری و فرضیات اولیه مطالعه و تشریح میگردد. این روش پرهیز از از قضاوت های نظیر آنچه که مثلاً "عیسویان در تفکر رباره اسلام از نظرگاهی کاملاً مسیحی و یا انگلیس ها در قضاوت رباره افریقائیان با میزان هائی کاملاً انگلیسی دارند.

با ملاحظه در روش علمی موقفی که یک بهائی برای خویش برمی گزیند روشن است یکی از اصول اساسی این امر بیان تطابق ذاتی علم و دین و عقل و ایمان است. در ظهورات قبل علمای دینی همواره نوشته ها و کشفیات نه تنها منجمین و شیمیدانان بلکه فیلسوفان و تاریخ نویسان روشنفکر را تحریم میکردند چنین اوضاعی نباید در امر بهائی بوجود آید. در حالیکه یکی از تعالیم دینت بهائی بوجود آوردن تطابق کامل بین دین و عرصه حیات و تفکر آدمی است

يك بهائی مومن باصول امرخوبش اجازه نخواهد داد كه عقلش او را از جوه غيرعقلانی حیات روحانی اش منوع سازد وهم نخواهد گذاشت اعتقادات روحانی انحراف بر تفكرات عقلانی او آورد . رمز یافتن چنین تعادلی در درك دواصل نهفته است :

اول آنكه نه علم ونه دین هیچيك كمال مطلق ندارند

يكی از تعالیم اصلیة دینت بهائی است كه ظهورمظاهر الهی را انقطاعی نیست و همواره ظهوراتی برای افاضه حقایق تازه به انسان وجود خواهد داشت ، حتی هنگامیکه میگوئیم ظهوری خاص در دوره خود كامل است باید بهذ بریم كه برداشت جامعی از آن به همین اعتبار علم نیز اتمام در ترقی وتكامل است واگرچه اصول ادیان و روش علوم در ادوار مختلفه تفسیری اندك دارند لکن آنچه كه امروز بعنوان يك واقعیت علمی پذیرفته میشود بسیار محتمل است روز دیگر خطای آشكار گردد .

اصل ساده دوم آنكه همواره دین را ساحتی است كه علم را به آن راه نیست وهم بالعكس . مثلاً علم هرگز قادر به نفی ویا اثبات وجود خداوند ، ظهورات الهی ویا كیفیات روحانی نیست ازسوی دیگر دین هم نمی تواند قبول یابد يك كشف بیولوژیکی ، يك حقیقت اجتماعی ویا يك واقعیت تاریخی كند وموقعی كه انسان بكوشد علم را در مقام دین ودین را به جای علم بكارگیرد انشقاق میان این دو عرصه هستی پدید می آید .

برای مثال پیش از آنكه در اواخر قرن شانزدهم واویل قرن هفدهم میلادی تفسیری اساسی در علم نجوم روی دهد منجمین به حكمی كه از زمان افلاطون صدور یافته و ازسوی کلیسا تقدیس شده بود چشم بسته متكي بودند واعتقاد داشتند كه همه اجرام فلکی حول مداراتی كامل در گردشند . زمین در مركز منظومه ای از كرات و خداوند محرك اولی قائم بر مدار كرات وحركت دهند و كسلی شکی است و برای بیان تناقض نظریه دوا بر با حقایق رصد شده متوسل به تصور حركات دوا بر تودرتو پیچیده می گشتند .

كپرنیک ، كپلر ، تیکو براهه و دیگران تفسیرهایی اساسی بوجود آوردند . دیگر از این فرض آغاز نکردند كه اجرام سماوی حول مداری كامل طابقتند بلکه این فرض را کنار گذاشتند و حرکت واقعی آنها را رصد نمودند و به جستجوی نظام حقیقی كهكشان پرداختند . این مردان هیچيك متحد با ماده پرست نبودند . كپرنیک معتقد به کلیسا و كپلر مومنی ثابت قدم به خداوند بود ، ولیكن کلیساها قهت محكومشان ساخت چرا كه شك در اعتبار روش علمی کلیسا كسره بسودند .

بهر حال در نهایت کلیسا ناگزیر از تسلیم در مقابل ثقل قاطع استدلال علمی گردید اما مذاهب در این تسلیم زبانی ندید . چه كه كهكشان عظیم و فریب ، مهیب و بی گران كه این مردان مشهور عالمیانش نمودند ، و رطبه پهناور آسمان كه پاسكال فیلسوف فرانسه را چنان به وحشت می انداخت والهام بخش دن Donne شاعر انگلیس بود خداوند را اعظم واعلی وقادر بر هر خدایی كه از قبل انسان تصورش کرده بود اثبات كرد . جهان تازه نبوتن بیشتر بر از نسده

مقام حق بود تا پوسته های میان خالی مدور و موهومی که پیشینیان بدان معتقد بودند .
جهان پهناور را در بوتلسکوپیها با فاصله های غیر قابل تصورش با نیروهای باور نکردنی
و سالهای بی شماری که از هستی اش میگذرد انسان را در برابر اقتدار خست او ند و خالق
خود حقیر می سازد .

در همه حوزه های تحقیق علمی اینچنین است . اگر مذهب را پایه همه نظریاتمان
گمان کنیم به خطا رفته ایم ، نه به این دلیل که در شریعت ما خطا هست بلکه چون ناشناخته
از ادراک ما باقی مانده است . بهرحال شمول آن بیشتر بر مطالعه علمی تاریخ ، جامعه شناسی
و حتی مذهب است .

اگر اصل تطابق علم و دین منحصر " حمل بر " علم مطلق " گردد بر بسیاری از محققین
و متفکرین مشتبه خواهد شد که بهائیان بیش از آنکه قائل به ارزش ها و فلسفه تفکر علمی باشند
با ظواهر علم و صنعت همگامند .

تا پیش از این بهائیان کمتر نظر بر این مسئله داشته اند . در مفاهیم خود از تبلیغ امر
تعلیم مبتدیان و بیان اهداف و اصول امر نویسنده گان بهایی بیش از آنکه مستدل و عالمانه
بنویسند به نگارش از بد گاهی خاص و اتکا " بر موضعی کاملا " امری گرایش داشته اند
بخصوص تواریخ امری غیر انتقادی بوده " توپا " به اسناد و مآخذ فرعی استناد کرده و بر اصولی
از پیش پذیرفته پایه گذاشته شده اند . در غرب بعضی کارهای تحقیق و شرح نویسی انجام
گرفته لکن هیچیک از آنان علمی و محققانه به معنی غربی آن نیستند . اکثری از آنها مجموعه
اطلاعاتی هستند که حکایت از احاطه کامل ، مطالعه وسیع و حافظه قوی نویسنده میکنند لکن
عموما " غیر انتقادی ، بی قاعده و بی هیچگونه تحلیلی نوشته شده اند . این احوال در سالها
اخیر شروع به تغییر کرده است . مقالات تحقیقی متعددی که توسط محققان بهایی و غیر بهایی
در نشریه مهم امریکائی World Order انشاء گردیده نشان داده است که بهائیان
توانائی آزاد دارند که عقایدی اصیل و منصفانه در مواضع تاریخ ، اقتصاد ، جامعه شناسی
روانشناسی ، تعلیم و تربیت و غیره ابراز دارند .

کتابهای انگلیسی جناب حسن بالهوزی بخصوص کتاب " ادوارد براون و دیانت " است
بهایی " و نیز کتاب " باب " کاربرد منابع اسناد اصلیه و تهیه مراجع و حواشی دقیق در نگارش
تاریخ دیانت بهایی را مدلل ساخته است . در انگلستان در حال حاضر چهار محقق جوان
بهایی در دوره دکترا در دانشگاههای اکسفورد ، کمبریج ، لندن و لانکاستر بکار تحقیق در حکمت
الهی ، تاریخ و جامعه شناسی امری پرداخته اند و همه نشانه های آن وجود دارد که این ترقیات
در سالهای بعد توسعه خواهد یافت .

چند ماه قبل در دانشگاه لانکاستر به همت بخش مطالعات جامعه شناسی و ادیان
مجمعی تحقیقی در موضوع " مطالعات بهایی " انعقاد یافته بود . کوششی علمی و تحقیقی
در مطالعه ادیان از ارزشی فرهنگی و هم روحانی برخوردار است .
از جنبه فرهنگی تحقیق موثق نظر محققان را جلب کرده به اعتباری برای امرالله

خواهد انجامید . در ارزیابی نتایج مطالعه علمی تفاوتی نمی کند اگر محقق خود بهائیان
مسلمان ، کمونیست یا متعلق به هر مرام دیگری باشد . اگر کار او به وقت انجام گیرد کتبی
تفاوتهای یک طرفه در مورد آن مشاهده خواهد شد واضح است که از جنبه روحانی نیز هرگونه
استنتاج امری که از چنین تحقیقی نتیجه میشود ارزشی بیش از آنچه که بهایه احساس ها
سنن و خرافه پرستی ها ساخته شود دارد .

برای مثال اکثر نوشته های تاریخی بهایی با این فرض اولیه مبتداه گردیده که
امرالله ملهم به وحی الهی است و وقایع تاریخی در ارتباط با این فرض انتخاب و تمهیر شده
ولکن چنین فرضی فقط برای آنهایی که بهایی هستند " و نه حتی همیشه " قانع کننده است
با این وصف اگر ابتدا جمع آوری همه منابع اصلی در همه زمینه ها شود و بعد جریان وقایع بر
اساسی کاملاً عقلی و علمی بنا گردد نتیجه قبول بهایی و هم غیر بهایی را خواهد یافت . وحشتی
از این کار نباید وجود داشته باشد زیرا در اصل به اعتقاد ما حضرت باب و حضرت بهاء الله مظاهر
الهی و شریعتشان ظهور الهی است و بنا بر این نتیجه چنین روش مطالعه و تفکری اثبات عقلی
این اصل برای یک محقق منصف غیر بهایی خواهد بود .

گاهی اتفاق می افتد که چنان تحقیقی تاریخی نشان میدهد که بعضی مظهر امریه
جهتی سلوک داشته که همه تلقیات ما را بر هم می زند و با تاریخ امر و وقایعی دارد که مغایر
تفاوت ما از آن تاریخ است . اگر دلیل عقلی کافی در اثبات این سلوک و این وقوع تاریخی
وجود داشته باشد ما هستیم که می باید تعمق در مفاهیم خود و سعی در ادراک تعابیر این
وقایع کنیم ، برمانیست که حکم بر سلوک مظاهر ظهور یا جریان وقایع کنیم . برای اینکه بدانیم
نگارش تاریخ بهایه تفاوتی بیش ساخته تا چه حد مغربه معالج امریه است نمونه ای ذکر
می شود :

چه تعداد از مورخین امر مومنان اولیه را در مقام اولیا و ملائک با ادراکی تمام از امر خدا
و سرسپردگی محض به او یاد کرده اند که نه تنها خلاف عقل است (چون وقتی در حیات بعضی
از آنان به تفصیل مطالعه کرد روشن است که اکثری از آنها معتقد به عقایدی غریب بوده اند
که اغلب ریشه در گذشته عیسوی یا مسلمانان داشته و از آن رو جادایی در میان خود
افتاده اند) . بلکه حتی از نقطه نظر امری نیز به خطا رفته اند زیرا مثلاً اگر همه با بهایی از ارواح
مقدس بودند چه مقامی در ظل حضرت بهاء الله برایشان ممکن بود ، اگر اصحاب حضرت
بهاء الله همه ملائک بودند چه تکاملی در عهد حضرت عبدالبهاء برایشان امکان داشت و اگر
همه مومنان در زمان صعود حضرت عبدالبهاء مومن از خطا بودند چگونه میتوان وجود نفسی
را که در ابتدای ولایت آمد بر برابر حضرت شوقی افندی روی داد معانی را که تحمل فرمود ، مقام
قدایی را که داشت و اتساع چشمگیری را که امر در ولایتش پیدا کرد پذیرفت . ماهیج مورخانی
را مومن از خطای دانیم و در کار همه کس امکان استنباط وجود دارد .
در نتیجه دیگر تفکر علمی را می توان در همین مقام ذکر کرد :

اول آنکه تحری حقیقت مغایر با هرگونه ضح عقاید ، تصحیفات ، ریاضت تصحیفات و موجود

عشق به حقیقت بخاطر حقیقت، احترامی صادقانه و عمیق به عقاید دیگران است. همه این شرایط در تطابق با روح مودعه در دعاوی امریهایی است. بارها حضرت بهاء الله در آثار خود ارتجاع و تعصب را به مانند اسفل شیاطین محکوم ساختند و با تزیینات مطرود کردند و اصحاب خویش را به تحری حقیقت دعوت فرمودند.

جنبه آخر آن است که تحقیق های اصیل و ابتکاری به اعتقاد آرتور کوپستلرود دیگران به عهده جوان هاست بزرگترین کشفیات علمی و بدیع ترین عقاید و افکار مردان و زنانی ارائه داده اند که در بیست تاسی سالگی از عمر خود بوده اند و سپس در دوران پختگی فکری عقاید سالهای جوانی را توسعه، تعدیل و عمق بخشیده اند و چنین حکمت و تعادل فلولوغ فکری در سالخوردگی در خدمت اعتلا بخشیدن به ذخیره علمی بشر اهمیت است. متأسفانه در حال حاضر در ایران و حتی در جامعه بهایی مشاهده میشود محققینی که جوانتر از حد و در چهل سال هستند بانوعی تردید پذیرفته میشوند و خام و ناتوان تر از آن فرض می گردند که شرکت در اینگونه امور جویند. به خود بنده نصیحت کرده اند که تا به سن پنجاه نرسیده ام چیزی ننویسم. تا وقتی این احوال در گروین نشود بسیاری فرضیه ها که مستلزم تقلا و تلاشند برای همیشه از دست خواهند رفت. اهمیتی ندارد اگر محقق جوان خطایی مرتکب گردد، ارتکابش از سالخوردگان نیز ممکن است. حتی مهم نیست اگر او فاقد حکمت و بینش سالخوردگی است. مهم این است که ذهن روشن و جستجوگرا و ممکن است نوری تازه برسوالی کهنه که از سالندان بجایمانده بیانند از د نظر به ای متهورانه اصیل و پر مغز بوجود آورد. جوانان بهایی را تشویق به مطالعه و تفکر در جمیع مواضع کتب تاز هانی هوشیار و جستجوگر محقق و پرکار بدست آورند و آگاهی و بینشی تازه از مفاهیم امر در عرصه های تازه ای از تحقیق و تفکر بیابند.

-
- 1- Irrationality
 - 2- Absolute reason
 - 3- Scientific rationalism
 - 4- Phenomena
 - 5- Phenomenology
 - 6- Edward Granville Brown and the Baha'i faith
 - 7- The Bab

راهنمای استفاده نویسندگان از آثار مبارکه

این عادت و رویه اهل قلم است معادت و رویتی بس نیکو هم میباشد که نوشته های خود را به سخنان لطیف بزرگان و اشعار نغز پیر مغز ادباء و شاعران زینت میدهند. کلمات و الفاظ هر چند چیزی جز قالب برای حقایق و معانی نیستند ولی این مسئله مسلم است که هر چه در ساختن این قالب ظرافت بیشتر بکار رود و ذوق و سلیقه نویسنده بدان نقش و نگار بهتر باشد چهره معانی دلپذیرتر و روشن تر نمایان میگردد. یکی از چیزهایی که سبب ظهور این ظرافت و لطافت در کلام میشود این است که نویسنده برگزیده هایی از سخنان اهل دانش و ادب را در نوشته خود بگنجاند. هریک را در جایی مناسب جای دهد و این کار علاوه بر اینکه ظاهر کلام را زیب و زیور میدهد و خلوت آنرا بجایی میرساند که هر کس را وا میدارد که بطور مکرر آنرا بخواند و در این تکرر که همیشه تعین در پی دارد حقایقی را که نویسنده در قالب کلمات ریخته و خواسته است دیگران از آن آگاه شوند بخوبی دریابد. و براهل ذوق این نکته پنهان نیست که آوردن شاهکارهای قلمی دیگران در نوشته خود و جادادن آنها در محل ها و مواضع مناسب هر چند در بده امر کاری ساده و آسان بنظر میرسد و شاید برای بعضی این تصور را پیش آورد که آمیزی از آن سهل تر نباشد عملی است بس سخت و دشوار و برای خود فتنی است ظریف که باید ابتدا آنرا آموخت و سپس بکار برد و آموختن آن هم از راه مطالعه آثار ادباء و اهل فضل میسر میگردد. هر سخن علم در نهایت رشاقت و طلاقت باشد نمیتوان بدان کلام خود را آراست چه اگر با موضوع کلام ما مناسبت نداشته باشد نه فقط آنرا نمی آراید بلکه از زیباییش بحد بسیار میکاهد و بی ذوقی و مسامحه ما را آشکار میسازد و نیز اگر با همه مناسبت در موضعی که نه جایش بود گذاشته شود نظم کلام که یکی از ارکان مهم سلاست و طلاقت آن است متلاشی میسازد. مثلاً "نویسنده ای قلم بدست میگردد و میخواهد درباره امانت مقاله ای بنویسد یقین است که احاطه بر فنون نویسندگی برای او کافی نیست البته با ذوق سرشار میتواند جواهر معانی را در این باب از گنجینه قریحه خویش بیرون آورد و در قالب کلماتی زیبا و عباراتی شیوا بریزد ولی وقتی میتواند در این باره حق سخن را ادا کند که با آثار ادباء و شعراء در موضوع امانت مراجعه کند و آنها را بدقت مورد مطالعه قرار دهد و آنچه را از نظر لفظ معنی زیبا و متین می بیند برگزیند و جایجا در مواضع مناسبه در مقاله خود جای دهد، حالا اگر در ضمن این تجسس و تفتیش سخنی سلیس و کلامی نفیس یافت که با موضوع امانت ارتباطی ندارد ولی آن چنان رشاقت کلام مجد و بش کند که تصور نماید نوشته آن بدین آن ابرو و دارای خواننده ای کمتر میشود و آنرا بزور در نوشته خود جای دهد سندی از بی ذوقی خود بدست اهل ذوق می سپارد چه هیچ چیز باندازه کلام نامناسب سخن را زشت نمیسازد دیده شده است که در جمعی، یکی با حلاوت تمام زبان بسخن گشاده و حاضران را برای شنیدن گفته های خود همه گوش ساخته است ولی بیک سخن

نابجا و یا آوردن یک شعر نامناسب دیده‌های پراز تحسین را از تعجب خیره داشته و —
 فضای خاموشی را که یک سکه روحانی بر آن حکمفرما بوده پراز زمزمه‌های طنز آلود و پوزخند
 ساخته‌است. بعضی خود را مجاز میدانند که سخن دیگران را با تغییراتی در نوشته خود
 نقل نمایند تا مفهوم آنرا با منظور خود تطبیق دهند و این امر که جز بخیانت در امانت و
 انحراف از طریق صداقت بچیز دیگر حمل نتوان نمود عملی مذموم و نارواست آنچه در این
 باب ناگفته ماند این است که نقل سخن دیگران در مقالات اهل قلم فقط بمنظور آن
 نیست که ظاهر کلام را به کلمات دلربا و اشعار نغز و زیبا بیاریند بلکه بیشتر هدفشان این
 است که آن مقصودی را که در نوشتن مقاله یا کتاب دارند بعنوان یک حقیقت مسلم که هیچ
 خدش‌های در آن راه ندارد بخوانندگان ارائه دهند و لذا از کلمات بزرگانه که معروفیتی
 دارند سبیل شاهد یا دلیل می‌آورند و این را بهترین راه جهت پذیرش مقصود خود از
 جانب خوانندگان می‌شمارند چه همیشه در هر جامعه اشخاصی هستند که از احترامی خاصی
 برخوردارند و کلماتشان را در هر باب گاهی تا حد کلام خدا صحیح و قرین صواب میدانند و
 کافی است که در مقاله و کتابی به نوشته یا گفته‌هایشان اشارتی باشد تا آنچه مقصود مقاله
 نگار یا نویسنده کتاب است مورد قبول عامه قرار گیرد و اگر نویسندگانی از این حسن نیت و
 اعتماد مردم به بزرگان سوء استفاده کند و در نقل بیاناتشان راه امانت را بگذارد و برای —
 تأمین مقصود و پیشبرد منظور خود یا در کلماتشان تغییری دهد یا با حذف ابتدا یا انتهای
 عبارتی آنرا بصورتی نقل کند تا فی الجمله با منظورش ربطی پیدا نماید کاری در جهت انحراف
 افکار مردم انجام داده‌است و این نگرانی و عدم اعتمادی که امروز ارباب تحقیق و تتبع از کتب
 قدما دارند و بعضی تا آن حد پیش رفته‌اند که در اصالت کتبی که قرن‌ها مورد توجه مردم —
 بوده و پس از کتاب خدا و کلمات انبیاء و اولیاء نزدشان ارجی بسزا داشته تردید کرده‌اند
 یقین است خوانندگان سخنانی را که بعضی از اساتید و اهل فضل در باره شاهنامه گفته‌اند،
 شنیده‌اند و ما را در این باره از تفصیل بیشتر معذور خواهند داشت و این بدان سبب بوده
 که هر کس خواسته از یک کتاب خطی نسخه‌ای بردارد هر چه را با عقیده خود چه قومی و چه
 مذهبی و چه شخصی مغایر تصور کرده بدان قلم حذف کشیده‌است یا مداد تحریف بر آن —
 نهاده‌است و آنچه خود خواسته از آن برداشته و یا چیزهایی بنام صاحب کتاب بر آن افزوده
 است باندازه‌ای که اگر کسی خواسته آنرا تصحیح کند و از زوائد بپیراید با همه عزارت دانش
 و دقت نظر اظهار عجز و ناتوانی کرده‌است و عجباً که بعضی از کتب الهیه هم بعمرور از این
 دستبرد ها محفوظ نمانده، نهایت کلام خدا از مادیون آن همیشه ممتاز بوده و کسی نتوانسته
 تراوشات قلمی‌اش را بجای کلمات الهیه جلوه دهد چه منبع آن قریحه بشریه‌است و سرچشمه
 این الهامات الهیه نمونه آن تورات مقدس و انجیل جلیل است. آیات الهیه در خلال —
 سطور و عبارات آن چون کواکب لامعه تابان است آنها که پاره‌ای از حوادث و وقایع تاریخی

وقصص و امثال آن را در کنار آیات الهی در آن دو سفر جلیل نوشته اند خالی از هرگونه
 سوء نیتی بوده اند ولی همین کار که در نظرشان ضبط حوادث در محلی مطمئن بوده بعد از
 دست آویز برای کسانی شد که آیات مربوط تحریف، نازل در قرآن مجید را به تغییر و تبدیل
 کلمات الهیه در تورات و انجیل تفسیر نمودند و طی قرون عدیده سخت ترین مناقشات
 دینیه را بین علمای یهود و نصاری از طرفی و علمای اسلام از طرف دیگر بوجود آوردند
 بعضی از علماء اسلام آن نوشته هائی که در جنب کلام خدا در تورات و انجیل دیدند در
 ردیف آیات نازل از سما مشیت الهیه شمردند چه در متون آن دو کتاب تمایزی بین کلمات
 ربانیه و نوشته های دیگران ندیدند و بسبب ملاحظه پاره ای مطالب نامعقوله در آن نوشته ها
 حکم قطعی بر تحریف آن دو کتاب الهی دادند و این نتیجه مساهله و مسامحه کسانی
 بود که در کنار کلمات خدا رویدادهای تاریخی را نوشتند بدون آنکه برای آیات الهی -
 حریمی قائل شوند و فاصله ای بین نوشته های خود و آیات بگذارند و چه نتیجه شوم و پوزیانی
 چنانکه گفتیم در مدت هزار و چند صد سال ناثره تشاجر شدید بین پیروان یهود و
 نصاری و اسلام بر افروخت و صدها کتاب در اثبات ورد مسئله تحریف کتب عهد عتیق و جدید
 نوشته گردید و هنوز این مطلب بشدت مورد اختلاف طرفین است و شاید بزرگترین علت
 منافرت پیروان ادیان مرقومه همین مسئله باشد. در ابتدای طلوع اسلام هم وقتی آیات
 قرانیه از سما اراده الهیه نزول یافت چون لوازم کتابت چنانکه حالیه مهیاست آماده نبود
 اکثر در لوح سینه ها حفظ میشد و یا بر پوست آماده شده و استخوان مرقوم می گشت هنوز نیمه
 اول قرن اول اسلامی پایان نرسیده بود که وقتی زعماء قوم بجمع آوری آیات قرآن پرداختند
 متوجه شدند که در آنچه ضبط شده اختلافاتی دیده میشود و در مصحفی که نزد پاره ای حفاظ
 و کتاب بود آیاتی مشاهده گشت که در مصاحف دیگران دیده نمیشد حالا کار باین نداریم
 که باوجود اقدام بجا یعنی جمع آوری آیات قرآن موضوع تحریف آن مطرح شد و علمای یکی از
 بزرگترین نرق اسلامی نسبت تحریف قرآن بیکی از نرق دیگر دادند و آتش اختلافات شدیده
 از این بابت مشتغل داشتند و محمد بن عبد الکریم شهرستانی در کتاب ملل و نحل خود
 نوشت که نرقه عجارده گفتند سوره یوسف از قرآن نیست و جایز نمیشد که قصه عشق در قرآن
 باشد ولی بی مبالائی هائی که در رجوع بآن صحیح شد و بی دقتی هائی که در تشخیص
 عام از خاص و ناسخ از منسوخ و مجمل از مبین و موارد نزول آیات قرآن بعمل آمد مشاجرات
 شدیده را بین مسلمین بوجود آورد و باعث تفرق و تشتت آراء در دیانت اسلامیه گردید.
 اکنون که بر این مسئله آگاهی حاصل شد و دانسته گردید که در عهد سابقه مسامحه در حفظ
 شان آیات الهی و امتزاج و اختلاط آن با کلمات بشری چه نتایج وخیمه بار آورده است
 وارد اصل مقصود در تحریر این مقاله شویم و معروض داریم :

یکی از اصول اساسی برای تحکیم وحدت جامعه و جلوگیری از بروز تشتت و تفرق آراء -

حفظ اصالت و رعایت کامل شرافت و احترام آیات الهی و مراقبت تامه در عدم تجاوز بحریم آنست تا احدی خود را مجاز نداند که کلمات الهیه را از اوج تقدیس و عظمتی که دارد تا آن حد پائین آورد که در جنب عباراتی قرار دهد که ساخته فکر و ریخته قلم بشر است و با این کار باعث شود که گروهی از مردم که نمیتوانند کلام خالق را از کلام مخلوق تمیز دهند دچار سرگردانی شوند و از این سرگردانی آنها مردم شیاد سوء استفاده کنند و القاء شبهه نمایند منظور ما از آنچه که بطور ایجاز و اختصار بیان گشت آنست که اهل بهاء با آگاهی از بی توجهی ملل دیگر به کتب سماویه شان و مسامحات و مساهلاتی که در حفظ شان و حرمت آنها نموده اند تنبه حاصل نمایند و احترام آیات الهی را همیشه و در همه جا و در همه حال محفوظ دارند این آیاتی است که از سماء مشیت حضرت خالق سموات و ارضین بر قلب منیسر مظهر رب العالمین نازل شده و لایمسه الا المطهرین و باید در همان اوج عظمت خود و تقدیس محفوظ بماند این آیات شافی آلام بشر است، خافگان را امنیت دهد و دلهای مایوسان را بنور امید روشنی بخشد و طالبان را به سلبیل معارف الهیه رساند، این کلمات مبارکه با این خصائص کجا سزاوار است بدین هیچ وجه تمایزی در جنب کلمات بشری قرار گیرد منظور این نیست که هیچکس این حق را ندارد که در نوشته های خود آیاتی از کتاب الهی را بر سبیل استشهاد بیاورد و یا به کلام خدا استناد جوید بلکه مراد آنست که باید در این کار از راه صحیح داخل شد. در شروع مقال گفتیم که درج برگزیده هائی از کلمات بزرگان فضل و ادب بمنظور استشهاد و یا استناد در مواضع مناسب هر نوشته و مقاله و کتاب بر زیبایی و نفاست آن می افزاید و خواننده را بر اصالت و استحکام و صحت و اتقان مطالب مطمئن میسازد ولی انجام این کار در باره آیات الهیه مستلزم بذل دقت و توجه خاص است چه کلمات حق بهیچوجه مشابه و مماثل شعر فلان شاعر و بیان فلان نویسنده، ماهر نیست که در نوشته های خود هر جا بخواهیم و بهر منظور اراده کنیم بیاوریم. در باره کلمات بزرگان سلاست و شیوایی کلام حکم مینماید که در آوردن آنها نکاتی رعایت گردد:

از جمله اینکه مفاد و مفهوم آنها با موضوع ما مطابقت و مناسبت داشته باشد و باند ازهای نقل شود که مفهوم آن روشن باشد اما در مورد آیات الهی و استشهاد بدان بطوری که مکرر بیان شد و در درجه اول اهمیت قرار دارد رعایت حرمت و شأن آیات است هر کس که قلمی بر کاغذ می نهد و محض تفتن یا بیان مطلبی جزئی و غیر قابل اهمیت سطوری را رقم میزند بهیچ وجه صحیح نیست که آنرا بهر منظور باشد ممزوج بکلام خدا نماید چه معمولتر بین بی احترامی که در این قبیل اوراق به آیات الهی میشود آنست که بزودی سرازیر سید اوراق باطله میشود یا زیر دست و پا می افتد فی المثل یک نفر متقاضی در نامه ای که بیکی از نگاهها می نویسد آوردن آیه ای از آیات الهی را مؤثر در انجام مقصد خود تشخیص میدهد و آنرا سبب جلب توجه می شمارد سر نوشت این قبیل نامه ها اغلب سقوط در سبد اوراق باطله است

و یقین است که گناه این نقض حرمت کلام الهی در درجه اول و بیشتر دامنگیر نویسندۀ نامه است نه خوانندۀ آن .

آیات الهی مشتمل است بر حقایق عالین روحانی و مطالب عمیقۀ معنوی ، در مقالات مربوط بامور مادی و روابط ظاهره ، افراد بشر از معاملات ویا آنچه بقصد تشبیت و تبیین مواضع غیرمهمه نوشته میشود ذکر آیات الهی نه جائی دارد و نه مناسبتی ، و استناد بآن هم در این قبیل مقالات اغلب ممکن است از روی ریا ویا تأمین مقاصد ناروا تلقی گردد و اگر منظور نویسندۀ بیان حقیقتی روحانیّه و تدوین رسالۀ ای دینیّه و بالاخره موضوعی است که با روح و قلب و هدایت و تربیت نفوس ارتباط دارد ناگزیر از آنست که بکلام الهی استناد جوید تا بعدد قوه مودعه در آن در قلوب و ارواح رسوخ یابد و اثر بخشد این جاست که نویسندۀ بسا بزرگترین مشکل و مهمترین قسمت از کار خود مواجه میشود که اگر قدرت آنرا بیابد که این مشکل را بنحو مطلوب حل کند و یا مایه کانی از فهم معانی آیات و تمعن و تعمق در آن ، این قسمت مهم را بانجام رساند می تواند امیدوار باشد که اثرش در محفل ارباب ذوق و ادراک جائسی باز خواهد نمود و اگر ابتدا تغمس در بحر آیات نکرده و جواهر معانی و حقایق را بدست نیاورده است در استخراج آیات و استشهاد و استناد بدان دچار هفوات و لغزشهای زیاد خواهد گشت و چه بسا آیتی را بعنوان شاهد بیاورد که مفهوم حقیقی آن مغایر با مقصود نویسندۀ باشد و نزد خوانندۀ به بی دقتی و جهل منسوب شود . استناد به آیات الهی کاری است که بر غیر متنبع و مطلع عمیق در آن بس سخت و دشوار است زیرا گاه پاره ای از آیات بنا بر مصالح و حکمی بطور ایجاز و اجمال نازل شده است تفصیل و تبیین آن در آیات دیگر یاد ر تبیینات مبیین کلمات الهیه است و در قسمت دیگر آیات که ایجاز و اجمالی نباشد هر چند فهم معانی آن دشوار نیست ولی در آیات الهی مجموعاً گاهی خطابیاتی دیده میشود که شامل عام است و بعضی متوجه فردی یا جمعی مخصوص از انام و یا شأن نزولی منصوص و موردی مخصوص دارند و اگر کسی باین خصائص آیات آشنا نباشد بهیچوجه قادر به استناد و استشهاد صحیح از کلمات ربّانی نخواهد بود . از مجموع آنچه مذکور آمد میتوان ضوابطی برای استخراج آیات الهی و استشهاد و استناد بدان معین داشت تا این کار بنحو صحیح انجام پذیر و از اشتباهی که ارتکاب آن محققاً گناهی بزرگ میباشد محفوظ ماند و این ضوابط بشرحی است که ذیلا بیان میشود :

①- در استشهاد و استناد بآیات الهی باید حفظ حرمت و شأن آن دقیقاً مرعی گردد باین طریق که این استشهاد و استناد در رسائل و کتب و مقالاتی انجام شود که در تبیین مواضع مهمه دینیّه و اخلاقیه و شرح مباحث دقیقۀ عرفانیّه و تعالیم الهیه و احکام ربانیّه و از این قبیل امور تدوین و تحریر میگردد و حتی المقدور در اوراقی که بعد از ضبط و نگهداری نمیشود از آوردن کلمات الهی خودداری شود و در جزواتی که در باب مطالب معمولی تنظیم میشود

در صورتیکه استناد بآیات الهی ضرورت پیدا کند با اشاره و تعیین مواضع آیات در مآخذش اکتفا گردد یا باصطلاح بطور نقل بمعنی ذکر شود .

②- گاه میشود که نویسنده اینطور تشخیص میدهد که آیاتی را بطور نقل بمعنی در - نوشته خود مذکور دارد یا ترجمه آنها نقل نماید در اینصورت لازم است که آنها قید نماید مثلا " بنویسد مضمون یکی از آیات الهیه بطور نقل بمعنی چنین است و این کار باید با دقت زیاد انجام شود .

③- آیات بطوری نقل شود که ابتدا و انتهای آن کاملا مشخص باشد چنانکه در آثار فضلی بهائی دیده میشود معمول آنست که اگر استشهاد بآیاتی از آثار قلم اعلی است قبل از شروع آن مینویسد " قوله تعالی " یا " قوله العزیز " یا " قوله جلّت عظمته " و از این قبیل . بعد در نقطه که روی هم قرار دارد باین صورت (:) میگذارد آنگاه شروع به نقل آیه مینمایند و در ختم آن کلمه " انتهى " مینویسند و اگر از بیانات شریفه و خطابات منیعیه مبین آیات است قبل از شروع آن جملاتی از قبیل " قوله الاحلی " " قوله الجلیل " " قوله جلّت عظمته " و امثال آن می نویسند و بدو و ختم آنها بنحو مذکور در فوق مشخص میدارند عدم دقت در این کار نتیجه اش آنست که خواننده اگر آشنا بلحن آیات نباشد نتواند آنها از کلمات نویسند تمیز دهد و در تشخیص شروع و ختم آیات منقوله عاجز ماند . کسی که بآیات الهی استناد مینماید لابد بشرافت آن قائل است و وجوب مراعات احترام و شأن آنها درک میکند و لذا نباید آنها طوری نقل نماید که با کلام خلق ممزوج شود و خواننده در تمیز آن سرگردان گردد قبلا بیان شد در عدم دقت در این کار و اختلاط آیات الهی با آثار قلم بشری در دو کتاب عظیم آسمانی چند نتایج نامطلبه بار آورد و با توجه بآن نتایج نامطلوب روشن میگردد که قرار دادن کلمات خلق در جنب کلام خدا بدون گذاشتن ناصله ممیزه خطائی اکبر بسبب ذنب لایغفر است .

④- قبلا ذکر شد که برای نویسنده ، استخراج منتخباتی از کلمات بزرگان و درجش در مواضع مناسب نوشته خود هنری است ظریف که باید آنها آموخت و درباره آیات الهی - انجام آن جز با ممارست و مطالعه و تمعن دقیق در آن امری ممتنع و مستحیل است . این که بیان شد ممتنع و مستحیل است از آن بابت نیست که نقل آیات برای نویسنده در اثر قلمیش کاری محال میباشد هرکس میتواند هرچه بخواهد از کلمات حق را نوشته های خود جای دهد ولی اگر در تحریر نوشته ای مقصدی خاص دارد و میخواهد مورد توجه مردم قرار گیرد و از آن بهره ببرند و از نظر اتقان مطالب آنها بآیات الهی مستند میسازد یقینا اگر این کار بدون مطالعه و تمعن انجام پذیرد و صل بمقصد امری است مستحیل و ممتنع . آیات الهی چنانکه قبلا مذکور آمد دارای عام و خاص و مجمع و مبین است نویسنده باید بر اثر مطالعه عمیق و ممارست در آیات قدرت پیدا کند که عام را از خاص تشخیص دهد به مجملات و تبیینات

آن آگاهی پیدا کند و با خوض و غور در بحر کلمات الهیه حقایق مکنه در آن را درک نماید. آنگاه باین مایه با استخراج آیات و درج آن در نوشته خود اقدام کند. فی‌المثل کسی که میخواهد مقاله‌ای در باب صلوه در دیانت بهائی، وجوب و فوائد آن بنویسد و در آن صلوه را دارای نه رکعت مذکور دارد و به آیه شریفه "کتب علیکم الصلوه تسع رکعات الخ" استناد جوید پیدا است که مرتکب اشتباهی بزرگ شده است چه این آیه کریمه با نزول لوح مبارک - متضمن صلوه‌های کبیره و وسطی و صغیر منسوخ شده است ممکن است کسی در بیان مطلبی حاجت با استناد آیات پیدا کند و در میان چند آیه، دنبال هم آیتی را که فی‌الجمله موافق منظور خود تشخیص دهد انتخاب نموده و ذکر نماید در صورتیکه آیات قبل یا بعد آن که مسکوت گذاشته درست برخلاف مطالبی باشد که در باره اش قلم میزند مثلاً یکی مخالف حریت است در مقاله‌ای که در مضار حریت می‌نویسد استناد به آیه کریمه "ان الحریه ینتهی عواقبها الی الفتنه الّتی لاتخمد نارها کذلک یخبرکم المحصی العلیم" می‌کند و از ذکر آیات بعد آن که کاشف معنی حریت و مخالف منظور اوست چشم میپوشد در آیات بعد تصریح است که مراد از حریتی که عاقبت آن بفتنه منتهی میشود عدم تمسک بدیانت الهیه است و میفرماید قوله تعالی :

"قل الحرّیه الّتی تنفعکم انّھا فی العبودیه لله الحق الخ" آن حریت که بانسان سود - میرساند عبودیت آستان الهی است و یا آنکه کسی عنوان نماید که اجتماع احبّاً در محفلی نباید از نه تا نوزده نفر تجاوز کند و باین قسمت از لوح مبارک حضرت عبدالبهاء جلّ شانه خطاب به جناب ابن ابهر که در صفحه ۴۰۶ مجموعه شماره ۸۵ لجنه ملی محفظه آثار امری مذکور است استناد نماید که میفرماید قوله العتین "اجتماع در محفلی بیش از نه یا نوزده جائز نه" انتهى و این بیان مبارک مربوط بوقت مخصوصی بوده که دشمنان بی‌بهرانه بوده‌اند تا هجوم عام نمایند چنانکه در همان لوح مبارک میفرماید قوله الجلیل: "باید نهایت حکمت را مجری داشت که نزع عام حاصل نشود مثلاً مجالس پانصد نفر اگر ترتیب شود مردم بشورش آیند و محذورات کلیه حاصل گردد". انتهى .

از آنچه مذکور آمد محقق گشت که استخراج آیات الهی و استناد بدان کاری است بس دقیق و مستلزم آنست که شخص در آیات الهیه مطالعه زیاد و عمیق داشته باشد و در نقل آیات هم طریق امانت و صداقت پیش گیرد.

⑤ - آنچه براعتبار هر نوشته می‌افزاید تنها در استناد بآیات الهی و کلمات مبینین این آیات نیست بلکه این استناد وقتی تولید اطمینان میکند و اثر خود را میبخشد که مآخذ آنچه بدان استناد و استشهاد شده بنحوروشن و بدون هیچ ابهام مشخص و معین باشد اهل تحقیق تا بآخذ و منابع مورد استناد رجوع نکنند بدان اعتباری قابل نمیشوند کسی که زحمت میکشد و با دقت و موشکافی تمام، آیاتی را در تأیید و تشبیه مطلب خود استخراج

مینماید و در مواضع مناسب نوشته خود جای میدهد ضرورت دارد که معین کند آن آیات را از کدام مجموعه و یا کتاب استخراج نموده است و چنانکه خیرا عادت اهل تصنیف شده نام مآخذ و منابع مورد استناد و استشهاد را با همه مشخصات دریاورقی‌هایی که برای نوشته خود ترتیب میدهند مذکور میدارند فی‌المثل اگر مآخذ کتابی میباشد نام کتاب و شماره مجلد (اگر کتاب زائد بر یک مجلد باشد) محل و سال طبع و شماره صفحه را معین مینمایند تا رجوع بدان باسانی میسر باشد و بجا و ضروری بل واجب است که آن تشکیلات امریه که بانتشارات و مطبوعات سروکار دارند و بررسی تصانیف و مؤلفان و تصویب آن از وظائف آنهاست قبل از رسیدگی باعمال این ضوابط ضروری در آنها شروع ببررسی مطالب آن نفرمایند و اگر نویسنده در بکار بردن این ضوابط که الیوم در مطبوعات ملل مترقی بنحو کامل بکار برده — میشود و تا حد زیادی بر زیبایی و نفاست آن میانزاید قصور و مسامحه کرده باشد یقین است که در آنچه هم‌نوشته است تحقیقات لازمه را انجام نداده و کار را بر مبنای صحیح شروع نکرده و پایان نبرده است. تذکر این مسئله را اینجا ضروری میدانم که در نزد اهل فضل و ادب کاری از این ناپسندیده تر نیست که نویسنده مطلبی را از آثار دیگران در نوشته خود بیاورد بدون آنکه از نام صاحب اثر و مأخذ آن ذکری نماید و این عمل تا آن حد زشت است که بدان سرقت ادبی نام داده‌اند یعنی نویسنده‌ای که آثار قلم دیگران را بدون قید نامشان در نوشته خود مذکور دارد نام سارق داده‌اند.

⑥ — در استخراج آیات و استناد بدان چنانکه در سطور گذشته از لحاظ اهمیت اساسی که دارد مکرر اشاره شده واجب آنست که شأن و حرمت آیات حفظ شود بعضی از نویسندگان در باره موضوعی تا آنجا که میتوانند قلمفرسائی می‌نمایند و آراء شخصی خود را در قالب الفاظ رنگین و پرطنین برای جلب توجه خوانندگان میریزند و پایان را بذکر دوسه آیه یا کلماتی از مبین آیات زینت میدهند و این طریق، نشان آنست که نویسنده در مسئله مطروحه خود را دارای رأی صائب و فکر ثاقب میدانند و در شرح و بسط آن تنها خواهش را بیکه تاز میدان می‌شمارد فقط در آخر نوشته از خود گذشتگی نشان میدهد و آیتی هم از آیات الهیه را می‌آورد تا مثلا نشان دهد که نظریات او مؤید آیات الهیه است و شبهه‌ای نیست که این روش نشانه غرور و خود پسندی است. در جمیع شئون علمیه و عرفانیه و امور فردیه و اجتماعیه آیتاتی جامع و کامل از سماء مشیت الهیه نازل شده است و کلمات حق معلوم است از جواهر معانی و حقایق روحانی و معنوی و هرگز حاجتی بدان نیست که کسی این آیات را تأیید کند. نویسندگانی که باوج شهرت رسیده‌اند و آثار قلمیه‌اشان را چون ورق زر میزنند کسانی هستند که در بحر آیات تنغمس کرده‌اند و از خرمن معارف الهیه خوشه‌ای چیده‌اند. خلاصه آوردن آیات الهیه در هر نوشته باید طوری باشد که هرکسی بوضوح دریابد که مراد نویسنده استناد و استشهاد بدان است و میخواهد گفته‌های خود را با آیات الهیه تطبیق دهد و

صحت و اتقان آنرا از این راه روشن سازد .

(۷) — آیاتی که در مورد استناد و استشهاد قرار میگیرد ضرورت دارد که حداقل سه مرتبه با مأخذ معتبر و مورد اعتمادی که از آن استخراج شده دقیقاً مقابله شود مسامحه در این کار و در نتیجه نقل ناصحیح آیات سبب میشود که اولاً مفهوم آن برای خواننده مجهول ماند یا معانی غیر از آنچه مراد نویسنده است در یابد ثانیاً " این بی مبالاتی و بی دقتی از همه مطالب نویسنده ، سلب اعتبار مینماید ثانیاً " ممکن است نویسندگان دیگر آن آیات را از نوشته مذکور اخذ و در آثار خود نقل نمایند و این کار بهمین ترتیب ادامه یابد ، آیات مذکوره بهمان صورت اشتباه در آثار متعدده منعکس شود و گناه نشر آیات مغلوط بر ذمه کسی است که در ابتدا دقت ننموده و آنرا مغلوط در نوشته خود مندرج داشته است حضرت عبدالبهاء جل ثنائه در لوح مبارک خطاب به جناب عبد الرحمن شیرازی که بوی دستور فرموده اند و مجموعه از الواح مبارکه طرازات ، تجلیات ، بشارات ، کلمات و اشراقات را با خط زیبا بنویسد و جماب عند لیب آنرا تذهیب ظریف نماید میفرمایند قوله الجلیل : " هر صفحه که مرقوم — میدارند بگرات و مرآت مقابله کنید و اول باید نسخه صحیح بدست آرید " انتهى

این بیان شریف را بعنوان حسن ختام زیب این مقاله داشتیم و واجب است که هر نویسنده آنرا در استخراج آیات الهی و استناد بدان سرلوحه کار خود گذارد و همیشه نصب العین خود قرار دهد .

- ۱- نقل از کتاب نظم جهانی بهائی ، منتخباتی از آثار صادره از قلم حضرت ولی امرالله .
ترجمه و اقتباس هوشمند فتح اعظم . کانادا : موسسه معارف بهائی به لسان فارسی .
ص ۳۵
- ۲- Writing... ، ص ۱ .
- ۳- Harbrace... ، ص ۴۲۰ .
- ۴- نقل از کتاب مدیریت عمومی ، سید مهدی الوانی . طهران : نشر نی ، چاپ سوم .
ص ۱۶۹ و ۳۴ .
- ۵- کاری که خوب آغاز شود ، نمی از آن انجام گرفته است .
- ۶- از نامه مورخ ۲۰ می ۹۰ ، دارالانشاء بیت العدل اعظم .
- ۷- Writing... ، ص ۷ .
- ۸- "الوان در آثار بهائی" . نوشته وحید رأفتی . کانادا : موسسه معارف بهائی به
لسان فارسی ، ۱۹۸۸ .
- ۹- " The Metaphorical Nature of Physical Reality " ،
by: John S. Hatcher , World Order , vol. 11, No. 4, 31-56
- ۱۰- کتابچه راهنمای عملی ، ص ۲۷
- ۱۱- روش تحقیق در علوم اجتماعی ، ص ۳۸
- ۱۲- نقل از
- ۱۳- توقیع هدف نظم بدیع
- ۱۴- خلاصه و اقتباس از کتاب فن پژوهش ، ص ۸۶ - ۹۴